

Vad påverkar kvinnlig representation i parlament?

En studie av fria och delvis fria demokratier

Niko Lyttinen

Pro gradu-avhandling i
statskunskap

Handledare: Kimmo Grönlund

Fakulteten för samhällsvetenskaper och ekonomi

Åbo Akademi, hösten 2020

Ämne: Statskunskap	
Författare: Niko Lyttinen	
Arbetets titel: Vad påverkar kvinnlig representation i parlament? En studie av fria och delvis fria demokratier	
Handledare: Kimmo Grönlund	
<p>Abstrakt:</p> <p>Vi lever i en alltmer jämställd värld. Finlands riksdag har aldrig bestått av så många kvinnor som den gör efter det senaste riksdagsvalet. På de flesta andra ställen i världen ser det inte lika ut. Det finns flera olika barriärer som kan stå i vägen för att kvinnor skall bli invalda till parlament. Ämnet är relativt välstuderat men stora N-studier saknas. Syftet med denna avhandling är att klargöra vad som påverkar den kvinnliga representationen i parlament i samtliga fria och delvis fria demokratier.</p> <p>Teorin skiljer ofta mellan åsiktsrepresentation eller så kallad substantiell representation och deskriptiv representation. I den första är åsikterna man representerar viktigast i den andra vem som representerar, det finns dock ingen konsensus om vilken form är rätt och bäst. Samtidigt är den viktigaste aspekt av representativ demokrati att beslutsfattarna representerar folket. Frågan är om detta är möjligt om de invalda inte alls speglar folket. Vad som därmed kan konstateras är att valsystem lyfts fram av forskare som den viktigaste enskilda variabel som kan påverka kvinnlig representation. Andra forskare talar om att vissa religioner är bättre anpassade till demokrati än andra, speciellt protestantismen lyfts fram som den religion som gynnar demokrati. Utöver detta finns det andra variabler som kan antas ha av betydelse; ett lands HDI eller om landet är en ny eller gammal demokrati. Denna avhandling analyserar andelen kvinnor i parlament i fria och delvis fria demokratier de ovannämnda variablerna.</p> <p>Analysen utgår ifrån sekundärdata som är samlat från olika pålitliga källor med meningen att undersöka vad som påverkar andelen kvinnor i parlament i två olika urval. I analysen tas i beaktande det senaste valresultatet från respektive länder före 1.1.2020. Urvalen är baserade på Freedom House kategorisering av länders demokratinivå; fri eller delvis fri. Medelvärdesanalyserna av de olika oberoende- och kontrollvariablerna visade att skillnaden i andelen kvinnor i parlament mellan proportionella och blandande valsystem var minimal. Skillnaden till majoritetsvalsystem var däremot betydande. Den dominerande religionen i landet visade inga större skillnader i hänvisning till att protestantismen speciellt skulle gynna andelen kvinnor i parlament. De protestantiska och de katolska länderna visade liknande värden angående andelen kvinnor i parlament, en skillnad till islam som visade låg andel i parlamenten kunde noteras. Resultaten av regressionsanalyserna bekräftade att endast majoritetsvalsystem hade ett signifikant negativt samband med andelen kvinnor i parlament och HDI ett signifikant positivt samband i urvalet med endast de fria demokratierna. I urvalet med även de delvis fria demokratierna medräknade var det endast majoritetsvalsystem som var statistiskt signifikant.</p> <p>Studiens mål är att tillföra något nytt till forskningen genom sitt stora urval och det faktum att den också undersöker delvis fria demokratier, en aspekt som inte är så brett studerat.</p>	
Nyckelord: Kvinnor, representation, deskriptiv representation, demokrati, proportionalitet, jämställdhet, val, valsystem, religion, HDI, kvoter, feminism	
Datum: 31.12.2020	Sidoantal: 79

Innehållsförteckning

Abstrakt	
1 Introduktion.....	1
1.1 Bakgrund och problemformulering.....	1
1.2 Syfte och frågeställning.....	4
1.3 Begreppsförklaring.....	5
1.4 Disposition.....	7
2 Teori.....	8
2.1 Definitioner på representation	9
2.2 Valsystem	12
2.2.1 Att rösta på en kandidat av samma kön	15
2.2.2 Kandidaturvalsprocesser.....	19
2.3 Representationsteorier, -roller och -modeller	21
2.4 Kultur- och värdeförändring	27
2.4.1 Feminism	29
2.5 Religion.....	30
2.6 Kvoter.....	32
2.7 Ojämsliddhet i politiken	36
2.8 Kvinnor i politiken: sociala strukturer, politik och ideologi.....	42
3 Hypoteser och variabler	45
3.1 Hypoteser.....	45
3.2 Variabler.....	46
4 Metod och analysdesign.....	50
4.1 Reliabilitet och validitet	51
5 Analys	53
5.1 Lilla urvalet.....	53
5.2 Stora urvalet.....	58
6 Resultat och diskussion.....	62
6.1 Resultat.....	62
6.2 Diskussion	66
Bilagor.....	69
Källförteckning:	73

1 Introduktion

1.1 Bakgrund och problemformulering

Den 10.12.2019 blev 34 åriga socialdemokraten Sanna Marin Finlands 67:e statsminister. Hon blev den tredje kvinnliga (och den yngsta) statsministern i Finlands historia och det betydde samtidigt att alla de övriga regeringspartiers ordförande också var kvinnor. Förutom Marin är även 9 av de övriga 18 ministrarna kvinnor¹. Så är inte läget i närapå alla länder i världen, läget i Finland är sällsynt.

Det finns flera argument för kvinnors lika representation i politiken. Det kan handla om bland annat rättvise- eller representationsargument. Kvinnorna utgör så gott som hälften av befolkningen i världens länder. Ett argument i rättvisans namn skulle därmed vara att kvinnorna också utgör hälften av beslutsfattarna i en representativ demokrati.

Representativ demokrati som har sina rötter i de institutioner som grundades efter amerikanska och franska revolutionen, är ett folkstyre genom val av partier eller företrädare med beslutanderätt och kan ses som en samlingsbeteckning för en rad demokratiska modeller (Manin, 2002). Representativ demokrati är idag den absolut mest spridda metoden för att legitimt och auktoritativt utöva kontroll, utkräva ansvar och skapa debatt i moderna demokratier. Hur valprocessen och sammansättningen av de folkvalda ser ut, kan dock variera. Det finns olika synvinklar bland teoretiker om de invalda representanternas roll och hur lika folket de bör vara. Vissa menar att ju mer ett parlament liknar befolkningen, desto mer legitim blir den och desto bättre beslut kan den fatta. Vissa länder har förslagit och implementerat kvot för kvinnor och etniska minoriteter, några till och med lottning (Dovi, 1996; Müller, 1972). Andra igen menar att detta inte är viktigt utan snarare tvärtom, de invalda är det av en orsak och skall använda sin expertis för att fatta så välgrundade och bra beslut som möjligt. Handlingarna skall alltså avgöra, inte vem som gör dem. Teoretikerna är alltså kluvna, det finns inget rätt svar. Hanna Pitkin skriver i sin klassiska bok *"The Concept of Representation"* att det handlar ofta om att offra exakt representation för att få effektiv styrning (Pitkin, 1967, s. 64).

Representativitet är ett välstuderat forskningsområde men det finns ingen modell för hur det skall se ut, utan kan anta flera olika former. Det finns därmed rum för diskussion och reflektion.

¹ den 20.12.2020

Att beskriva vad representation verkligen är, är inte heller lätt. Vi använder ordet hela tiden utan att egentligen tänka på innebörden. Hanna Pitkin (1967) skriver att de flesta parlament vill och säger sig vara representativa men det finns ingen enhetlig modell för det. Graden av representativitet är alltså inte så viktig eller given. Hon nämner John Stuart Mill som skrivit en hel bok om representativt styre utan att nämna vad representation är eller betyder. Max Weber igen menar att sann representation existerar endast när vissa valda medlemmar har makt att agera för en grupp medan andra inte har det. Pitkin nämner också Hobbes som menar att representanten är fri att agera som hen tycker är bäst (inom vad som är lagligt) (Pitkin, 1967, ss. 1-3). De flesta teoretiker är dock av den åsikten att representanten skall agera så som det är bäst för dem som hen representerar men enligt eget omdöme och kunskap eftersom hen är vald att fatta beslut av väljarna. Det sägs att i en representativ demokrati finns inga skyldigheter för den invalde att stå för sina ord, det man fört kampanj för, det man kanske blivit invald för (förutom att den politiska karriären kanske blir kortvarig). Med andra ord finns det inga garantier för att "folkets röst" blir hörd. Dessutom är det svårt att faktiskt veta vad som är "folkets röst" eftersom det inte finns någon universell sanning eller enhetlig åsikt bland folket. Man kan också fråga sig vilka preferenser är viktigare, partiets eller väljarnas?

Det finns dock också dem som menar att en representants jobb är att reflektera så noggrant som möjligt opinioner och önskemål av dem som hen representerar. Detta menar några är möjligt endast om man tillhör samma sociodemografiska grupp, kvinnor kan ta bättre ställning till ärenden som handlar om kvinnor, unga om frågor som handlar om unga och så vidare. Allt annat är inte "på riktigt" representativt.

Pitkin (1967, kap.4) talar om fenomenet "*descriptive representation*", ett begrepp som förekommer ganska ofta i litteraturen och som betyder rakt översatt: *beskrivande representation*. Att kolla på sociodemografisk representation är ju att beskriva dem som representerar i form av ålder, kön och utbildning. Pitkin använder också sig av liknelser när hon beskriver deskriptiv demokrati. Hon jämför det med en målning/porträtt, en karta och en spegel. Hon menar att alla dessa representerar något, målningen det som den föreställer, kartan det land eller område som finns tryckt på den och spegeln vad som står framför den. Av dessa är ju spegeln den mest realistiska eller den som liknar mest det vad den representerar. Pitkin påpekar dock att en målning/porträtt inte endast behöver vara så realistisk som möjligt utan andra drag och egenskaper kan vara lika eller ännu viktigare, det ligger i betraktarens ögon vad man föredrar (Pitkin, 1967, ss. 65-73). Paralleller med representativ demokrati kan skådas.

Antingen liknar det folkvalda parlamentet folket så mycket som möjligt på alla plan (vilka de dock sällan gör), eller så gör de det inte utan andra egenskaper anses viktigare.

Pitkin nämner också John Adams som under den amerikanska revolutionstiden talade om en representativ lagstiftningsmakt som skulle se ut som "folket i miniatyrform" (Adams, 1852-1865). Sedan hänvisar hon till Edmund Burke som däremot säger att "kärnan och andan" i ett representativt organ ligger i att den är en uttrycksbild av nationens känslor (Burke E. , 1949). Andra teoretiker talar just om denna typ av makt som en spegelbild, att den skall spegla befolkningen (Pitkin, 1967, ss. 60-62). Fastän deskriptiv representation bara är en komponent av ett tillämpligt system av representation finns det faktiska orsaker till att knappheten av kvinnor i lagstiftande organ i världen skadar beslutsfattandet och global utveckling. Redan John Stuart Mill menade att ett talangfullt och effektivt parlament inkluderar representanter av både majoriteten och minoriteten, också kvinnor som på den tiden var utan rösträtt. I den filosofiska essän '*On Liberty*' vänder sig Mill till idén om hur man representerar och artikulerar tävlande intressen och kunskapen att tolerera olika åsikter från diverse delar av populationen. För Mill var idén att uteslut halva befolkningen från röstandet och därmed bli utan deras kunskap i samhället, idioti (Reynolds, 1999).

Vad dessa idéer har gemensamt, annat än att de beskriver ungefär samma sak är att de har några hundra år på nacken. Jag utgår ifrån att frågan om hur de folkvalda representanterna skall representera folket och hur lika de bör vara väljarkåren, är en intressant frågeställning just eftersom det inte finns något entydigt svar på frågan och den är aktuell än idag. Varför väljer man exempelvis i Finland att beakta regional representation, det vill säga att dela in landet i valkretsar, men inte försäkras annan sociodemografisk likhet mellan invalda och väljare? I Finland till exempel dominerar politiken av äldre män fast kvinnorna är aktivare röstare (statistikcentralen 1). Därför är det inte ovanligt att partier och kandidater tar sig till strategier ämnade åt kvinnor för att locka röster. Detta öppnar dörrarna även för en annan diskussion, valdeltagande. Fria val är en grundsten för demokratin men om inte alla använder sig av den rättigheten blir det ju redan en vridning i representationen, endast de som röstar kan påverka sammansättningen av parlamentet. Representativ demokrati kallas också för valdemokrati, valen ligger alltså i stort fokus. Hur påverkar valen då skapandet av ett mer könsjämligt parlament?

Det finns som vi kan se delade åsikter om representativ demokrati, om det faktiskt behöver vara så sociodemografiskt representativt som möjligt eller skall de invalda tvärtom vara lite

mer insatta, utbildade och motiverade än folket för att kunna göra de bästa besluten? Det är ju trots allt invalda av folket, borde det inte i sig tala något om väljarnas preferenser?

Kvinnor har aldrig riktigt representerats rättvist i bemärkelsen till att de utgör ungefär hälften av befolkningen på jorden. Orsakerna till detta kan anses flera och det är det denna studie kommer handla om. Det är diskussionen om representativitet och jämställdhet i politiken blandat med den uppmärksamhet som det senaste valresultatet i Finlands riksdagsval framförde som drivit mig att studera andelen kvinnor i parlament. Jämställdhetsfrågor är alltid viktiga, trots att man kan lätt få känslan av att de i dagens läge är särskilt på tapeten. I nästa kapitel presenteras studiens syfte och frågeställning.

1.2 Syfte och frågeställning

Vi lever i en alltmer jämställd värld. Det återspeglas inte alltid i politisk representation där etniska minoriteter, vissa åldersgrupper och kvinnor är ofta underrepresenterade. Representation behöver inte enligt alla vara de facto representativt, det är inte nödvändigtvis viktigt vem som bestämmer för andra utan hur man gör det (Pitkin, 1967). Denna uppsats utgår ändå ifrån att någon slags likhet mellan dem som styr och dem som röstar bör finnas för att vissa typer av beslut kan och vill göras. Syftet med denna uppsats är huvudsakligen att studera vad som påverkar kvinnlig representation i parlament i samtliga fria och delvis fria länder i världen och för det andra att hitta orsaker till de stora skillnaderna i andelen kvinnor i parlamenten i dessa länder. Den feministiska vågens framträdande under de senaste årtiondena och viljan för jämställdhetsidealets förverkligande speciellt i västvärlden har gjort frågan om kvinnlig representation mer aktuell än någonsin. Resultatet från det senaste riksdagsvalet i Finland har också fungerat som en drivkraft för intresset av jämställdhetsfrågor och kvinnor i politiken.

Målsättningen med avhandlingen är att komplettera och bestyrka tidigare forskning inom området. Den tidigare forskningen är till en viss del oenig om de verkliga effekterna av de olika variablerna (presenteras utförligare i kapitel 3.2), speciellt den dominerande religionens påverkan. Religionens påverkan på demokrati har det forskats och skrivits en hel del om (bland annat Anckar, 2011, Huntington 1991; 1996), påverkan på representation är inte lika väl studerat. Dessutom koncentrerar man sig oftast på vissa områden, typer av länder eller andra mindre urval. Kvinnlig representation i bland annat de nordiska länderna verkar vara väl

studerat (bland annat Karvonen & Selle, 1995), mera än i andra delar av världen. En orsak till detta är den relativt höga andel kvinnor som traditionsenligt kan finnas i de nordiska ländernas parlament. Därför vill skribenten vidga vyerna och utföra en global studie där samtliga fria och delvis fria länder är inkluderade. Därmed fås ett stort N, och bredare jämförande möjliggörs.

Vad som kommer till relevansen av denna studie, uppstår det onekligen ett problem när vi tittar på den tidigare forskningen inom ämnet. Den bekräftar nämligen ganska långt det som förväntats och tänkts studera: att det finns ett signifikant samband mellan valsystem och könsfördelning i parlamenten. Det gäller alltså att tillföra något nytt för att göra denna studie relevant och motivera valet av ämne. För att göra det har jag valt att ta med delvis fria länder i analysen som gör denna studie mer omfattande än vad jag stött på under forskningsprocessen. Dock råder det uppenbara menings- och tolkningsskiljaktigheter i vad som faktiskt påverkar kvinnlig representation utöver valsystemet. Kvoters påverkan har på senare tid lyfts fram, det är också kvoternas uppgift att öka andelen kvinnor. Lena Wängnerud (2009, s. 54) menar dock att den senaste tidens kvottrend som konventionell sanning när det gäller förklaringar till variationer i andelen valda kvinnor är delvis föråldrad. Kvoternas mångfacetterade natur gör det delvis svårt att jämföra med varandra och lämnas därmed bort från denna studie, deras möjliga påverkan måste dock betonas. Religion, socioekonomiska och kulturella faktorer blandat med olika politiska och institutionella faktorer är sådant som diskuteras i ämneslitteraturen och det inte tycks finnas någon koncensus i. Med en omfattande studie som denna vill jag lyfta fram de variabler jag anser viktiga utgående från litteraturen och pröva dem i alla fria och delvis fria demokratier i världen. Är skillnaden i kvinnlig representation mellan de tre valsystemskategorierna större, mindre eller den samma i delvis fria demokratier som i fria? Hur påverkar den dominerande religionen i ett land andelen kvinnor i parlament i dessa länder? Ifall ingen skillnad kan skådas, beror det i så fall på om ett land är en ny eller gammal demokrati eller landets HDI som finns med som kontrollvariabler i studien.

1.3 Begreppsförklaring

I detta kapitel kommer några av uppsatsens centrala begrepp att förklaras. Det kan också vara motiverat att nämna att de flesta utländska ord är fritt översatta av skribenten med det ursprungliga begreppet i parentes efter översättningen. Hela engelskspråkiga citat har lämnats på ursprungsspråket för att förhindra eventuella feltolkningar.

Kvinnlig representation betyder i denna studie andelen kvinnor angett i % i ett lands parlament. Andelen kvinnor och hur representativ ett lands parlament är kan anses vara ett mått på den demokratiska kulturen i ett land (FN & International IDEA, 2013, s. 7). Man kan också tala om kvinnlig representation i andra beslutande organ och i andra höga poster i samhället.

Representativ demokrati, vanligen också *indirekt demokrati* är den vanligaste beslutsformen i moderna demokratier. Representativ demokrati innebär att de röstberättigade i demokratisk ordning, oftast via val utser representanterna till en parlamentarisk församling som fattar beslut i folkets namn. Motsatsen är *direkt demokrati* där röstberättigade själva får fatta beslut i enskilda frågor. (Nationalencyklopedin 1)

Åsiktsrepresentation, även kallad *substantiell representation* (eng. *Substantive representation*) syftar på representation genom gemensamma intressen: det viktigaste är inte hurdana bakomliggande egenskaper ledamoten har utan vad hen står för, vilka ärenden hen anser viktiga och hur bra hen kan agera för de saker som väljarkåren anser viktiga. (Pitkin, 1967)

Valsystem anser den övergripande utformningen av ett lands representationssystem på nationell och subnationell nivå (i denna uppsats fokuseras på den nationella nivån). Ofta används termerna *valmetod* och *valsätt* synonymt med valsystem, men valsystemet har även vidare dimensioner. Ett lands valsystem har samband med folkrepresentationens uppbyggnad i en- eller tvåkamarsystem: antal ledamöter, mandatperiodens längd och om denna är fast eller rörlig. Av central betydelse för valsystemet är metoden för fördelning av mandat mellan partierna, om det är majoritetsval eller proportionella val (eller en blandning), samt hur dessa är utformade. Olika valsystem har såväl för- som nackdelar. Majoritetsval där den som fått flest röster vinner det eller de mandat som står på spel i valkretsen leder ofta till stabilare regeringar, medan proportionella val där mandat fördelas mellan flera kandidater och partier i relation till deras relativa röstandelar ofta är mer representativa (Anckar, 2002, ss. 9-10). Spärrsystemet mot småpartier, möjlighet för personval och vilken roll som partierna ges i själva valprocessen beträffande bland annat nominering är också viktiga faktorer. Andra faktorer är valkretsindelningen som en form av småpartispärr men också som en garanti för lokal och regional förankring och representation (Nationalencyklopedin 2). I denna uppsats betonas speciellt valsystemets betydelse för kvinnlig representation i parlament. Då betonas även partiernas roll i nominering av kandidater på ett sätt som gynnar detta.

1.4 Disposition

Denna uppsats består av sex huvudrubriker med tillhörande underrubriker med avsikt att presentera innehållet på ett logiskt sätt för läsaren. Till först presenterades och diskuterades studiens ämne, forskningsfråga och syfte samt viktiga, återkommande begrepp som skall göra det lättare för läsaren att förstå helheten och vad som menas när vissa begrepp nämns. I kapitel 2 tas en titt på den övergripande teoretiska referensramen som ligger som grund för den empiriska delen av denna avhandling. I kapitlet diskuteras olika representationsteorier, -modeller och synsätt som anses väsentliga för avhandlingen. Studiens bakgrund och tidigare forskning inom ämnet lyfts även upp, diskuteras och sammankopplas till denna avhandling. Sedan förklaras studiens frågeställningar, hypoteser och variabler i kapitel 3. I kapitel 4 förklaras metoden och analysdesignen, det vill säga upplägget och genomförandet av studien. I kapitel 5 utförs själva analysen och resultaten tolkas och diskuteras till sist i kapitel 6.

2 Teori

Det finns en omfattande mängd litteratur och forskning kring kvinnlig representation och ökningen i andelen valda kvinnor till parlament de senaste årtiondena. Det är uppenbart att förändring inte sker automatiskt. Medvetna handlingar av aktörer som exempelvis politiska partier, med det specifika målet att få fler kvinnor invalda, är en viktig faktor bakom ökningen. Men politiska partier existerar inte i ett vakuum. Litteraturen avslöjar ett samspel mellan partier och intressegrupper som kvinnoorganisationer, och även mellan dessa slags aktörer och samhällsstrukturer. Typen av valsystem är viktigt för andelen valda kvinnor, liksom typen av välfärdsstat (Wängnerud, 2009, s. 52).

Representation är ett omdiskuterat ämne och opinionen skiftar. Hur bör folket representeras och varför? Räcker det med val eller behövs ytterligare åtgärder för att försäkra jämlik representation av olika folkgrupper? Behöver ett parlament likna sina väljare ens av sina grundläggande attribut som kön eller ålder? Ett av den representativa demokratins ideal kan anses vara ”parlamentet som en spegelbild av folket”, den så kallade spegelbildsmodellen eller som den ofta kallas i litteraturen, deskriptiv representation. Enligt den borde de invalda ledamöterna likna väljarna till sina sociodemografiska egenskaper (statistikcentralen 2). Man kan säga att vad som anses viktigt är inte vad den lagstiftande makten gör utan hur den är sammanställd (Pitkin, 1967, s. 61). Att ett parlament skulle likna befolkningen är så gott som aldrig utfallet och det finns många kritiska röster mot denna representationssyn som betonar åsiktsrepresentation som det viktigare. Det kan därmed tyckas vara befogat att koncentrera sig på den typen av representation som är möjlig att uppfylla och som till och med är något att sträva efter, jag talar alltså om jämställdheten mellan könen i politiken.

För att diskussionen och forskningen är kluven kan det vara motiverat att studera detta ämne ytterligare. I det följande kapitlet kommer representation att sättas under förstoringsglas, själva begreppet i sig självt men också olika representationsmodeller, -syner och -ideal. Denna avhandling handlar till en stor del om representation och det kan vara motiverat att förstå begreppets mångfacetterade natur. Relevant tidigare forskning och teori lyfts upp, såväl klassiska tankar kring ämnet som nyare synpunkter. Också valsystemets betydelse i diskussionen kring vad som gynnar kvinnlig representation, denna avhandlings främsta tema. Bland annat Ronald Ingleharts teorier om kultur- och värdeförändring tas också upp, något som kan anses ha betydelse för en eventuell ökning i jämställdhet, även i politiken.

2.1 Definitioner på representation

Hanna Pitkin (Pitkin, 1967) skiver om olika representationssyner i boken ”*The Concept of Representation*”. Hon ägnar faktiskt så gott som hela boken åt att försöka förklara ordet representation, en uppgift som bevisas vara svårare än man tror och menar att detta ord förvrängts och kanske rakt ut missuppfattas under tidens gång. I det andra kapitlet i boken (Pitkin, 1967) utgår hon ifrån kapitel 16 i den engelska filosofen och politiska teoretikern Thomas Hobbes verk ”*Leviathan*” och den definition på representation som Hobbes skriver om. Enligt Pitkin är hans definitioner bristfälliga och ensidiga och tar i beaktande endast en typ av representation. Hon kallar denna definition för *befogenhetssynen*, som ser på representation som innehavande eller givande av makt. Enligt henne är den grundläggande idén i denna syn att en representant är någon som fått befogenhet att handla, det vill säga har fått lov att agera på ett sätt vilket den inte haft tidigare. Samtidigt har den representerade blivit ansvarig för konsekvenserna av handlingen som om den gjort beslutet själv. Detta synsätt främjar starkt representanten, rättigheterna har ökat medan skyldigheterna minskat. Den representerade har däremot fått mera skyldigheter medan hans rättigheter har minskat. Befogenhetssynen koncentrerar sig på formaliteter av denna relation, vad Pitkin kallar för en *formell syn*. Den definierar representation i termer av en transaktion som sker före den faktiska representationen börjar. Till den grad som representanten blivit befogad, inom gränserna för dessa befogenheter är allt hen gör representation. Om representanten överskrider dessa gränser representerar hen inte längre. Pitkin menar att man kan därmed inte representera dåligt eller bra, man antingen representerar eller så gör man det inte. Representation är därmed heller ingen handling och man kan inte tala om plikter för en representant, allting som görs efter att på rätt sätt ha fått befogenhet och inom ramarna för den, är av definition, att representera. Denna syn delas enligt Pitkin (åtminstone vid bokens publiceringssår, 1967) av många statsvetare och politiska teoretiker. Hon räknar upp tre viktiga versioner: den första är utvecklad av en rad tyska teoretiker och centrerar sig på konceptet om sammankopplad relation (fri översättning från tyska *Organschaft*), den andra åtar sig en betraktning av en representativ ledning och den tredje är uttalad i Eric Voegelins arbeten. (Pitkin, 1967, ss. 38–39)

I motsats till Hobbes utgår *Organschaft*-teoretiker ifrån gruppen istället för en isolerad individ. Istället för att vara en agent för en individ blir representanten därmed ett ”organ”, en del av en grupp. Den mest kända förespråkaren av denna typ av idéer är den tyske sociologen, nationalekonomen och filosofen Max Weber. Weber menar att när vi talar om ”representation”

menar vi först och främst det läge då handlingarna av en viss del av gruppen tillskrivs resten av gruppen, eller när resten av gruppen borde anse eller i själva verket anser handlingen som legitim för dem själva och binder sig till den. När varje medlems agerande tillskrivs alla, handlar det dock inte om representation utan solidaritet. Riktig representation existerar endast där vissa valda medlemmar har makt att agera för gruppen medan andra inte har det. En annan Organschaft-teoretiker, Hans Wolff (Pitkin, 1967, s. 40) definierar en representant som en person vars rättigheter och skyldigheter tillfaller gruppen. En representant agerar alltså för gruppen med resultatet att hans beteende tillskrivs gruppen (Pitkin, 1967, ss. 39-40).

Eric Voegelin har utformat tre nämnvärda teser om representation, alla väldigt olika varandra. Den första är en befogenhetssyn där en representant är någon vars åtgärder tillskrivs en grupp så att de tvingar på skyldigheter för gruppen. En annan syn eller typ av representation kallar han för *existential sense*. Den är i princip en typ av befogenhetssynen men kräver inga val. Ingen av dessa syner tillfredsställer dock Voegelin utan hans tredje syn kallar han för ”*transcendental type of sense of representation*”, en överskridande typ av representation. Det handlar alltså om någon slags överskridande sanning som inte bara är bunden till samhällen. (Pitkin, 1967, s. 45) Han menar alltså att befogenhetssynen är effektiv bara då representanten av ett samhälle representerar även denna överskridande sanning eller ordning som är passande för samhället i frågan. Meningen är enligt Voegelin att dessa definitioner skall växa ur varandra (Pitkin, 1967, s. 46). Han svarar dock inte på frågan hur ett koncept kan ha flera till synes oförenliga men samtidigt korrekta definitioner (Pitkin, 1967, s. 47).

För teoretiker av representativ demokrati som jobbar utgående från befogenhetssynen, blir val det avgörande kriteriet. Val ses som beviljandet av makt av väljarna till de förtroendevalda. Detta maktbeviljande är begränsat med tid, så när ett nytt val kommer upphävs statusen som representant. Det är alltså valet som ger hen makt och gör hen till en representant. Valen är därmed en handling av överlåtande av makt. (Pitkin, s: 41–43)

Åsa Bengtsson och Hanna Wass (Borg & Paloheimo, 2009) skriver om medborgarnas representationsförväntningar. De säger att eftersom representativ demokrati baserar sig på folksuveränitet är relationen mellan folket och de folkvalda ledamöterna viktig med tanke på representativitet. Bengtsson och Wass menar att det går att urskilja några modeller som beskriver denna relation, dessa modeller är: spegelbildsmodellen (*resemblance model*), befogenhets/berättigandemodellen (*delegate model*) och förvaltarmodellen (*trustee model*).

Denna urskiljning kan man också finna hos Pitkin (1967) och Birch (1967) (Borg & Paloheimo, 2009, s. 279). Denna relation har studerats såväl från representanternas syn på sin representantsroll som från åsiktsöverensstämmelse mellan folket och representanterna. En frågeställning som lämnats mindre besvarad är folkets egna synpunkter på hur de vill bli representerade och den knappa mängden studier som finns om ämnet behandlar främst USA. En annan kännetecknande egenskap hos de studier som finns om representationsmodeller och -roller är att de är elitcentrerade, vilket är problematiskt med tanke på representationens dubbelriktade natur. I exempelvis Finland skapar de öppna listvalen en mer direkt länk mellan medborgarna och representanterna än i de länder som använder sig av slutna listor. Man måste dock som väljare välja röstar man på en person eller partiet. På 1990-talet ökade personvalens betydelse i Finland, i valet 1999 höll majoriteten av väljarna personen viktigare än partiet. I valet 2003 var uppställningen igen den motsatta (Paloheimo, 2005). Vid detta skede kan det vara på sin plats att påpeka att i praktiken går partidisciplinen oftast före förverkligandet av väljarnas preferenser (Borg & Paloheimo, 2009, s. 280).

Detta sagt kan det kännas som en onödig uppgift att studera folkets vilja, men man kan argumentera om att en stor klyfta mellan folkets representationsförväntningar och den faktiska representationen också syns i misstroende mot politiker och de politiska partierna. Kan detta även påverka valdeltagandet, om man tänker att valdeltagandet kanske kan påverka valresultatet men inte ändå den förda politiken? Man kan också tänka sig att folkets representationsförväntningar kan vara av intresse för representanten själv, så att man bättre kan svara på dessa förväntningar (Borg & Paloheimo, 2009, s. 280). Enligt forskning är valdeltagandet också generellt sätt högre i länder med proportionella valsystem än i majoritetsvals system (Norris, 2002).

Man kan dela in faktorerna som påverkar kvinnlig representation i politiska, institutionella, socioekonomiska och kulturella faktorer. De politiska faktorerna handlar om lagar och regelverk som till exempel vals system medan de institutionella faktorerna handlar om det politiska systemet i stort och längden av denna tradition. Kulturella faktorer i sin del handlar om religiösa och kulturella författningar och attityder, bland annat hur jämställt ett samhälle är och kvinnans ställning i ett land. Socioekonomiska faktorer handlar igen om ekonomi, bakgrund och utbildning. Till näst presenteras dessa faktorer. Vi börjar med vals system.

2.2 Valsystem

Valsystem har en betydande roll i denna studie. Fokus ligger ganska starkt på valsystem som litteraturen och forskningen kring kvinnlig representation gjort i decennier. Valsystemet fungerar som den mekanism som utöver väljarna skapar ett parlament. Det är alltså på sin plats att titta på valsystem lite noggrannare. Sätter man för mycket vikt på valsystemets förklaringsgrad eller kan man med hjälp av valsystem omforma politiken i den grad många forskare menar?

När det kommer till demokratiska institutioner är det många forskare som betonar valsystemets betydelse. Arend Lijphart (1994) säger att valsystemet är det mest fundamentala i en representativ demokrati. För det första har den viktiga politiska konsekvenser och för det andra är det också det mest manipulativa elementet i demokratisk politik. Lijphart menar att om man vill ändra på naturen av en enskild demokrati är just valsystemet det mest effektiva och lämpliga instrumentet för det (Lijphart 1995, s.412). Norris (2004) säger igen att "valsystem är kanske det viktigaste enskilda instrument för institutionellt arrangerande med långtgående konsekvenser för partisystem, riksdagssammansättningar och hållbarheten i demokratiska åtgärder". Harry Eckstein har också uttalat sig om betydelsen av valsystem på följande sätt: "*It's difficult to think of anything more fundamental to representative government than the electoral process*" (1963, s.247).

Med detta sagt är det inte så långsökt att förvänta sig att valsystemet har den enskilt största påverkan på andelen kvinnor i parlamentet, det som kommer vara en av hypoteserna i denna studie. Man kan alltså tänka sig att mandatfördelningen kan bero på den grad av proportionalitet ett valsystem kan antas frambringa. Proportionalitet är starkt sammankopplat med demokrati och man kan anse att graden av proportionalitet utgör en indikator på hur demokratiskt landet är (Anckar, 2002, s. 34). Man kan alltså säga att ett mer proportionellt valsystem leder till ett mer proportionellt och representativt parlament. Lijphart menar att proportionell representation inte skulle ha uppfunnits om inte proportionella valresultat ansågs som ett viktigt mål (Lijphart, 1997). Utöver detta påverkar valsystemet även partipolitiken och hur den politiska eliten beter sig och därmed bredare även det politiska klimatet i ett land. Det är också viktigt att komma ihåg att valsystem sällan är konstruerade och växer inte ur ett vakuum utan ur politisk debatt och kamp. Det är även bra att notera att ett visst valsystem kan fungera olika i olika länder och resultaten kan variera beroende på den sociopolitiska kontext den tillämpas i (Lundell, 2005, s. 9).

I ett par decennier har de institutionella variabelernas roll betonas i kvinnors deskriptiva representation. Det finns en bred uppfattning om att listvarianten av det proportionella valsystemet, det mest utspridda valsystemet i världen, är mer gynnsam för nominering och inval av kvinnor än pluralitetsregeln. Utöver detta föreslår litteraturen att vissa variabler; slutna listor, stora distrikt, stor partiomfattning, kvoter och placeringsmandat underlättar kvinnors inval i proportionella valsystem. Fastän det är klart att kvinnliga kandidater klarar sig bättre i proportionella valsystem än i majoritetsvals system eller andra system med enmansvalkretsar har de flesta studier dock koncentrerat sig på och utförts som fallstudier av individuella valsystem och generaliseringar baserade på utvalda exempel. (Schmidt, 2008 (28), s.190)

När man talar om kvinnlig representation är en avgörande faktor om valsystemet har en enmansvalkrets där endast en kandidat blir invald per distrikt (enkel majoritet: *first past the post*, absolut majoritet ed.) eller flermansvalkrets där flera kandidater blir invalda per distrikt. I en enmansvalkrets är det ytterst svårt för en kvinnlig kandidat att bli invald (Ballington & Karam, 2005, s. 99).

Det är bra att komma ihåg att proportionella valsystem kan se lite olika ut. Länder kan anpassa lite olika varianter där man räknar rösterna på olika sätt eller röstar endast på ett parti istället för en kandidat och så vidare. ändå klassas valsystemet som proportionellt. Douglas W. Rae (1967) skiljer på tre huvudkomponenter eller faser av valsystem; valhandlingen, som en specificering av väljarens roll i att avgöra valet; valkrets, som en begränsande faktor i att förvandla röster till säten; och valmetoden som en nyckelfaktor i att omvandla röster till säten. Andra forskare lyfter fram andra viktiga faktorer som exempelvis röstspärrar som också har en stor betydelse för proportionaliteten. Att göra partisk valkretsindelning (*gerrymandering*), missfördelning (*malapportionment*) och rösttrösklar är andra viktiga element av valsystem (Lundell, 2005). Klart är att alla element påverkar slutresultatet på ett sätt eller annat.

Man kan dela in det proportionella valsystemet i tre kategorier när det kommer till kandidatlistan: slutna, öppna och flexibla format. Sen mitten av 1990-talet har forskare mer enligt hållit slutna listor som gynnsamma för valet av kvinnor medan tidigare konsensus låg på öppna och flexibla listor. Detta kan ha att göra med en ökad användning av kvoter. Fastän kvoter kan tillämpas oavsett om det handlar om slutna eller öppna listor är det ingen idé med placeringsmandat, det vill säga rangordnande på kandidatlistan (*placement mandates*) i system med öppna eller flexibla listor eftersom säten huvudsakligen tilldelas enligt prefererad röst. En annan orsak kan vara de slutna listornas dominans bland proportionella system, vilka i sig

gynnar kvinnornas inval. Därmed har många liknat proportionella valsystem med slutna listor, som om de vore automatiskt samma sak. Däremot har öppna och flexibla listor studeras relativt lite och kunskapen om dem är begränsad, även bland experter av valsystems. (Schmidt, 2008 (28), s. 192)

Fastän litteraturen om valsystem och representation pekar på att kvinnor är bättre representerade helt numeriskt i ”rena” proportionella system, verkar det som om länder som söker valsystemsreform på senaste tiden vänt sig till blandade eller hybridsystem. Blandade valsystem som blivit populära under de senaste decennierna liknar andra former av proportionella system i att totala andelen av partimedlemmar som blivit invalda skall avspegla den sammanlagda proportionen av röster som mottagits. Skillnaden ligger i sättet som de inkluderar medlemmar valda av geografisk valmanskår och som frändras från partitotalen för att uppnå en helhetsproportionalitet (Shugart & Wattenberg, 2001).

Genom att kombinera de distinkta representativa egenskaperna av pluralitets/majoritets- och proportionellt valsystem, kan MMP (*mixed-member proportional representation*) där man får två röster åstadkomma det ”bästa av båda världarna”. Det kan utnyttja fördelarna av minoritetsrepresentation, ett kännetecken av PR system, medan den kan upprätthålla nivåerna av geografisk representation och ansvarsskyldighet som är naturligt i pluralitets/majoritetssystem (Johnson-Myers, 2017, s. 15).

Valdistrikt är en annan nyckelfaktor i valstudier och förknippas ofta med invalet av kvinnor, framförallt i proportionella listval. Matland (1998) argumenterar dock starkt för att storleken på partiet (i medlemmar) i ett distrikt spelar större roll för kvinnliga kandidaters succé. Dessa två faktorer går såklart hand i hand, ju större valkrets desto större partiverksamhet. Men partiomfattning beror även på andra faktorer, särskilt hur röster omvandlas till säten. Röstspärrar gynnar också kvinnor i stora distrikt säger Matland (1998), eftersom sannolikheten för väldigt små partier att få plats i riksdagen är låg, platser som antagligen skulle ha fyllts med män. Utjämningsmandaten i vissa länder är också en komplicerande faktor som inte beaktas i denna studie men som än en gång är bra att nämnas och minnas.

Parti- och distriktstorlek följer samma inkluderingslogik. När storleken ökar kan åtminstone de viktigare partierna förväntas ställa upp med fler och en mer mångfaldig samling kandidater, inklusive kvinnor. Mångfalden kan locka ett större spektrum av väljare och därmed ökar chansen för framgång. Utöver detta kan förväntningarna av stora partidelegationer i stora valkretsar minska tävlingen inom partiet. Det finns också argument för att en högre grad av

proportionalitet skulle leda till högre röstningsgrad vilket i sin del skulle gynna underrepresenterade grupper. (Schmidt, 2008 (28), s. 193) Man kan dock fråga sig om sambandet ligger mera i det att stora distrikt ofta ligger i urbana områden som i sig har vissa typiska karaktäristika som exempelvis främjande kulturella attityder och tillgång till utbildning och jobb som gynnar kvinnlig representation. Det är också svårt i praktiken att skilja mellan effekten av omfattning och ekonomiska, sociala och kulturella faktorer, speciellt när man ser på skillnader inom ett enskilt proportionellt listvalssystem. Dessa teoretiska argument och empiriska bevis som anknyter stor valkretsstorlek till kvinnors valframgång i proportionella valsystem baserar sig ofta på erfarenheter med slutna och flexibla listor (Schmidt, 2008 (28), s. 193).

Med allt detta sagt frågar Schmidt om öppna eller sluta listor (*ballot structure*), valkrets- och partistorlek, partimagnitud, kvoter och utjämningsmandat alla i sig har en oberoende verkan på inröstningen av kvinnor eller kan en verkan förklaras genom samspel mellan dessa variabler? Finns det rent av både en oberoende och en samverkande verkan (Schmidt, 2008 (28), s. 194)? Många av de faktorer som anses gynna kvinnor fungerar bättre i vissa system och miljöer än andra. Vissa faktorer kräver också en samverkan med en annan faktor när vissa faktorer som till exempel kvoter, fungerar väl även ensamma. Fastän särskilt partimagnitud betonas i litteraturen som en viktig faktor för mer jämställd representation är den svår att ta i beaktande i analysen på grund av problematiken kring samlandet av sådan typ av data. Dock anser skribenten att den är värd att nämnas i teorin eftersom dess betydelse betonas så brett.

2.2.1 Att rösta på en kandidat av samma kön

Om man vill studera andelen kvinnor i parlament kan det vara av intresse att även ta en titt på vem som röstar på kvinnorna. Detta gör jag genom att titta på Finland eftersom det här talas om en ”gender gap”, att män ofta röstar på män medan kvinnornas röster delar sig mellan kvinnliga och manliga kandidater. Detta görs genom data från statistikcentralen. Jag har också stött på att fenomenet är väl studerat i just Finland medan det i andra länder inte är det², samt det faktum att de flesta länder med ett proportionellt valsystem använder sig av slutna listor.

² Frågan om huruvida man röstat på en manlig eller kvinnlig kandidat finns sällan med i nationella valstudier. (Giger;Holl;Lefkofridi;& Wass, 2014)

Vissa undersökningar från presidentval i USA finns tillgängliga men de är inte rakt jämförbara eftersom det ofta handlar mer om partiet de hör till.

I riksdagsvalet 2015 var 83 av de totalt 200 inröstade ledamöterna kvinnor. Detta var två färre än i valet 2011. Fastän 41,5 % är högt om man jämför internationellt, är det en bit kvar till jämställd representation. I det senaste riksdagsvalet i Finland, år 2019 tog vi ännu ett stort steg åt ett bättre håll med hela 47 % av de invalda som var kvinnor, ett nytt rekord i vårt land (Statistikcentralen 3). Väljarpreferenserna spelar en stor roll i vårt valsystem angående vem som blir invald. Därför kan man fråga sig: med hjälp av vems röster blir män och kvinnor invalda i riksdagen? (Pikkala, 2016, s. 398) Hur mycket röstar män och kvinnor på en kandidat av det egna könet, kan man se förändringar i detta beteende och hur påverkar till exempel socioekonomiska omständigheter hur man röstar?

Väljaren måste ta i beaktande en rad olika kriterier vid röstningstillfället, en del har att göra med kandidaten i sig och andra med partiet (Pikkala, 2016, s. 398). Kandidatens kön kan vara för någon ett viktigt kriterium när det nalkas val. Anne Maria Holli och Hanna Wass (Borg & Paloheimo, 2009) diskuterar röstning enligt kön. Det vill säga röstar folk överlag på en kandidat av det egna könet, röstar män eller kvinnor oftare på en kandidat av det egna könet och om detta anses överlag viktigt. I Finland har vi som sagt ett proportionellt valsystem med öppna listor. Detta innebär att partierna inte kan rangordna kandidaterna på förhand. Denna rangordning görs i valbåsen av dem som röstar, ju mera en kandidat får röster desto större blir chansen att bli invald. Man måste i Finland därmed rösta på en person och samtidigt alltså välja mellan en manlig och kvinnlig kandidat. I och med valhemligheten får man reda på vem som röstar på respektive könen endast via surveyundersökningar efter valen.

De undersökningar som finns tillgängliga ger mera en bild av utvecklingen under tid. År 1970 var andelen kvinnor uppställda i riksdagsval i Finland endast 17,3 %. Då gav ändå redan 40 % av de kvinnliga väljarna sin röst till en kvinnlig kandidat. Av männen var det endast 7 % som gav sin röst till en kvinnlig kandidat. På 40 år steg kvinnornas röstning enligt kön med 11 procentenheter, i riksdagsvalet 2007 röstade 51 % av kvinnorna på en kvinnlig kandidat. Kvinnor har under alla år i vårt land betonat mer betydelsen av kön som valattribut än männen (Pikkala, 2016, s. 399). De manliga väljarna har däremot favoriserat kandidater av det egna könet mera än kvinnliga röstare men denna trend håller på att avta. År 1970 gav upp till 93 % av de manliga väljarna sin röst till en manlig kandidat och år 2007 var motsvarande siffra fortfarande 72 %. Männen röstar nuförtiden dock fyra gånger oftare på en kvinnlig kandidat än

i början av 1970-talet (Borg & Paloheimo, 2009, s. 131). Denna förändring kan tänkas bero på ökningen av kvinnliga kandidater samt att mer jämställda attityder fått fotfäste i samhället (Borg & Paloheimo, 2009, s. 131). Kapitel 2.5 kommer att handla om den amerikanska statsvetarens Ronald Ingleharts teorier om kultur- och värdeförändringar samt könskultur och sociala rörelser, något som jag nämner som möjliga bakomliggande orsaker till ett mer jämställt parlament och som kan tänkas ha påverkat röstandet enligt kön.

Det kan anses intressant att när man frågat om väljarnas motiveringar till att rösta just på den kandidat de röstat på, är kön i allmänhet ingen faktor som värdesätts högt. Samma sak gäller för andra beskrivande attribut som ålder, hemort och utbildningsbakgrund (Pikkala, 2016, s. 399). En tredjedel av de som svarade på riksdagsvalsundersökningen 2003 svarade att kandidatens kön var viktigt eller ganska viktigt. Andelen har sedan minskat stadigt val efter val. I undersökningen 2015 var det endast 19 % som meddelade att könet påverkade mycket eller ganska mycket (Pikkala, 2016, s. 399). De valkriterier som oftast värdesätts högre är partitillhörighet, pålitlighet, effektivitet, sakkunnighet och erfarenhet i politiken (Borg & Paloheimo, 2009, s. 132). Ändå röstar män oftast på män eller så anser helt enkelt männen andra män som pålitligare, effektivare och bättre politiker. En annan förklaring kan dock vara den att man inte talar sanning i dessa surveyundersökningar. Kön kan verka som ett underlägset motiv jämfört med exempelvis politisk erfarenhet eller pålitlighet. Ö andra sidan kan förklaringen ligga i att maskulinitet utgör på många sätt ännu idag politikens norm: att rösten till en manlig kandidat inte ens anses som ett beslut baserat på kön, endast brytningen mot normen, att rösta en på kvinna kräver särskild motivering (Borg & Paloheimo, 2009, ss. 132-133). Den tredje möjliga förklaringen enligt Holli och Wass (Borg & Paloheimo, 2009, s. 133) har att göra med att människors bedömning av kunskap och egenskaper är förknippade med könet. Undersökningar visar att i testförhållanden betraktar försökspersonen samma egenskaper eller politiska agenda på olika sätt, beroende på om de föreställer sig en kvinnlig eller manlig kandidat. Kvinnliga kandidater anses som pålitligare, medlidande och bättre på att föra fram ärenden som behandlar barn och svagare folkgrupper. Manliga kandidater anses igen vara mer kompetenta, strängare och bättre på finans- och utrikespolitik (Alexander & Andersen 1993; Huddy & Terkildsen 1993). Enligt en undersökning som gjordes i och med andra omgången av presidentvalet 2006 svarade 37 % av männen att de anser att män är mer lämpade som beslutsfattare, av kvinnorna var de endast 11 % som tyckte så. Forskningen kring röstning enligt kön har ändå varit ganska knapp i vårt land (Borg & Paloheimo, 2009, ss. 132-133) men ännu mindre studerat i andra länder.

En av de inhemska pionjörerna inom forskning kring röstandet på en kandidat av det egna könet, Elina Haavio-Mannila menar att det var ekonomins och kulturens modernisering som ökade kvinnornas lust att rösta på kvinnliga kandidater (Borg & Paloheimo, 2009, s. 133). Inglehart och Norris framför igen i boken ”*Rising Tide: Gender Equality and Cultural Change Around the World*” (2003) att 1900-talet förde med sig grundläggande ändringar i de traditionella könsrollerna och att moderniseringen har ändrat på kulturella attityder gentemot jämlikhet och de politiska konsekvenserna av detta. En samhällelig och kulturell förändring av något slag kan alltså anses vara den katalysator som krävs för en mer jämställd politik.

På hurdana grunder påverkar den uppställdes kön, ålder eller etnisk bakgrund på röstningsbeslutet? I feministisk samhällsforskning såsom i samhällsfilosofi har det diskuterats mycket om Hanna Pitkins (1967) förslag om indelning mellan deskriptiv- och åsiktsrepresentation och deras betydelse för speciellt kvinnors politiska beteende. Borg och Paloheimo (Borg & Paloheimo, 2009, ss. 135-145) betraktar betydelsen för deskriptiv- och åsiktsrepresentationsmotiveringar för kvinnor och män i presidentvalet 2006 och riksdagsvalet 2007. Båda representationsdimensionerna har operationaliserats till två konkreta påståenden som är identiska med variablerna i presidentvalsundersökningen 2006. Resultaten (Borg & Paloheimo, 2009, ss. 138-143) visar att motiveringarna för att rösta på en kandidat av samma kön varierar mellan kvinnor och män. För kvinnor är dessa motiveringar viktigare än för män, såväl i riksdagsval som i presidentval. Motiveringarna för att rösta på en kandidat av samma kön är dock vanligare i riksdagsval än i presidentval hos både män och kvinnor. Det är också värt att notera att största delen anser att motiveringarna för att rösta enligt åsiktsrepresentation väger mera än att rösta deskriptivt (Borg & Paloheimo, 2009, s. 135).

Man kan också se att män röstar oftare på en kandidat av samma kön då ålder och socioekonomiska ställning tagits i beaktande. Yngre kvinnor röstar också oftare på en kandidat av samma kön än äldre kvinnor. En förklaring till detta kan vara socialisationsprocessen: äldre kvinnor har antagit röstningen under en tid då andelen kvinnliga kandidater var relativt låg. Utbildningsnivån tycks spela en liten roll i detta sammanhang men man kan se att manliga högre tjänstemän har en högre tendens att rösta på en kvinnlig kandidat än män från arbetsklassen. Undersökningen i Borg och Paloheimos bok (Borg & Paloheimo, 2009, s. 139) innehåller två variabler som mäter den deskriptiva representationen. Både synsättet att det är viktigt att rösta på en kandidat av samma kön fastän chansen att bli invald är låg som den att det egna könet borde bli högt representerat i beslutsfattandet, påverkar röstandet av en kandidat av samma kön hos både män och kvinnor. På så sätt är det ingen överraskning att

könsskillnaderna därmed hålls konstanta (Borg & Paloheimo, 2009, ss. 139-141). Inte heller adderandet av de variabler som mäter åsiktsrepresentation eliminerar skillnaden mellan kvinnors o mäns röstande på en kandidat av samma kön. Man kan se att männens större tendens att rösta på en kandidat av samma kön håller i sig, fastän alla faktorer som fanns med skulle tagits i beaktande (Borg & Paloheimo, 2009, s. 143).

Man kan alltså sammanfattningsvis se att könet på väljaren påverkar röstandet på kandidaten av samma kön såväl i president- som riksdagsval. Motiv som har med deskriptiv representation att göra ökade röstningen på en kandidat av samma kön men också stöd för principer som har med åsiktsrepresentation att göra ökade röstandet på en kandidat av samma kön. För männen är det endast förväntningarna på kandidatens förmåga att köra igenom saker viktiga för det egna könet som ökar röstandet på en manlig kandidat. För kvinnor är beslutet mera bundet i uppskattningen om kandidatens nytta som en representant för det egna könet och förespråkare av ärenden som är viktiga för en (Borg & Paloheimo, 2009, ss. 141-145).

Men hur ställer partier upp sina kandidater? Är det formellt och transparent eller sker nomineringen i slutna kretsar där kvinnor och andra minoriteter ofta exkluderas? För att kunna rösta på en person, oavsett kön gäller det ju att denna kandidat är uppställd. På så sätt kommer vi in på ämnet om kandidaturvalsprocesser.

2.2.2 Kandidaturvalsprocesser

I forskning om substantiell representation av kvinnor introduceras en aspekt av politisering. Det är vedertaget att samhällen inte uppnår jämställdhet mellan könen genom att bara nonchalera skillnader mellan könen (Phillips, 2007, s. 127). I jämställda demokratier är kvinnor och män lika berättigade och har samma möjligheter att välja mellan alternativ som riktar sig mot deras specifika ärenden. Teorin om närvarons politik (*politics of presence*) förbehåller att lika rättigheter att rösta inte räcker till för att garantera detta, det måste även råda jämställdhet bland dem som ställer upp i val (Wängnerud, 2009 (12), s. 54).

För att en kandidat skall bli invald i ett parlament måste man passera tre viktiga barriärer. Först måste man välja att ställa upp själv, sedan måste partiet välja en till sin kandidat och sedan måste ännu väljarna rösta in en. Förutsättningarna för kvinnor att driva en politisk karriär och framför allt deras chanser att bli inkluderade på ett partis kandidatlista är utöver institutionella och kulturella variabler förankrat med naturen av kandidaturvalsprocessen i länder och partier.

Huruvida de relevanta reglerna och procedurerna är transparenta, klara och formella, huruvida valprocessen är inkluderande eller exkluderande och om besluten görs via en formell eller informell process, påverkar förutsättningarna för kvinnor att ställa upp i val (International IDEA, 2013, s. 20). Vissa studier säger att en klar och definierad kandidaturvalsprocess gynnar kvinnor, eftersom de gynnar tillgänglighet och medvetenhet av reglerna och procedurerna som är involverade och som ger möjlighet för debatt och granskning. Andra igen menar att informella och mindre institutionaliserade praxis kan vara bättre för kvinnor och mottagligare till snabbare och enklare förändring tack vare påtryck av kvinnogrupper. Faran är att dessa insatser inte håller i långa loppet och kan enkelt upphävas (Lovenduski & Norris, 1993).

Sverige har exempelvis ett valsysteem som kan kallas för ett slutet listval, där partiet rangordnat kandidaterna på förhand och väljaren ger sin röst till partiet, inte kandidaten i sig. Man blir invald i den ordning som partiet bestämt. Partiet har alltså mycket makt när det kommer till att påverka jämställdheten av valutkomsten. Om partiet väljer att till exempel inkludera mera kvinnor på listorna eller bestämma att varannan kandidat skall vara kvinna (s.k. ”varannan damernas” som Socialdemokraterna i Sverige började med 1994), ökar detta jämlikheten. Problemet är att även om ett parti har varannan man och varannan kvinna på valsekeln så kommer andelen kvinnor som faktiskt blir invalda vara lägre så länge det är vanligare att en man står överst på valsekeln. Om partiet får endast ett mandat blir det ju 100% män. Får partiet två mandat blir det 50% av vardera kön. Får partiet tre mandat blir det 66,67% män igen, och så vidare. Andelen kvinnor kan aldrig bli högre än andelen män så länge en man står överst på listan. Å andra sidan finns det någon slags koncensus i litteraturen om att när partier fördelar mandat från lägre ner av listan har kvinnor (och etiska minoriteter) större chans att få ett säte (Norris, 2006). ”Varannan damernas” är en av de vanligaste typer av könskvotering som förekommer i världen vars uppgift är att uppnå en mer jämställd balans i politiken mellan könen (Dahlerup, 2009). Kvoter diskuteras mera senare i denna studie.

Även system där kandidatlistorna är synliga för väljarna kan fungera som motivation för partierna att balansera sin kandidatlista och inkludera en så socialt, kulturellt, ekonomiskt och demografiskt överensstämmande skara kandidater som möjligt (Bird, 2003). Det är oftast i partiets intressen i proportionella system att ställa upp en så mångsidig lista av kandidater som tilltalar olika typer av väljare istället för att söka efter den ”bästa” kandidaten som attraherar många (Johnson-Myers, 2017). Om partiet inte ställer upp kvinnor kan det också ha en negativ påverkan på väljarna som kanske drivs iväg av detta. I riksdagsvalet i Finland 2019 var andelen

uppställda kvinnor 42 % (Statistikcentralen 3) medan samma siffra år 2015 var 39,4 % och 2011 endast 39 % (Statistikcentralen 4).

2.3 Representationsteorier, -roller och -modeller

Det har tidigare diskuterats om representation och huruvida det spelar någon roll vem som representerar? Det har också nämnts att vad som menas med representation i olika sammanhang inte heller är så entydigt. Med politisk representation kan man mena många olika saker, det kan syfta på om de valda ledamöterna skall agera som verkställare av väljarnas uppdrag (bundet mandat) eller skall de själv fritt överväga vilka lösningar de anser vara bäst just då (fritt mandat). Med representation kan man också hänvisa till hur bra de representerande motsvarar väljarna till sina sociala egenskaper eller åsikter och är därmed väljarkåren i miniatyrform. Representativa spegelmodellen uppmärksammar den senare. Dess normativa grundprincip är att de folkvalda borde vara ett representativt sampel av befolkningen och att alla socioekonomiska grupper borde vara representerade. Spegelbildsmodellen har fått stöd speciellt från den politiska vänstern. Det klassiska argumentet från den politiska vänstern har varit att arbetarna, kvinnorna och olika etniska grupper varit underrepresenterade i riksdagen och därmed kommer inte dessa gruppers intressen fram tillräckligt i beslutsfattandet om ens alls (Paloheimo, 2005, s. 239). Ett totalt förverkligande av spegelbildsmodellen leder onekligen till problem men många anser en jämlik representation av de olika samhällsgrupperna som ett viktigt mål. Speciellt kvinnors ojämlika representation har under de senaste årtiondena uppmärksammat mycket (Paloheimo, 2005, s. 239).

I Finlands individbaserade valsystem kan väljarna lätt betona att kandidaten skall höra till sitt kön, ålder eller andra egenskaper till samma sociodemografiska grupp som en själv men gör väljarna det? Forskning tyder på att så inte är fallet. I riksdagsvalsundersökningen 2003 var det bara 28 % som svarade att de röstade på en kandidat av samma kön och åldersgrupp som de själva. Männerna, 35–44 år, frånskilda och med yrkeshögskoleutbildning röstade oftare än andra befolkningsgrupper enligt spegelbildsmodellen. Bland pensionärer (över 64-åringar) var spegelbildsröstandet mest sällsynt och man röstade oftare på en yngre kandidat. Dessutom röstade kvinnor i pensionsålder oftast på män när igen unga kvinnor röstade ofta enligt spegelbildsmodellen. Dessa resultat kan till en del förklara varför unga kvinnor och medelålders män klarar sig i allmänhet bra i valen (Paloheimo, 2005, ss. 241-242).

Partierna är de viktigaste politiska aktörerna i representativa demokratier idag. Det är partierna som ställer upp kandidater i fria och allmänna val och det är inom partiets ramar som de invalda agerar. Så vem är då politikern eller den invalde ansvarig inför? Ansvarsbilden blir mångtydig. Å ena sidan är den invalde ansvarig för sina väljare men hur skall hen agera om partiets linje kolliderar med väljarkårens intressen? En annan fråga man kan ställa sig är hurdant ansvar man kan tänkas ta för hela sin hemkommun eller valkrets?

Kimmo Grönlund har skrivit om makt- och ansvarsförhållanden i boken ”*Partier och Ansvar*” (Bengtsson & Grönlund, 2004). Studier av makt- och ansvarsförhållanden mellan väljare och valda förknippas oftast med representationsteori. Det finns dock ingen enhetlig teori om representation utan det finns delade meningar om de folkvaldas roll och ordet representations innehåll (Pitkin, 1967). Vanligtvis är representationsteorierna normativa, de alltså beskriver hur i ett idealläge representanterna borde agera i demokratiska organ. Som tidigare nämnt kombinerar det finländska valsystemet parti- och personval och till väljarnas uppgift återstår att välja en kandidat. Därmed skapas en spänning för den folkvalde redan genom valsättet som inbegriper dubbla lojaliteter, dels för partiet, dels för väljarna eftersom båda har hjälpt hen att bli invald (Bengtsson & Grönlund, 2004, s. 238).

Den direkta demokratin med sina rötter i det antika Aten kan anses som ett ideal för vissa men börjar vara sällsynt i världen. Dess substitut är indirekt demokrati som är nödvändigt i stora enheter. Den atenska demokratin var likväl inte särskilt demokratisk i vår tids uppfattning. Endast infödda atenska män med medborgarskap räknades till *demos*, 10–20 procent av den totala befolkningen. Denna styrelseform, *politeia* (medborgarvälde) var enligt den grekiske filosofen Aristoteles den bästa styrelseformen. Kimmo Grönlund citerar Aristoteles när han skriver: ”*I medborgarvälde agerar beslutsfattarna för det gemensamma bästa, medan demokrati eller folkvälde är en styrelseform där de makthavande lägre klasserna fattar beslut med utgångspunkten i den egna samhällsklassens nytta.*” (Bengtsson & Grönlund, 2004, s. 239)

Fastän Aristoteles jämförelse av styrelseformerna innehåller representationsproblematik, väcktes ingen debatt i antikens Grekland eftersom begreppet ’att representera’ inte existerade överhuvudtaget. Begreppet representation som vi tolkar det idag började användas först i slutet av 1500-talet av Sir Thomas Smith, då han hänvisade till det brittiska parlamentet som en representant för det brittiska folket. Demokratisk representation blev aktuell först på 1800-talet

i och med rösträttens utvidgande till nya befolkningsgrupper och de exekutiva aktörerna blev ansvariga inför ett folkvalt parlament (Bengtsson & Grönlund, 2004, s. 239).

Anthony Birch (1971, 2001) skiljer mellan fyra typer av representation. Den första kallar Birch för ”delegerad representation” och handlar om representanter som anlitas av en huvudman för att försvara eller befrämja hans intressen. Man kan tänka detta förhållande som att representanten fått en fullmakt att agera i huvudmannens intressen. Hen har ett visst handlingsutrymme och framgången mäts mot uppgiften som givits och målen som uppställts. Det bildas alltså ett makt- och ansvarsförhållande. I ämneslitteraturen kan detta liknas med något som kallas för ”principal-agent” teorin. Principalen delegerar makten till en agent som är redovisningsskyldig inför principalen (Damgaard, 2003). I representativ demokrati kan folket ses som principaler och de folkvalda som agenter (Bengtsson & Grönlund, 2004, s. 240).

Den andra av Birch representationstyper är den som till en del ligger i fokus i denna uppsats. Den bygger på fysisk likhet och kan exemplifieras genom begreppet representativt urval. Med detta statistiska begrepp avser man ett urval som återspeglar väsentliga ytliga karaktäristika i totalpopulationen. Birch (2001) kallar denna typ för ”mikrokosmisk representation”. Inom ämneslitteraturen talas det även för *sociodemografisk likhet* mellan väljare och valda. En folkvald samling borde med andra ord se ut som folket som valt den (Bengtsson & Grönlund, 2004). Grönlund skriver: ”Enligt detta sekundära representationsideal gynnas demokratin av likhetskravet tack vare att politisk passiva grupper aktiveras genom att de garanteras egen representation” (Bengtsson & Grönlund, 2004, s. 240).

Responsivitetssynpunkten gör likhetskravet ännu viktigare. Logiken lyder att eftersom de folkvalda liknar folket, representerar de även folkets politiska synpunkter (Heidar, 1986, s. 281). Som det tidigare nämnts har det till och med hävdats att den sociodemografiska likhetsprincipen är en förutsättning för demokrati.

Birch tredje typ av representation bygger på symbolik och kallas därmed för *symbolisk representation*. Ofta är symbolisk representation utan politiska maktbefogenheter och faller utanför statsvetenskaplig analys, men kan även vara det. Ibland utnämns exempelvis minoritetsrepresentanter till politiska organ, trots att det inte finns reella skillnader i policy mellan minoriteten och majoriteten. En sådan utnämning kan ses som en symbol för att människorna i gruppen accepteras som fullvärdiga medlemmar av samhället (Birch, 2001, ss. 97-98). Trots olika utgångspunkter kan symbolisk representation ha kopplingar till det sociodemografiska likhetsidealt.

Den fjärde och sista representationstypen som Birch tar upp utgår specifikt från folkvalda parlamentsledamöter. Han påpekar att de folkvalda ledamöterna utgör en egen representationstyp eftersom de inte får sin fullmakt direkt från identifierbara principaler, inte väljs genom ett representativt sociodemografiskt urval och de utses inte för att garantera symbolisk representation (Bengtsson & Grönlund, 2004, s. 241). De folkvalda i indirekta demokratier fås fram genom allmänna val, om vilket Birch säger följande: *"Members of Parliament or Congress are people who have been authorized by the process of election to exercise certain powers. This is their defining characteristic, and they remain legal representatives until they step down, die or are defeated, no matter how they behave in the assembly"* (Birch, 2001, s. 98).

Birch menar alltså att alltså parlamentsledamöterna bildar en egen typ av representation där deras roll utformas på basis av urvalsmekanismen. Positionen kräver ett helhetsansvar där ledamöterna skall beakta hela nationens intressen, detta ligger i linje med vad Edmund Burke framhöll i sitt kända tal till väljarna i Bristol 1774: *"...but parliament is a deliberative assembly of one nation, with one interest, that of the whole; where not local purposes, not local prejudices, ought to guide, but the general good, resulting from the general reason of the whole"* (Burke E. , 1921, ss. 63-64).

I praktiken har de enskilda ledamöterna emellertid olika inställningar till graden av oberoende eller väljarmottagligt beteende och bevakandet av särintressen.

Ett annat sätt att se på saken är via principal-agent debatten. Trots att teorin har utvecklats för analyser av organisationer och företag kan den även användas i studerandet av parlamentariska system (Damgaard, 2003, s. 19). En sorts paradox kan finnas i att agenterna, politikerna, trots att de får sin fullmakt av principalerna, samtidigt fungerar som ledare för folket. Denna inbyggda spänning mellan folket och dess representanter som samtidigt bildar en politisk elit uttrycker sig olika hos enskilda representanter (Bengtsson & Grönlund, 2004, s. 242). I engelsk litteratur kallas den oberoende representanten ofta för den betrodde (*trustee*). Den beroende rollen, ofta kallad även delegat- eller mandatrollen, kan ytterligare delas in i kategorier enligt den mandatgivande organisationen. Oftast skiljer man mellan ett parti- och valkretsbundet mandat (Heywood, 2002, ss. 224-228). Det så kallade valkretsbundna eller *imperativa* mandatet ses som alternativ främst i länder med ett majoritetsvals system i enmansvalkretsar men har även analyserats bland annat i en svensk kontext och innebär att man har en förpliktelse av väljarna att rösta på ett visst sätt (Esaiasson & Holmberg, 1988).

Man kan också tänka sig dela in representantsrollerna i oberoende och beroende roller. Det beroende mandatet kan byggas ut enligt den grupp som representanten är beroende av, då blir till exempel det partibundna mandatet en roll bland andra beroende mandat. Vid sidan av det oberoende mandatet illustreras tre olika typer av beroende mandat (Bengtsson & Grönlund, 2004 s.243). Både partimandatet och det korporativistiska mandatet betonar den mandatformulerande partens organisatoriska natur. Partimandatet betonar som sagt uppfattningen att representanterna agerar i samråd med sina partier medan det korporativistiska mandatet betonar de övriga organiserade intressena som exempelvis fackföreningar som bakgrundskrafter. (Bengtsson & Grönlund, 2004, ss. 242-243)

När man studerar och analyserar representativitet hör vid sidan om **vem** som representerar även frågan om **hur** man gör det. Pitkin (1967, ss. 214-216) skiljer mellan tre sätt att göra det på:

1. Att ta hand om (*to take care of*)
2. Att förmedla åsikt (*to stand for*)
3. Att agera i samråd med väljare (*to act for*)

Sättet att agera överensstämmer till en stor del med de representationsroller som nämnts ovan. Man kan också tala om handlingsutrymme och representationsansvar. En representant som har ett ansvar att hantera, väger folkopinionen, sin egen åsikt och de övriga argumenten innan hen avgör frågan är enligt Pitkin en riktig representant av folket (Pitkin, 1967).

Representationsteorier kan även kopplas till normativa demokratiteorier. Representationsrollen som en oberoende aktör kan sammankopplas med en elitistisk uppfattning om folket som okunniga och den indirekta demokratin som önskvärd. Genom demokratiska val avgörs vem som innehar maktpositionen, politiska beslut skall den elit som vunnit fatta självständigt. Den mottagliga aktören kan hittas i demokratiuppfattningar där folkviljan ställs i fokus. Demokratin skall enligt en sådan uppfattning främst genomföra sådan politik som folket föredrar (Setälä, 2003, s. 60). Folkviljeargumentet tillsammans med den i samråd med väljaren agerande politikern kan kännas igen i flera demokratiteorier som poängterar politisk jämlikhet och kräver att samtliga medborgares åsikter skall beaktas lika mycket i beslutsfattandet. Även i deltagardemokratiska teorier (bl.a. Barber 1984) är den politiska dialogen ett centralt argument (Bengtsson & Grönlund, 2004, s. 245).

Den så kallade spegelbildsmodellen är lindrigast till sina krav på representanten, eftersom det enda kravet är att olika grupper i samhället skall vara proportionerligt representerade för att

därmed skapa en representativ bild av folket. Den bakomliggande tanken är igen då den att representanternas sociodemografiska bakgrund skall spegla deras värderingar och åsikter (Heidar, 1986, s. 281). Enligt Mark B. Brown (2006, s.218–219) finns det dock många orsaker varför man inte skall förknippa deskriptiv representation med intresserepresentation. För det första tillhör människor till många olika grupper och det är inte givet vilken identitet man förknippar sig starkast med. För det andra är människor kapabla att representera andra än sina egna sociala grupper intressen. Uslander och Weber har påvisat att de stora skillnaderna mellan medborgares och tre elitgruppers åsikter finns kvar fastän man betonat den sociodemografiska uppbyggnaden att överensstämma grupperna emellan (Uslander & Weber, 1983).

Om man studerar exempelvis Finlands riksdag som den såg ut 2019 och dess sociodemografiska bakgrund kan man se tydliga brister i spegelbildmodellens förverkligande. Kvinnorna utgör dock 52 procent av de finländska röstberättigade men 47 procent av de invalda är kvinnor. Endast sju av alla ledamöter är födda efter 1990 (3,5 % av invalda). Också över 60-åringar är underrepresenterade. Endast 0,5 procent av de invalda är inte födda i Finland (Statistikcentralen 1 & Riksdagen 1). Till sin socioekonomiska ställning har riksdagen snarare drag av en väktar- (*"to take care of"*, enligt Pitkin) än spegelbildsmodell och ledamöterna är betydligt högre utbildade och har en högre inkomst redan före de blivit invalda. Också andelen utrikes födda är liten (Statistikcentralen 1). Samma fenomen kan man se jämförelsevis i Sverige. Enligt statistiska centralbyrån (SCB) finns det färre kvinnor, unga, äldre och utrikes födda i riksdagen jämfört med dem som får rösta. Dessutom är ledamöterna också där bättre utbildade. År 2014 var andelen kvinnor i den svenska riksdagen 43,6 % (jfr. med 50,7 % av de röstberättigade), ungefär den samma om dock en aning högre än i Finland. Efter 2014 års val i Sverige var det faktiskt rekordmånga under 30-åringar som blev invalda men skillnaden till att överensstämma med väljarkåren finns ändå där (10,6 % invalda, andelen röstberättigade 19 %). Även andelen personer över 65 år är lägre i riksdagen än bland dem som får rösta. Efter senaste valet ökade den till 2,6 %, detta då drygt 25 % av röstberättigade i Sverige är över 65 år. I Sverige har dock andelen utrikesfödda i riksdagen ökat och man ligger ganska nära en jämn representation. I valet 2014 var 8,3 % av de invalda födda i ett annat land än Sverige. Totalt bland de röstberättigade var 12 % födda utomlands (statistiska centralbyrån 1).

Folkets sociodemografiska egenskaper speglas alltså inte helt hos riksdagsledamöterna. Detta kan tänkas bero på tre olika faktorer. För det första kan de som ställer upp i val ha en del egenskaper och materiella eller icke-materiella resurser i genomsnitt mer än de röstberättigade.

För det andra kan de som röstar redan i sig vara en selektiv grupp av befolkningen som avviker från folket eller alla röstberättigade och är därmed inte en representativ samling av folket i sig. Om någotdera könet i regel är aktivare väljare och riksdagen skulle bli en spegelbild av dem som röstat, blir den ju ändå förvrängd med tanke på hela väljarkåren (statistikcentralen 2). Detta tas ju inte i beaktande om man studerar de röstberättigade och riksdagsledamöter men kan vara viktigt då man vill veta hur väl riksdagen överensstämmer med dem som röstat. Denna uppsats fokuserar sig på hur jämställda parlamenten är, inte på dem som tar sig till valurnorna och röstar. Den tredje faktorn har igen att göra med det att väljare prioriterar kandidater med vissa specifika attribut och egenskaper. Vissa studier visar (till exempel Berggren m.fl. 2010) att utseendet kan spela roll i val av kandidat. En hög utbildningsnivå igen möjliggör en dyr och synlig valkampanj. Det är alltså mycket som styr väljarbeteendet och en del av det har att göra med kulturella normer, attityder och värderingar. Nästa kapitel handlar om bland annat Ronald Ingleharts teorier om kultur- och värdeförändring, något som kan antas ligga i grunden för ökad kvinnlig representation.

2.4 Kultur- och värdeförändring

För att kvinnor skall uppnå lika representation i politiken måste också kulturen och samhället gå mot ett mer inkluderande håll. Samhällen som röstar in en stor andel kvinnor i parlament tenderar att även vara mer jämlika på andra samhällsplan (Wängnerud, 2009 (12), s. 53). Rent intuitivt skulle man kunna tro att jämlikheten har ökat i samhället världen över och är en ständigt framskridande sak. Teorierna av bland annat Ronald Inglehart och Pippa Norris kan ge svar på om det faktiskt är så. De är inte de första som betonar kulturens betydelse men de förser mängder med empiriskt data i ämnet. När man talar om kön och kultur är det också logiskt att tala om det som kallas för könskultur (*gender culture*). Könskultur kan definieras som samhällseliga ideal, betydelser och värderingar som har könskonnotationer (Pfau-Effinger, 1998). I könsjämställdhetskulturer har kvinnor möjlighet att stiga uppåt i samhället. Motsatsen till detta är en kultur där traditionella könsnormer råder (Wängnerud, 2009, s. 56).

I sin bok *”Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence”* (2005) demonstrerar Inglehart tillsammans med Christian Weltzel de förändringar i attityder och värderingar som påverkar vårt sociala, sexuella, religiösa och politiska liv, det han kallar för *”the human development sequence”*. Dessa förändringar, som i sig är

förutsägbara och baserar sig på klassisk moderniseringsteori, är ett resultat av människans utveckling där ekonomisk utveckling bereder vägen för kulturella förändringar som gör individuell autonomi, jämställdhet mellan könen och demokrati mer sannolikt. Författarna presenterar en modell av social ändring som förutspår hur värdesättningar sannolikt kan tänkas utvecklas också i framtiden. Inglehart är en pionjär inom området och har skrivit tiotals böcker som tangerar ämnet. I boken *”Changing Values and Beliefs in 85 Countries: Trends from the Values Surveys from 1981 To 2004”* (2007) beskriver han samma fenomen genom att använda data från European Values Study (EVS) och World Values Survey (WVS). Denna studie omfattar alla de största kulturerna i världen och hela skalan av ekonomisk och politisk variation. Man har skickat ut surveyfrågor under fyra olika omgångar med start år 1981. Svaren av dessa surveyforskningar tyder klart på det att basnormer och motivationer hos människor världen över har förändrats på ett sätt som har viktiga politiska och sociala anknytningar (Inglehart, 2007).

I boken *”Human Values and Social Change: Findings from the Values Surveys”* (2002) skriver Inglehart, Weltzel och Norris om bland annat jämställdhet mellan könen och demokrati. De menar att stöd för jämställdhet mellan könen inte bara är ett resultat av demokratisering utan är en del av ett bredare kulturellt utbyte som ändrar industrialiserade samhällen och lyfter upp höjda krav på ännu mer demokratiska institutioner. Bevisen verkar stöda antagandet att processen av modernisering driver kulturellt utbyte som uppmuntrar både framstignandet av kvinnor i det offentliga livet samt utvecklingen av demokratiska institutioner (Inglehart, 2002). Andra stora n-studier visar att socioekonomiska faktorer såsom andelen kvinnor i högre arbetspositioner påverkar även deras andel i politiken (Kenworthy & Malami, 1999).

Kvinnors lika rösträtt är ett relativt nytt fenomen, i vissa länder mera så än i andra och även efter att lika rösträtt är ett faktum i det flesta länder idag har kvinnor i många länder länge exkluderats från politiken och är grovt underrepresenterade i de flesta länder än idag. Kulturella förklaringar anses förklara varför kvinnor inte lyckas eller vågar ställa upp i bland annat traditionella samhällen. Den kulturella hypotesen kan ge ett svar på varför kvinnor i vissa demokratier avancerat mycket längre än i andra länder vad som gäller politiken och förtroendeuppdrag. I Norden har kvinnor lyckats mycket snabbare och bredare nå positioner inom politiken än exempelvis i Belgien och Frankrike fast alla dessa länder är postindustriella europeiska välfärdsstater med liknande valsystem. Wängnerud (2009) menar att regionala skillnader i studerandet av kvinnor i parlament har påvisats en lång tid. Norden står ut och har gjort det ganska länge. ”Norden – passion för jämställdhet” myntades på 1980-talet och tycks

stämman ganska bra (Wängnerud, 2009, s. 56). I Nordens fall kan man tänka sig att religion, kultur (Inglehart & Norris, 2003) och samhälle alla strävar efter jämställdhet blandat med den långa demokratiska traditionen. Kulturella skillnader kan också anses förklara varför länder med strikt bakgrund i islam tenderar att ligga lågt ner på listorna över andelen kvinnor i parlamentet. Studierna i postindustriella samhällen visar också att utöver detta verkar andelen kvinnor i parlamentet ha ett negativt samband med katolicism som historiskt sätt har en mer traditionell syn på kvinnor än till exempel i länder med protestantisk bakgrund (Inglehart, 2002, ss. 92-93). Religionens roll i samhället och dess påverkan på kvinnlig representation tas mera upp i kapitel 2.6.

I boken ”*Rising Tide: Gender Equality and Culture Change Around the World*” (2003) betonar Inglehart tillsammans med Pippa Norris vikten av jämställdhetskultur där kvinnor har möjlighet att stiga. Motsatsen är den traditionella kulturen där traditionella könsvärden råder. Inglehart och Norris har konstruerat en jämställdhetsskala från mätningar av medborgares attityder beträffande kvinnor som politiska ledare, kvinnors professionella och pedagogiska rättigheter samt kvinnors traditionella modersroll. De empiriska upptäckterna bekräftar att könsjämställdhetsskalan korrelerar med andelen kvinnor i parlamentet (Inglehart & Norris, 2003, s.138). Den kulturella förklaringen har dock kritiserats för att inte kunna fånga korttidsförändring. Den har också kritiserats för att vara något av en självklarhet. Hur som helst är regionala skillnader ett ständigt kännetecken i världsomfattande jämförelser och vidare forskning bevisar att könsrelaterade värderingar är viktiga inom området (Paxton & Kunovich, 2003; Studlar & McAllister, 2002; m.fl.).

2.4.1 Feminism

När man talar om könskultur och jämställdhet är det på sin plats att nämna feminism och sociala rörelser (eng. *Social movements*). Sociala rörelser är löst organiserade men hållbara kampanjer till stöd för ett socialt mål. Vanligtvis handlar det om en implementering eller förebyggande av en förändring i samhällets strukturer eller värderingar. Även om sociala rörelser skiljer sig åt i storlek är de alla i huvudsak kollektiva. När kortlivade impulser ger plats åt långsiktiga mål och när en varaktig förening tar plats av situationsbundna grupperingar av människor, blir resultatet en social rörelse. Alla definitioner av social rörelse indikerar att de egentligen är relaterade till social ändring (Encyclopædia Britannica). En social rörelse som gjort mycket för kvinnors rättigheter och jämställdhet, även inom politiken, är feminismen.

Feminism är en samling rörelser och ideologier vars målsättning är att kvinnor skall ha samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter som män. Fram till 1900-talet användes begreppen kvinnorrörelsen eller kvinnorrättsrörelsen. Det handlar inte dock endast om kvinnor utan jämställdhet. För att uppnå detta är det dock kvinnorna som måste få mera rättigheter och bättre möjligheter eftersom maktstrukturen i allra största grad sedan förhistoriska jägar- och samlarsamhällen varit mansdominerad och patriarkalisk. Feminismen och feministisk praktik tar sig olika uttryck beroende på var vem, var och när den diskuteras, vad problemet i samhället är och hur förändringen bör se ut. Man kan säga att feminismen uppstod ur franska revolutionens tankar om alla människors lika rättigheter. Sedan dess har den ansetts gå igenom tre olika ”vågor” (1848–1920, 1961–1991, 1991-) (Brunell, 2020). Wängnerud (2009) nämner feministisk medvetenhet som ett alternativ till den redan nämnda närvarons politik. Istället för att fokusera sig på de gemensamma upplevelserna hos kvinnliga väljare och ledamöter, koncentrerar sig feministisk medvetenhet på att ändra samhället till ett mer kvinnovänligt håll. Teorin om feministisk medvetenhet understryker inte vikten av kvinnliga ledamöter per se, utan ledamöter med en feministisk agenda (Young, 2000). Feminismens etablerande har med god sannolikhet hjälpt även kvinnors väg till politiken.

2.5 Religion

Kvinnors status i samhället varierar mycket från land till land. En av många orsaker till ojämställdhet mellan könen kan anses vara religion. Religion måste dock ses som ett flytande koncept med olika tolkningar och handlingar som varierar i hänsyn till kulturella och historiska relationer. När komplexiteten i frågan adresserats bör det faktum nämnas att vissa normer och traditioner i religioner kan bidra till ojämställdhet och underlydande av kvinnor i samhället. (Klingorová & Havlíček, 2015, s. 2)

Religion spelar en viktig roll i det kulturella livet och är djupt rotad i människors erfarenheter och påverkar den socioekonomiska och politiska riktningen av ett samhälle (Stump, 2008). Kvinnors ställning i samhället är i stor utsträckning ett utfall av tolkningen av religiösa texter och den kulturella och institutionella uppsättningen av religiösa gemenskaper. Religionens roll är förstås komplex och den varierar i tid och rum. Eftersom relationen mellan religion och kultur är ömsesidig, är religiösa system inlåsta i ett system av ömsesidigt inflytande med sociala normer och mönster av social organisation. När man studerar kvinnors status i religion, studerar

man också kvinnors status i samhället i stort, när man tar i beaktande de kulturella, politiska och geografiska faktorerna. (Klingorová & Havlíček, 2015, s. 2)

Varje religion förespråkar lite olika normer, skapar olika institutioner och bygger på olika kulturella och historiska grunder. Inflytandet som de olika religionerna har på den individuella världen är därmed differentierad (Klingorová & Havlíček, 2015, s. 2). Relationen mellan religion och kön kan förklaras med hjälp av antagandet att samhällen med högre grad av religiositet accepterar auktoriteten av religiösa lärare som förespråkare för en patriarkalisk organisation i samhället (Norris & Inglehart, 2004). Det kan också antas att de kvinnor som ansluter sig till den dominanta religionen inte heller kanske tar del av det offentliga livet i sitt samhälle på grund av sin uppväxt och de sociala traditionerna runt omkring dem. Många religiösa institutioner är dock väldigt hjälpsamma gentemot kvinnor i ekonomisk och social nöd (Klingorová & Havlíček, 2015, s.9).

Mycket av studier i kvinnor och politik handlar om antagandet att könsroller är först och främst konstruerade via religion, kultur, livsstil och uppväxt (King, 1995). Mycket av forskningen kring kvinnors ställning inom religioner har fokuserat på islam, en religion som ibland nämns som särskilt dåligt kompatibel med demokrati (Hopkins, 2009, Inglehart & Norris, 2003 mfl.). Man kan dock säga att alla religioner håller upp en manlig social dominans i sociala strukturer, samtidigt som kvinnor är mer benägna än män att delta i det religiösa livet (Klingorová & Havlíček, 2015, s. 3). Det finns också de som menar att religiösa människor är mer intoleranta och har mer konservativa synpunkter på kvinnans roll i samhället (Guiso, 2003, s. 280).

Religiösa normer och fördomar kan också spegla patriarkala värderingar, något som karakteriserar alla världsreligioner. Guden, skaparen, beskrivs ofta som en man och kvinnan värdesätts mest som en mamma, ofta till en son. Hennes plats anses vara i hushållet, inte så i religiösa ceremonier eller i offentliga positioner. Den riktiga statusen av kvinnor i religion är dock mer komplex, eftersom kvinnor i vissa religioner uppnått signifikanta poster (Holm, 1994). Världsreligionerna är alla sams om respekten för kvinnor och deras viktiga roll i familjen, speciellt betonas deras roll som mödrar och hustrun. De förespråkar dock inte frigörelse i bemärkelse av jämställdhet med män. Enligt Holm (1994) gäller de största restriktionerna för kvinnor menstruation och graviditet, i islam får de då inte bland annat röra Koranen. Männen och kvinnors roll är därmed väldigt differentierad och obalanserad i världens religioner. En annan sak som bör nämnas och minnas för att undvika generalisering av religiös anslutning är heterogeniteten i bland annat islam och hinduismen. Geografisk

skillnad spelar också stor roll i muslimska stater vad som kommer till kvinnans ställning i samhället (Klingorová & Havlíček, 2015, s.8).

Ända sedan Samuel P. Huntington kom ut med sina kända böcker *The Third Wave* (1991) och ”*The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*” (1996) där han menar att vissa religioner är mer anpassade för demokrati än andra, har det forskats en hel del kring ämnet om religion och demokrati (Mattson, Nesbitt-Larking & Tahir, 2015, Anckar, 2011 mfl.). Islam, hinduism och katolicism är enligt forskare överlag sämre kompatibla med demokrati och jämställdhet än protestantism (Klingorová & Havlíček, 2015).

Med allt detta sagt, kan man motiverat fråga sig hur den dominerande religionen i ett land påverkar andelen kvinnor i parlamentet. Dominerande religion finns därmed med som en oberoende variabel. Dominerande religion kan mätas på olika sätt (Anckar, 2011). I avhandlingen menas den religion som har mest anhängare i ett land, det vill säga den är större än någon annan religion i landet. De olika varianterna av islam och protestantism har inte tagits i beaktande, utan behandlas som en homogen religion för att möjliggöra generalisering i en global studie som denna.

2.6 Kvoter

På grund av den långsamma takt det tar för kvinnor att etablera sig i politiken världen över, finns det önskemål om effektivare tillvägagångssätt för att uppnå jämlikhet i politiken. Ett exempel på en sådan mekanism är kvoter. Genom att införa kvoter för kvinnor visar man ett tydligt och konkret mål för att uppnå jämlikhet och ett sätt att utföra det på. För att det är relativt effektivt, lever hoppet om en drastisk ökning i kvinnlig representation (Dahlerup, 2009). Kvoter har i en alltmer högre grad blivit vanligare och flera länder tillhandahåller kvoter vars mening är att säkra att den lagstiftande makten reflekterar principerna av balans och lika representation mellan könen. Samtidigt väcker kvoter många frågor och i vissa fall även motstånd. Vad är kvoter och hur kan kvoter bidra till ökad politisk makt för kvinnor?

Kvoter är numeriska mål vars uppgift är att rätta till underrepresentation (vanligtvis av kvinnor) och som tyder på hur många kvinnor som skall inkluderas på listan av kandidater, eller antalet platser i en riksdag som skall tilldelas kvinnor. Kvoters uppgift är att jämna ut spelplanen för kvinnor och män i politiken (International IDEA, 2013, s. 16). Den nutida trenden med könskvoter kan spåras till Norge i slutet av 1970-talet och *Sosialistisk Venstreparti (SV)*.

Många menar dock att det var FN:s fjärde världskonferens i Beijing 1995 som satte fart på förändringen. Användningen av kvoter har speciellt blivit tätt återkommande i Afrika syd om Sahara, Latinamerika och andra mindre ekonomiskt utvecklade områden (Wängnerud, 2009 (12), s. 57). Kittilson (2006) påpekar också en drastisk ökning i flera västerländska demokratier. Men i andra delar av världen finns en ännu större skillnad mellan förändring i andelen kvinnor som blir invalda och förändring i status av kvinnor i samhället mer generellt.

Man kan se på kvoter som nödvändiga bekräftande åtgärder av *de facto* eller verklig jämställdhet för kvinnor, istället för ett undantag till normerna av icke-diskriminering och jämställdhet (International IDEA, 2013, s. 18). Eftersom kvoter ofta reglerar politiska partiers agerande, betonas partiernas roll som grindvaktare via vilka invånare strävar efter möjlighet till politiskt ledarskap. Därmed spelar kvoter en stor roll i försörjningen av meningsfulla och effektiva chanser för kvinnliga partimedlemmar att uppnå positioner av makt. Kvoter har visat sig vara det bästa enskilda verktyget för kvinnor att nå en plats i parlament (International IDEA, 2013, s. 16). Det är lättast att introducera kvoter i proportionella system men det är dock värt att notera att kvoter fungerar olika i olika kontexter och valsystem och det kan ta tid före man ser resultatet. Kvoter raderar inte heller de sociala, kulturella och institutionella barriärer som kan finnas för kvinnor i politiken och måste kompletteras med andra metoder för att jämna ut spelplanen för kvinnor på gräsrotsnivå (International IDEA, 2013, s. 16). De flesta kvoter vill öka kvinnornas representation eftersom problemet ofta är underrepresentationen av kvinnor. Detta är speciellt viktigt eftersom kvinnor oftast utgör hälften av populationen i så gott som alla länder i världen. Ofta försöker man med kvoter uppnå åtminstone en kritisk minoritet av kvinnor på 30 eller 40 %³ (Dahlerup, 2009).

Man brukar tala om tre olika typer av könskvoter i politiken:

1. Lagstiftade kandidatkvoter - Dessa kvoter reglerar könsuppsättningen på kandidatlistor och är lagstadgade för alla partier i valet och är skrivna ner antingen i den nationella lagstiftningen eller i vallagen.
2. Lagstiftade ”reserverade säten” - Dessa åtgärder reglerar enligt nationell lagstiftning eller vallagen könsuppsättningen av en invald riksdag genom att reservera ett visst antal platser för kvinnor eller andra minoriteter.

³ 30% tröskeln kallas för ”critical mass” dvs. den minsta andel kvinnor i parlament som sägs behövas för att påverka politiken som skall nyttja kvinnor och jämlikhet i det stora hela (Wängnerud, 2009, s.60).

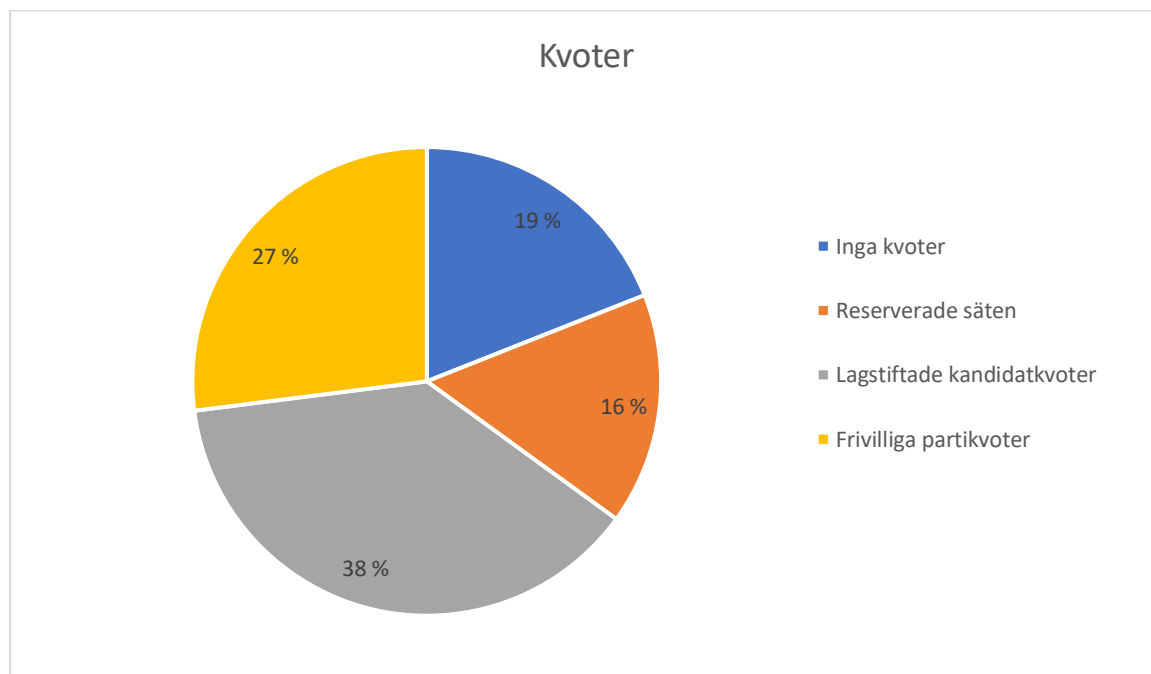
3. Partikvoter - Dessa kvoter används av enskilda partier för deras egna partilistor och är inte lagstadgade utan frivilliga.

Världen över används någon form av kvoter för kvinnor i 128 länder och territorier. Av de 37 länder som i november år 2013 hade över 30 % kvinnor i parlamentet använde 30 länder sig av någon form av kvoter (figur 2.1) (International IDEA, 2013, ss. 16-17). Det förekommer också att vissa typer av kvoter är vanligare i vissa delar av världen än andra. Alla diskussioner om att ta i bruk kvoter grundar sig på frågan om varför kvinnor är underrepresenterade i det politiska livet i ett visst land i jämförelse med andelen kvinnor i landet och bland väljarkåren totalt. Svaret på denna fråga är grundläggande i valet av rätt strategi för att åtgärda ojämställdhet (International IDEA, 2013, s. 19). Konceptet om ”dubbla kvoter” används ibland om kvotsystem som inte bara förutsätter en viss procent av kvinnor på listorna men som också förhindrar att kvinnorna ligger sist på listorna med liten chans att bli invald (i bruk i t.ex. Argentina och Belgien). ”Placeringsmandat” eller rangordningen av kandidater, speciellt högt upp på listan används ibland som synonym för samma fenomen (Dahlerup, 2009).

O andra sidan väcker kvoter i politiken även reaktioner av orättvisa. Vissa menar att det är fel att kvinnor får en plats i beslutsfattandet bara för att de är kvinnor och inte på grund av deras kunskaper eller för att de skulle fått mest röster. Vad man måste komma ihåg är dock de olika förutsättningar som kvinnor i politiken i vissa länder får kämpa med och kvoter är så gott som det enda som möjliggör jämställd representation för kvinnor. Man kan också argumentera för att representation inte handlar om kvalifikation utan just det, representation. Därför menar vissa att det inte handlar om diskriminering utan kompensering för faktiska hinder som finns för kvinnor att uppnå politisk ställning (Dahlerup, 2009). Dock menar vissa att kvoter är lite emot jämlikhetsprincipen eftersom kvinnor ställs i detta fall före män. En annan kritik mot kvoter är det faktum att kvoter är odemokratiska eftersom väljarna inte har rätt att välja vem som blir invald. Ett annat argument som talar emot kvoter är att vissa kvinnor inte vill bli invalda bara för att de är kvinnor. Kvoter kan också tänkas skapa friktion inom partier. I bästa fall kan dock kvoter leda till demokratisering eftersom processerna blir mer transparenta och formaliserade. (Dahlerup, 2009)

Fastän kvoter har en stor konkret betydelse för kvinnlig representation är det svårt att ta i beaktande i själva analysen eftersom kvoter kan anta flera olika typer (figur 2.1) och därmed är förklaringsgraden svår och otydlig att skilja på. Detta påverkar också kodningen av kvoter och har därmed med avsikt lämnas bort från analysen. Det har också visat sig att fastän ett land

använder sig av kvoter, genomförs de inte alltid. Data från International IDEA avslöjar avvikelser mellan krav på kvoter och faktisk representation. (Dahlerup, 2009) Eftersom sidan inte tar beaktande i hur kvoter används i praktiken är det inte möjligt att dra slutsatser om sambandet mellan olika typer av kvotåtgärder och kvinnlig representation, förutom att villkoren inte alltid implementeras. Resultaten av att inkludera kvoter borde också studeras kvalitativt, inte bara kvantitativt. Tyvärr innehåller inte officiell valstatistik i flera länder detaljer om kön hos kandidaterna som ställer upp och denna info måste därför skaffas via andra medel, exempelvis av partiet. Effekterna av kvoter borde också studeras i kvalitativa förhållanden så man ser på både de avsedda (makt) och de oavsiktliga konsekvenserna som till exempel stigmatisering, glastak som kan hindra kvinnor från att öka andelen över det specificerade kvotantalet, eller oavsiktliga friktioner mellan olika grupper av kvinnor (Dahlerup, 2009). Kvoters betydelse är dock nuförtiden väl studerat och måste noteras och erkännas, att öka andelen kvinnor i ett parlament är trots allt kvoternas uppgift. Fastän kvoter är implementerade i flera länder finns det länder där inga kvinnor är representerade i parlamentet, ojämställdheten i politiken är fortfarande närvarande. Detta det går nästa kapitel mera in på.

Figur 2.1 Användningen av olika typer av kvoter bland länder med 30 % eller mera kvinnor i parlamentet (enkammare eller underhuset) (International IDEA: Global Database of Quotas for Women)

2.7 Ojämställdhet i politiken

Det finns även idag ett par länder i världen där inga kvinnor kan hittas i parlamentet. Detta tyder på att det finns något som agerar som en barriär för kvinnlig politisk representation. Forskningen visar att denna barriär till en stor grad är kulturen. Negativ kultur gentemot kvinnor baserar sig oftast på religiösa traditioner eller kulturella attityder som menar att kvinnor inte borde engagera sig i politiken (Paxton & Hughes, 2014, ss. 6-7).

En grundläggande lärosats av vilket som helst demokratiskt ramverk är principen om mänskliga rättigheter, inklusive beviljandet och utövningen av politiska rättigheter för både män och kvinnor. Utvecklingen av vilken som helst politisk agenda som inte inkluderar perspektiv, synsätt och erfarenhet av dem som kommer bli påverkade är inte trovärdig. Att ta i beaktande båda könen perspektiv och involvera dem i beslutsfattandet är grundläggande för alla demokratiska system. Därför kan inte demokrati, av definition, vara blind för kön. Den måste sträva efter jämlikhet och representation för kvinnor och män i beslutsfattandet och i uppfyllandet av dessa mål. (Ballington & Karam, 2005, s. 25)

För det andra är politiken en viktig arena för beslutsfattande. Personer som sitter på vissa poster får bestämma om hur och var man skall styra resurser som exempelvis skattepengar. Med andra ord gör politiker beslut som gynnar en del människor på andras bekostnad. Politikens beslut kan även påverka individers preferenser genom att uppmuntra ett visst slags beteende framför ett annat. Politisk makt är också eftertraktat. Politiker har makt över andra sociala institutioner såsom till exempel familj eller utbildning och kan fastställa vissa praxis till lag. Att hålla en politisk position innebär att hålla en position av makt. Genom att titta på sammansättningen av ett lands makthavare kan man se vem som är legitimerad att göra stora samhällsliga beslut i det landet (Paxton & Hughes, 2014). Men spelar det någon roll vem som gör dessa beslut? Spelar det någon roll om dessa beslutsfattare alla är män?

Pamela Paxton och Melanie Hughes (2014) menar att man kan argumentera för både ja och nej. I teori är de flesta lagar könsneutrala och valda beslutsfattare tar i beaktande alla sina väljare. I praktiken dock, argumenterar feministiska politiska teoretiker, döljer framträdande könsneutralitet eller jämlikhet mellan könen i själva verket betydande ojämlikhet. Om könsneutrala språk används i princip men i praktiken finns det bara män i politiken, är inte kvinnorna jämställda utan ganska så osynliga. Utan kvinnor där besluten görs kan deras intressen därmed falla i skymundan (Paxton & Hughes, 2014, s. 4). Vi kommer även in på vad som talats tidigare om substantiell och deskriptiv representation.

Enligt Anne Phillips teori om närvarons politik spelar de personliga egenskaperna hos representanterna roll för vilken politik de för, eftersom det påverkar vilka erfarenheter de har. En god deskriptiv representation, det vill säga en jämn könsfördelning i de politiska församlingarna ökar chansen för god substantiell representation: att kvinnors intressen företräds på ett bra sätt. Undersökningar visar också att manliga beslutsfattare överlag är mindre benägna att stifta och godkänna lagar som gynnar kvinnors och barns intressen. (Berkman & O'Connor 1993; Bratton & Haynie 1999 m.fl.). Kvinnor är naturligt mer insatta i beslut som handlar om kvinnor och vice versa och kan ha olika policy preferenser än män (Chattopadhyay & Duflo 2004; Gerrity, Osborn & Mendez 2007; Schwindt-Bayer 2006, m.fl.). I en demokrati skall alla gruppers intressen tas i beaktande, därmed måste synerna och åsikterna av såväl kvinnor som män införlivas i politiskt beslutsfattande.

Kvinnorna utgör halva befolkningen i så gott som alla länder i världen. Ett enkelt argument i rättvisans namn skulle därmed innebära att kvinnor och män också borde vara jämlikt representerade i politiken. Men vad betyder egentligen jämlik representation? Argumenten för jämlik representation faller oftast i tre kategorier, all med en lite annorlunda syn på representation. Dessa typer är formell-, deskriptiv-, och åsiktsrepresentation. (Paxton & Hughes, 2014, s. 8)

Den mest grundläggande formen är den formella som innebär att kvinnor har samma lagliga rätt att verka i politiken som männen. Den formella representationen kräver att alla spärrar och hinder för kvinnors representation måste tas bort. Kvinnor måste ha rätt att rösta och ställa upp i val och diskriminering mot kvinnor i den politiska sfären måste raderas. Kvinnor och män måste även vara lika inför lagen. Med andra ord, kvinnor och män skall ha samma möjligheter att delta i politiken. (Paxton & Hughes, 2014, s. 8)

Detta kan i dagens läge anses som självklart men vägen har varit lång och svår. Kvinnornas delaktighet i politiken har ökat drastiskt under de senaste hundra åren. 1890 hade inte kvinnorna rösträtt någonstans i världen. Idag förbjuder inget land endast kvinnor att rösta. Nya Zeeland blev det första landet i världen att ge kvinnor rösträtt år 1893. År 1907 blev Finland det första landet i världen att välja en kvinnlig riksdagsledamot. I det data som studerats utgör kvinnorna över 50 % av landets parlament endast i Bolivia. Det första landet som uppnådde 10 % kvinnor i parlamentet var Sovjetunionen år 1946. Idag har ungefär 84% av länderna i världen åtminstone 10 % kvinnor i parlamentet (IPU 2020). Fastän kvinnorna än idag är underrepresenterade i politiken i de flesta länder har kvinnornas representation i politiken ökat

snabbt. Mellan 2000 och 2010 hade medeltalet för kvinnor i parlament nästan fördubblats, från 11,7 % till 19,4 %. Man kan säga att ökningen i kvinnornas politiska makt är en av de viktigaste trenderna över de senaste hundra åren. (Paxton & Hughes, 2014, s. 2)

Möjligheten för kvinnor att ställa upp för politiska poster gick hand i hand med kvinnors rösträtt i de flesta länder. Alltså när kvinnor fick rösta fick de även ofta själv ställa upp. Ändå var valdeltagandet och uppnåendet av representation två helt skilda kamper. Som exempel fick kvinnorna i Nya Zeeland rösträtt 1893 men fick själv ställa upp i val först 1919 och kunde inte sitta i överhuset förrän 1941. I Djibouti fick kvinnorna rösträtt 1946 men kunde ställa upp i val först 1986. Ofta var gapet mindre men i vissa länder var det tvärtom: Kvinnor kunde inneha en politisk position innan de kunde rösta (t.ex. Brasilien, Nederländerna och Ungern) (Paxton & Hughes, 2014, s. 13). John Högström (2012) har studerat betydelsen av den demokratiska erfarenhetens längd i länder och hur den påverkar andelen kvinnor i parlament i fria demokratier. Han införde konceptet baserat på vad Huntington skriver om demokratisering (Huntington, 1991). Högström talar om en "historisk variabel" som förväntas ha ett positivt samband med andelen kvinnor i parlament. Han talar om "nya eller gamla demokratier", variabeln har tagits med i denna studie som kontrollvariabel. Vissa länder med längre historia av allmän rösträtt och kvinnor i politiken kan alltså tänkas ha det ännu idag.

Idag kan alltså kvinnor formellt medverka i politiken nästan överallt i världen. På FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking 1995, godkände 189 länder en plattform för agerande för kvinnors lika rätt inom politiken och rätten att bli lika representerade som män. (Förenta nationerna, 1995). Denna konferens hade stor effekt på bland annat kvinnorrättsrörelser i Afrika.

Men observationerna belyser att formell representation inte alltid leder till tillräckliga mängder kvinnor i politiska maktpositioner. Fastän de flesta länder har allmän och lika rätt att rösta i val och ställa upp i politiken, är kvinnorna fortfarande grovt underrepresenterade i beslutsfattandet. Över 99 % av länderna har allmän och lika rösträtt, ändå låg medeltalet för kvinnor i parlament på ungefär 23 % i oktober 2019 (IPU, Women in national parliaments, 2019). Av denna orsak har feministiska politiska teoretiker i slutet av 1900-talet börjat argumentera för att ett annat koncept av jämlik representation behövs. Jämlik representation kan också kräva deskriptiv representation, att beslutsfattarna skall likna väljarkåren till sina beskrivande egenskaper. Om alltså kvinnorna utgör hälften av befolkningen skall de också utgöra hälften av de folkvalda beslutsfattarna. Argumentet för deskriptiv representation är att det inte räcker med att ha en formell politisk jämlikhet. Att utöka rätten att ställa upp för offentliga ämbeten till kvinnor

försäkras inte att de gör det. Rättigheter i sig åtgärdar inte de sociala och ekonomiska ojämlikheter som hindrar kvinnor från att dra nytta av sina politiska möjligheter. Istället kan deras tidigare och fortsatta uteslutning från eliten förstärka idén om att kvinnor är underordnade på den politiska arenan. Förespråkare av deskriptiv representation menar alltså att politisk jämlikhet bara är första steget i att nå jämställd representation för kvinnor. (Paxton & Hughes, 2014, ss. 8-9)

Argumenten för deskriptiv representation hänger ihop med uppfattningen om att etnicitets- och könsgupper är ojämlikt lämpade att representera sig själva i demokratier. Sociala grupper har olika intressen som beror på olika ekonomiska förhållanden, historiskt förtryck och kulturella och ideologiska hinder de fortsätter att möta. I princip hävdar demokratiska ideal att valda representanter jobbar för hela samhällets intressen och överskrider alla specifika intressen baserat på deras egen karaktäristika, i praktiken visar dock historien att så inte riktigt är fallet. Fastän valen kan anses göra representanterna till en viss del ansvariga för sina väljare är de oftast tillräckligt sporadiska för att tillåta representanten jobba både för sina privata och partiets intressen. (Paxton & Hughes, 2014, s. 9)

Om grupper inte kan bli tillräckligt bra representerade av andra grupper måste de själv representera sig bland den politiska eliten. Vad som kommer till kvinnor kan man argumentera för att när det kommer till olika erfarenheter, är de i många fall annorlunda än männens. Därmed medför kvinnorna en annan typ av värderingar, erfarenheter och expertis till politiken. Kvinnorna kan ha andra intressen än män och dessa intressen kan inte nödvändigtvis bli representerade av män, därmed måste kvinnorna representera sig själva på den politiska arenan. Argumenten för deskriptiv representation är inte fundamentala. De antar inte att alla kvinnor delar en huvudsaklig identitet med samma intressen och bekymmer. Istället tydliggör dessa feministiska forskare att kvinnor har ett gemensamt intresse och på grund av deras sociala position och i och med den historiskt marginaliserade positionen, deras ofta förekommande lägre ekonomiska ställning, huvudsakliga vårdrelation till barn och äldreomsorg delar de samma erfarenheter och intressen. Argumentet fortsätter med, att i och med att kvinnor bäst kan representera sig själva, räcker det inte med att de är formellt representerade utan bör också vara det numeriskt. Deskriptiv representation kräver att kvinnor har en lagstiftande närvaro. (Paxton & Hughes, 2014, ss. 8-9)

Men även om vi accepterar att kvinnor har olika intressen än män och därmed inte kan vara representerade av män återstår frågan; kan kvinnor representera kvinnor? Denna fråga leder in

på en annan typ av representation: åsiktsrepresentation. Åsiktsrepresentation betyder att kvinnors intressen måste tas upp och behandlas i politiken, den kräver att politiker talar och jobbar för kvinnofrågor. Förespråkare för åsiktsrepresentation menar att ”stå för” är samma som att ”agera för” (Pitkin 1967). För att gå ännu längre än påståendet om numerisk representation av kvinnor som skissades upp i stycket om deskriptiv representation, menar man att en hög andel kvinnor i politiken bara är en förutsättning men inte tillräckligt för att försäkra att kvinnors intressen blir tagna hand om. Istället för att kvinnors intressen blir representerade i politiken måste kvinnliga politiker vara villiga och kunniga att representera dessa intressen. När man talar om åsiktsrepresentation uppstår tre frågor. För det första har kvinnliga politiker kanske ingen begäran att agera ”för kvinnor”. För det andra har de kanske det men de har ingen möjlighet att göra det. För det tredje har kvinnor av en viss etnicitet, klass och så vidare kanske ingen lust eller möjlighet att agera ”för alla kvinnor”. (Paxton & Hughes, 2014, ss. 10-11)

Kvinnor som når politisk makt har kanske ingen ambition att agera för kvinnor på ett eller alla sätt som nämnts tidigare. Kvinnor varierar till sina intressen om ökad jämlikhet eller sina engagemang till feministiska intressen som till exempel abortfrågor. Alla kvinnor känner inte för att lägga extra uppmärksamhet på intressen för kvinnor, barn och familjer. Fast de skulle vilja agera i kvinnors intressen, kan kanske inte kvinnliga politiker göra det och det kan finnas flera orsaker till det. Joni Lovenduski (1993) säger att institutioner kanske förändrar kvinnor innan kvinnor förändrar institutionerna. Kvinnor kan med andra ord hamna förändra eller anpassa sig till normer som män lagt upp för att klara sig i politiken. Ifall kvinnorna inte förändrar på sitt beteende kan det hända att de blir sanktionerade för sitt agerande för kvinnors intressen. De kanske blir ”degraderade” till ”typiska kvinnoutsnitt” som social- och hälsovårdsutskottet. Till sist, som medlemmar av ett parti finns det ett begränsat arbetsutrymme för kvinnor att agera eftersom man är bunden till partiets linje i de flesta frågor. För många frågor som är relevanta för kvinnor är partiskillnaderna större än mellan män och kvinnor. Många studier visar att kvinnor placerar sig mer vänsterut i den klassiska vänster-höger skalan, prioriterar kvinnofrågor högre och ansluter sig till feministiska ideal oftare än män. Många av dessa olikheter mellan könen försvinner när man tar i beaktande partiet. Fastän kvinnorna i ett visst parti tenderar att förespråka kvinnofrågor mer än männen i partiet kan män i ett vänsterparti förespråka dessa frågor mer än kvinnor i ett högerparti och så vidare. (Burrell 1994:160–161; Dolan 1997; Swers 1998; Tremblay 1993)

Att ha fler kvinnor i politiken gör statskicket klart mer mottaglig för intressen av de flesta kvinnor. Förespråkare av åsiktsrepresentation menar därmed att andelen kvinnor i politiken

inte bara måste öka utan dessa kvinnor måste också få stöd när de försöker agera för kvinnors intressen. Som sagt är frågan, kan kvinnliga politiker representera alla kvinnor, de är inte bara kvinnor utan kvinnor av en specifik etnicitet, religion, ålder, klass och så vidare. Problemen uppstår när kvinnorna som uppnår politisk makt tillhör en viss klass eller etnicitet, en viss elit. Man kan alltså fråga sig om dessa kvinnor kan representera alla kvinnor eller bara representera rika, vita eller västerländska intressen. (Paxton & Hughes, 2014, ss. 11-12)

Argumenten för varför kvinnor borde vara representerade i politiken begränsas inte bara till rättviseargument. Andra argument fokuserar sig på nytta av att ha kvinnor representerade i politiken. Dessa argument kan delas in i två typer: argument som menar att ökning av kvinnors deltagande förbättrar kvaliteten av samtalen, och argument som menar att kvinnor som är synliga i politiken fungerar som förebilder för yngre kvinnor (Paxton & Hughes, 2014, s. 12). Inkluderandet av kvinnor i politiken kan öka kvaliteten av beslutsfattandet. När kvinnor inkluderas bland potentiella politiker ökar ju samtidigt antalet kandidater. När kvinnor exkluderas slösas viktiga mänskliga resurser och utan kvinnors fulla medverkande i politiken blir beslutsfattandet av lägre kvalitet än den kunde eller borde vara. (Norderval 1985:84) Kvaliteten av politiska beslut borde också bli bättre med hjälp av större inkludering av kvinnor för detta ökar även den generella mångfalden av idéer, värderingar, prioriteter och stilar av politik. Diversitet är bra i sig men det borde också göra politiskt beslutsfattande mer flexibelt och kapabelt för ändring. Ett sista nyttoargument är att kvinnliga politiska ledare fungerar som förebilder och hjälper höja strävan för andra kvinnor att nå politiska poster. Samtidigt kan saknaden av vissa grupper i politiken ge känslan av att personer i denna grupp inte är "passade för att fatta beslut". Utan närvaron av kvinnor i politiken finns det med andra ord inga förebilder att inspirera följande generation. (Paxton & Hughes, 2014, ss. 12-13)

Men kvinnor kan knappt påverka dominerande politiska värderingar om de är för få. Om det bara finns några kvinnor i ett lands parlament, kabinett eller andra politiska poster ligger de under press att bete sig som män och försöken att lyfta fram viktiga frågor för kvinnor kan leda till "svartmålande" och kvinnorna som lyft fram saken blir troligtvis marginaliserade. Det talas om att den kritiska gränsen för andelen kvinnor i ett parlament är 30 %. Om kvinnorna åtminstone är en stor minoritet får "kvinnofrågorna" mer stöd. (Paxton & Hughes 2014, s.12)

Detta kapitel har tagit ställning till varför det är viktigt med jämställdhet inom politiken. Men om det är så, varför är då andelen kvinnor i parlamenten världen över så lågt? Varför har vissa länder en högre andel kvinnor än andra och vad påverkar denna skillnad i andelen kvinnor i

parlament? Förutom de faktorer som redan räknats upp skall vi nu ta en titt på sociala strukturer samt politiska och ideologiska förklaringar.

2.8 Kvinnor i politiken: sociala strukturer, politik och ideologi

För att få ett svar på frågan varför kvinnlig representation skiljer sig så mycket från land till land kan man titta på tidigare globala studier om kvinnor i parlament. Dessa studier har bjudit på tre förklaringar för olikheter i kvinnlig politisk representation: sociala strukturer, politik och ideologi. Förklaringar gällande sociala strukturer handlar om antalet kvinnor som finns tillgängliga, politiska förklaringar fokuserar på hur öppet det politiska systemet är för kvinnor och ideologiska förklaringar igen handlar om allmänna intryck av kvinnor i politiken och hur dugliga kvinnor anses som kandidater och ledare. Trots starka teoretiska argument för ideologins betydelse har inte dessa tidigare statistiska undersökningar hittat stöd för argumentet. Dock har inte ideologi studerats lika omfattande och strukturellt som politiska faktorer. I den globala undersökningen av parlamentariker som utfördes år 2008 av Inter-Parliamentary Union identifierade kvinnliga parlamentariker följande orsaker som de största hinder för att fullfölja en lyckad politisk karriär: skyldigheter i hemmet, ingrodda kulturella attityder gällande kvinnans roll i samhället, brist av stöd från familjen, brist av självsäkerhet, brist av finansiering och brist av stöd från partierna (International IDEA, 2013, s. 19).

Pamela Paxton och Sheri Kunovich (2003) skriver att fallstudier och kvalitativa bevis bevisar att ideologi spelar en viktig roll i förklarandet av den låga nivån av kvinnlig politisk representation. Dessutom visar en internationell studie att 76 % av de intervjuade kvinnliga politikerna tyckte att rådande värderingar om könsroller hindrar kvinnor från att delta i politiken (IPU 2000). Saknaden av noggranna mätenheter kan vara en orsak till knappheten av stöd för ideologi som faktor. I frånvaron av direkta mått som mäter attityder gentemot kön i olika länder används därför ofta variablerna region och religion att ungefär beskriva ideologi (t.ex. Norris & Inglehart 2001; Högström, 2012). Dessa variabler är bara svaga *proxyn* (ombud) för ideologi och blandade med många alternativa förklaringar. Man skulle också kunna kalla det kort och koncist för kultur. När forskare har försökt ersätta dessa dummy-variabler med mer specifika mått av ideologi har det inte lett till några signifikanta resultat. Paxton och Kunovich presenterar bevis för att könsideologin starkt påverkar andelen kvinnor i parlament genom att införa ett helt nytt tillgängligt och tydligt mått för nationell könsideologi i en internationell modell av kvinnor i parlament. De menar att denna effekt är starkare än effekten

av exempelvis politiska variabler som proportionellt valsystem som anses den viktigaste faktorn i övrig forskning inom ämnet (Paxton & Kunovich, 2003, s. 88).

Låg nivå av kvinnligt deltagande i den lagstiftande församlingen anses enligt Paxton och Kunovich (2003) bero på två faktorer: ”utbudet” och ”efterfrågan” av kvinnliga kandidater. Utbudet beror på strukturella faktorer. Politisk elit ”dras” oproportionellt från de högre utbildade och från vissa yrkesgrupper. På samma spår är även Pippa Norris (Lovenduski & Norris 1993, s.311) som menar att social bakgrund i form av resurser och motivation är avgörande faktorer för vem som kommer på kandidatlistan. Fortsatta hinder som måste överkommas är dömningar av grindvaktare och väljare. Om kvinnor därmed inte har tillträde till utbildnings- och yrkesmöjligheter har de inte heller kapitalet för att kandidera. Strukturella förklaringar förutsäger att kvinnors utbildningsprestationer och kvinnors deltagande i arbetskraften påverkar positivt deras nivå av representation. Kvalitativa bevis stöder betydelsen av strukturella faktorer. De empiriska bevisen för strukturella faktorerers betydelse är blandade. Nästan ingen internationell studie har funnit en signifikant effekt men detta kan högst troligen bero på begränsningar i data som förhindrat forskare från att mäta kvinnors prestationer i särskilda utbildningsområden som till exempel juridik, som bättre skulle förutspå utbudet av kvinnor menar Paxton & Kunovich (2003, s.89). Andra sidan av myntet är institutionella skillnader i politiska system som kan ge uttryck för en annan efterfrågan på kvinnor oberoende av utbudet. Politiska partier och valsystem, vilka ökar eller minskar möjligheten för män eller andra grupper i parlamentet att gynna sina egna intressen, kan vara livsviktiga verktyg för att kvinnor skall ha samma tillträde.

De skandinaviska länderna är kända för sin vänsterpolitik. Vänsterpartier är i sin del kända för ett större stöd för jämställdhet och är därmed mer benägna att ingripa enligt det. Vänsterpartier är därmed kanske mer benägna att inkludera kvinnor på sina kandidatlistor och ställa upp flera kvinnor. Som tidigare nämnts är kvinnor mer benägna att ligga mera till vänster på den traditionella höger-vänster skalan. För att studera närmare vänsterpartiernas betydelse borde man ta i beaktande antalet partier och konkurrensen, räkna hur många säten vänsterpartier vunnit i respektive länders riksdagsval, samt definiera vilka partier som räknas till vänsterpartier. (Siaroff, 2000, s.202) Det är inte något som görs i denna studie men som ändå kan antas ha en liten betydelse för kvinnlig representation i parlament⁴. Som tidigare också

⁴ Siaroff (2000, s.202) har studerat detta samband genom att räkna procenten av säten vunna av vänsterpartier i 28 demokratier och jämfört detta med andelen kvinnor som blivit invalda. Sambandet blev ett måttligt 0.438 (signifikant på 0,010 nivån).

nämnts är skillnaderna bland partier större än skillnader mellan länder och vänsterpolitiken kan ha en roll i detta, dock mindre nu än tidigare (Wängnerud, 2009 (12), s. 55). Man kan alltså kort sammanfatta att nyliberala, ”*new left*” partier mera än ”*old left*” och västerländska ideologier har ett positivt samband med andelen kvinnor i parlament.

När de bakomliggande orsakerna till frågeställningen: ”vad påverkar andelen kvinnor i parlament” är diskuterade för det oss till näst in på denna avhandlings hypoteser och variabler.

3 Hypoteser och variabler

3.1 Hypoteser

Efter att den teoretiska och kontextuella referensramen diskuterats är det dags att utforma hypoteserna. Hypoteser utgörs av en påstådd relation mellan två variabler (David & Sutton, 2016, s. 187). Hypoteserna kommer att utformas för forskningsfrågan som lyder ”vad påverkar andelen kvinnor i parlament?”. Denna studie utgår från det som forskare kommit fram till att vara ett faktum i samhällsvetenskaplig forskning kring ämnet, nämligen:

Det valsystem ett land har är den mest signifikanta orsaken till andelen kvinnor som kommer bli invalda i landets parlament. Samt att: Den dominerande religionen påverkar andelen kvinnor i parlament.

Detta är något som litteraturen betonar starkt (Giger, Holli, Lefkofridi & Wass, 2014; Wängnerud, 2009; Schmidt, 2008 m.fl.), att valsystem har en hög förklaringsgrad till kvinnlig representation där proportionellt valsystem skulle gynna mest kvinnor. Den första hypotesen (**H1**) lyder därmed:

Länder med ett proportionellt valsystem har en högre andel kvinnor i parlamentet än länder med majoritets- eller blandade valsystem.

Den andra hypotesen (**H2**) lyder att:

Länder med blandade valsystem har en högre andel kvinnor i parlamentet än länder med majoritetsvals-system.

Efter att ha tagit del av teorin om religionens och kulturens betydelse för demokrati och kvinnlig representation (bl.a. Huntington 1991, 1996; Klingorová & Havlíček, 2015; Högström 2012; Wide, 2006 m.fl.) skall även en hypotes om religion utformas. Den dominerande religionen i ett land anses ha betydelse för andelen kvinnor i parlament. Ofta nämns protestantismen som den religion som har bäst förutsättningar för demokrati och den tredje hypotesen (**H3**) lyder därmed:

Länder med en protestantisk majoritet har en högre andel kvinnor i sitt parlament än länder med katolsk eller muslimsk majoritet.

Andelen kvinnor i parlamenten gäller för det senaste valet i respektive land före 2020. Detta val har skribenten gjort för att man i flera länder ställt in och skjutit upp val på grund av Covid-

19 pandemin (International IDEA, 2020), samt att operationaliseringen av variablerna för skribentens del börjats före 2020. Därmed väljer jag datumet 31.12.2019 som det sista datumet för val som noteras i denna studie.

Att se på situationen i nuläget är ett medvetet val och avgränsning i denna studie. Det är också en brist, att inte kunna se variation under tid. När man jämför länder tenderar man också att missa variationer mellan partier. Variationer när det kommer till andelen av kvinnor mellan partier är ännu större än mellan länder (Wängnerud, 2009, s. 55). Detta lämnar dock dörrar öppna för framtida forskning. Samtidigt studeras alla fria och delvis fria länder i världen så urvalet och analysen blir omfattande. Man kan också diskutera om valsystem som variabel. Som tidigare sagt är det att grovt generalisera när jag delar in valsystemet i tre olika system, systemen i sig är väldigt heterogena. För det första är inte majoritets- och pluralitetsvals-system de samma fastän de här räknas till samma grupp. För det andra kan också de blandade valsystemen se väldigt olika ut fastän de i denna studie av enklade skäl har sammanslagits till en grupp. Förklaringsgraden kan därmed påverkas av detta, de är ofta mer än summan av sina delar.

Sammanfattningsvis har tre hypoteser bildats för forskningsfrågan som sammanställs i tabell 3.1 nedan.

Tabell 3.1 *Studiens hypoteser*

H1: Länder med ett proportionellt valsystem har flera kvinnor i parlamentet än länder med majoritets- eller blandade valsystem.
H2: Länder med blandade valsystem har flera kvinnor i parlamentet än länder med majoritetsvals-system.
H3: Länder med en protestantisk majoritet har fler kvinnor i sitt parlament än länder med katolsk eller muslimsk majoritet.

3.2 Variabler

När forskningsfrågan och hypoteserna för denna studie presenteras kan vi ta en titt på avhandlingens variabler. Den beroende variabeln (BV) är: andelen kvinnor i parlament (i underhuset eller enkammare). Datat är samlat från IPU 2.1.2020.

Den första oberoende variabeln (OV) är valsystem, indelad i tre kategorier (pluralitets/majoritets-, blandade- och proportionella valsystem). Variabeln är vald eftersom den tidigare forskningen som sagt tyder på dess signifikans inom ämnet (Giger, Holli, Lefkofridi & Wass, 2014; Wängnerud, 2009; Schmidt, 2008 m.fl.). Blandade valsystem kan se lite olika ut men i denna avhandling har de slagits samman till en kategori. Valsystemen i sig har också variationer inom systemet, detta är alltså en grov indelning men en indelning skribenten anser logisk för studien och acceptabel innanför ramen av validitet. Dessutom är det en praktisk lösning för en studie med denna omfattning.

Den andra oberoende variabeln är dominerande religion. Variabeln har delats in i katolicism, protestantism, islam och övriga religioner. Den dominerande religionen i landet avser den religion som i % mätt har mest anhängare i ett land (enligt The World Factbook). Religion kan anses vara av betydelse om man läser exempelvis Samuel Huntingtons (1991; 1996) idéer om religionens roll i demokratiseringsprocesser och Ronald Ingleharts (2002) tankar om att bland annat andelen kvinnor har ett negativt samband med katolicism och islam, som har en mer traditionell syn på kvinnor än exempelvis protestantismen. Protestantiska länder har även gett kvinnor politiska rättigheter tidigare än i andra länder (Siaroff, 2000, s. 200). Även Carsten Anckar (2011) har studerat relationen mellan religion och demokrati och kommit fram till att kristendomen är mer kompatibel med demokrati än bland annat islam. Han menar också att religionens förklaringsgrad överskrider den av ekonomisk utveckling (Anckar, 2011). Den dominerande religion mäts i andelen av befolkning som hör till religionen och fastän detta är ändamålsenligt för studien och är jämförbart världen över, mäter den inte alla aspekter av religiös dominans. Greppet som religionen har över ett samhälle är inte alltid länkat till andelen följare. De som är i makten kan också tillhöra en annan religion än vad majoriteten av befolkningen. Detta förekommer till exempel i flera Shia-dominerade länder där makthavarna är Sunnimuslimer (Anckar, 2011, s. 166).

Utöver valsystem finns också andra faktorer som kan tänkas påverka jämställdheten i politiken och andelen kvinnor i parlament. Dessa har jag inkluderat som kontrollvariabler och handlar mycket om kontextuella och kulturella förhållanden.

Vi accepterar också i stor mån påståendet att nivån av ojämställdhet också påverkas av landets nivå på ekonomisk och socioekonomisk utveckling (vilket nämns i kapitel 2.6) (Dollar & Gatti, 1999). HDI (*Human Development Index*) tyder på välfärd och socioekonomisk utveckling som onekligen kan ha stor betydelse också för jämställdheten och demokratin. HDI mäter förväntad

livslängd, utbildningsnivå och levnadsnivån i ett land. Utveckling och välfärd brukar också i litteraturen mätas via GDP/capita men skribenten anser HDI vara en mer mångsidig indikator som också mäter välfärden bättre än GDP. Enligt Ronald Inglehart (2005) är det ekonomisk utveckling som bereder vägen för kulturella förändringar som gör bland annat jämlikhet mellan könen och demokrati mer sannolikt. HDI finns med i studien som en kontrollvariabel.

Ny eller gammal demokrati finns även med i studien som en kontrollvariabel. Den är inte helt samma som den kontextuella variabeln; fri eller delvis fri demokrati men nästan. Ny eller gammal demokrati anses mäta längden av den demokratiska traditionen, något som är väsentligt när det kommer jämställdhetsfrågor som kvinnlig representation (Högström, 2012). I denna studie anses nya demokratier vara sådana som blivit demokratiska efter 1991 och gamla som blivit före det. Indelningen baserar sig på att efter att Sovjetunionens fall och de nya länder som därmed uppstod.

Har valsystem därmed en signifikant effekt på könsfördelningen då man även kontrollerar för andra variabler som demokratinivå (fria, delvis fria), dominerande religion, om landet är en ny eller gammal demokrati eller hur högt HDI landet har? Kontrollvariablerna i studien blir således dominerande religion, nya eller gamla demokratier (demokratiska före eller efter 1991) samt HDI⁵. Demokratinivå (fri eller delvis fri demokrati) blir därmed en kontextuell variabel.

Demokratinivå (dvs. hur fria länder är) har en betydande roll i analysdesignen. Studien kommer nämligen titta på fria och delvis fria länder i världen och se om en skillnad kan hittas mellan dessa två typer av länder vad som kommer till kvinnlig representation i parlament. Det är ingen idé att titta på icke-fria länder eftersom demokrati, fria och rättvisa val är en förutsättning för denna studie. Ett land räknar jag vara fritt om det enligt Freedom House (Freedom House 2) räknats som kontinuerligt fritt sedan 1991⁶. Freedom House ger demokratipoäng åt länder och därmed klassas länderna på basis av hur mycket poäng de fått (Freedom House 1). Om det under tidperioden från 1991 till 2019 förekommit år där landet klassificerats som *partly free* eller *not free* räknas landet i studien som *partly free*. Det är alltså länder som varit en längre kontinuerlig period fria demokratier (1991-), som i denna studie räknas som fria. Länder som inte varit *partly free* eller *free* under tidsperioden tas alltså inte med i studien.

⁵ Gender-Related-Development Index (GDI) skulle också kunna användas men det har visat sig att BNP är bättre förutsebar då data för båda måtten finns tillgängliga. (Schmidt, 2008, s.196)

⁶ Året 1991 har valts eftersom det är året då Sovjetunion föll och gav upphov till flera länder som så småningom blivit demokratiska. Demokratiseringen i Latinamerika började också vara över kring den här tiden (Huntington, 1991).

En tydlig trend som går att observera och som litteraturen och den tidigare forskningen bekräftar är den så kallade ”Skandinaviska effekten” (Siaroff, 2000 , s. 199). Det handlar om att de nordiska länderna står ut med sin höga andel kvinnor i parlament, jämställdheten. Regionala skillnader i jämställdhet har redan länge noterats (bl.a. Högström 2012). Tidigare forskning inom kvinnlig representation har inkluderat variabeln region, för att göra skillnad på den nordiska regionen och andra. Med tanke på detta är det intressant att kvinnor är väldigt underrepresenterade i företagsledning och andra höga poster i arbetslivet i de nordiska länderna (Savage, 2019) som är faktorer som i vissa studier anses gynna jämlikhet i politiken. Region finns inte med som variabel i studien eftersom den sammanfaller till en hög grad med religionsvariabeln. Vissa religioner visar dock större skillnader i region än andra (Stump, 2008; Högström, 2012).

Det finns dessvärre en rad andra variabler som kunde motiveras. Utöver andelen kvinnor i höga yrkespositioner som förövrigt kan vara svårt att studera kunde flexibla, låsta eller öppna listor, *effective magnitude*, det vill säga ett samlingsnamn för distriktmagnitud, spärregler och utjämningsmandat, kvoter och placeringsmandat, ”vänstersäten” på den politiska vänster-höger axeln, region, kvoter och hur länge kvinnor har haft rösträtt i landet är exempel på variabler som kunde adderas i studien men som i detta fall lämnats bort. Skribenten anser att de variabler som inkluderats är väl motiverade, passande och tillräckliga för denna studie. Med teorin om kvinnlig representation och de bakomliggande faktorerna sammanfattad och diskuterad samt hypoteserna och variablerna presenterade, är det dags i nästa kapitel att beskriva metoden för förverkligandet av analysen och sedan utföra själva analysen i denna studie.

4 Metod och analysdesign

Denna studie använder sig av kvantitativ metod. Kvantitativ forskning innehåller ett deduktivt synsätt på förhållandet mellan teori och praktisk forskning, där tyngden ligger på prövning av teorier. Man söker också ofta generaliserbara resultat. (Bryman, 2011, s. 40) När man skall börja analysera ett datamaterial måste man komma ihåg vissa saker. Hur urvalet ser ut och hur stort det är kommer delvis att styra vilka tekniker man kan använda. Den ram som används för insamling och analys av data kallas för forskningsdesign. Man brukar säga att det finns fem olika typer av forskningsdesigner; tvärsnittsdesign, experimentell design, longitudinell design, fallstudiedesign och jämförande design (Bryman, 2011). Denna studie använder sig av jämförande design eller komparativ design som den också ofta kallas. Detta innebär att studien är inriktad på att jämföra och beskriva skillnader genom jämförelser, i detta fall skillnader i kvinnlig representation i parlament i olika länder genom jämförelse av valsysteem, demokratinivå, dominerande religion, HDI och om det handlar om en ny eller gammal demokrati.

Syftet med denna avhandling är som sagt att studera sambandet mellan valsysteem och andelen kvinnor i parlament i samtliga fria och delvis fria länder i världen. I länder med tvåkammerssystem har bara den undre kammaren beaktats. Först utförs en sambandsanalys där jag granskar de länder som enligt Freedom House klassificeras som fria demokratier. Vi vill veta om det finns ett samband mellan andelen kvinnor i parlament och de oberoende variablerna? Först utförs bivariata sambandsanalyser mellan den beroende och de olika variablerna och sedan utförs en multilinjär regressionsanalys där kontrollvariablerna; ny eller gammal demokrati, HDI och dominerande religion finns med. Först görs detta i det så kallade lilla urvalet. Det handlar om en multilinjär regressionsanalys eftersom beroende variabeln (andelen kvinnor) är kvantitativ, på kvotnivå (0–100 %). Efter det utförs en till analys där länderna som klassats som delvis fria också tas med, det så kallade stora urvalet. Variablerna för denna studie har diskuterats i föregående kapitel och är som sagt könsfördelning i parlament (BV) samt valsysteem och dominerande religion (OV). Först betraktas alltså de fria länderna, sedan tas de delvis fria länderna med i analysen. Blir det någon skillnad i resultaten? En valsysteemkategori bör lämnas bort i regressionsanalysen, likaså en religionskategori, annars uppstår det felaktigt en fullständig korrelation. Detta sker ganska naturligt genom att vi slår samman två valsysteemskategorier och två religioner, men mera om detta senare.

Tillförlitligt material har varit relativt enkelt att komma åt. Datat (se bilaga 1) kommer från olika databaser och sidor som finns tillgängliga på internet. Det handlar alltså om sekundärdata som är ändamålsenligt, kostnads- och tidseffektivt samt ger mer möjlighet till utvärdering och jämförelse. Dock har man ingen kontroll över kvaliteten på datamängden och det kan finnas risk för att det saknas nyckelvariabler. (Bryman, 2011, s. 305). Detta har skribenten försökt undvika genom att välja variablerna och källorna med åtanke. Skribenten har också sett till att informationen inte är föråldrad. *IPU-Parline Database* (IPU) har information om 193 länders parlament som omfattar valsysteem, när det senaste valet hölls, kvinnornas andel i parlamentet, möjliga kvoterade platser, mandatperiod och så vidare. Jag har använt databasen för att få fram data om vilket valsysteem tillämpas i olika länder, när de senaste valet hölls samt kvinnornas andel i parlament för respektive länder. Datat för den dominerande religion kommer från *The World Factbook*. *Freedom House* har data på länders demokratinivå och därmed även ifall de är nya eller gamla demokratier, något jag använt mig av i studien. På sidan *Globalis.fi* finns mängder av information om världens länder, bland annat HDI som jag använt mig av i studien och som finns med som en kontrollvariabel.

4.1 Reliabilitet och validitet

Det finns ett par viktiga bedömningskriterier av samhällsvetenskaplig forskning av vilka de väsentligaste är *reliabilitet* och *validitet*. För att bedöma kvaliteten i en samhällsvetenskaplig forskning och resultaten kan tas på allvar och som trovärdiga måste reliabilitet och validitet uppfyllas. Både reliabilitet och validitet handlar i grund om hur pass nöjaktiga och noggranna mätningarna är, och det så klart av stort intresse i kvantitativ forskning (Bryman, 2011, s. 51). Det är viktigt att uppnå en så hög validitet och reliabilitet som möjligt men överlag menar bland annat Esaiasson (Esaiasson m.fl. 2017, s. 64–65) att bristande reliabilitet är mindre allvarligt än bristande validitet.

Med reliabilitet eller tillförlitlighet menar man huruvida resultaten från en undersökning blir desamma om undersökningen genomförs på nytt, eller om resultaten påverkas av slumpen. Reliabilitet blir oftast aktuell då man sysslar med en kvantitativ undersökning som till exempel i denna studie (Bryman, 2011, s. 49). Reliabiliteten handlar i grunden om frågor som rör måttens och mätningarnas pålitlighet och följdriktighet, huruvida data matats in rätt, ifall eventuella matematiska räkningar rätt utförda, har möjligheten för uppståendet av slarvfel

minimerats och slumpmässiga fel samt om studiens resultat kan upprepas (Bryman, 2011, s. 161). Risken för mänskliga fel har minimerats och kontrollerats, själva räkningarna har SPSS utfört. Reliabiliteten borde därmed vara hög.

Validitet handlar ofta om att säkra sig på att man faktiskt undersökt det man avsett att undersöka. Är operationalisering, metodvalet, analyserna och de dragna slutsatserna relevanta och passliga med tanke på problemställningen? Validitet är ofta det viktigaste forskningskriterium och går ut på en bedömning av om de slutsatser som genererats från en undersökning hänger ihop eller ej (Bryman, 2011, s. 49). Man brukar skilja mellan olika typer av validitet:

Intern validitet handlar oftast om kausalitet och huruvida en slutsats som rymmer ett kausalt förhållande mellan två eller fler variabler är hållbar eller inte. Om det påstås att x orsakar y, kan man då vara säker på att det faktiskt är x som svarar för variationen i y och inte någon annan faktor som ger upphov till ett skenbart orsaksförhållande? Detta kan lösas genom att inkludera kontrollvariabler i analysen (Bryman, 2011, s. 50). I denna studie har kontrollvariablerna ny eller gammal demokrati samt HDI inkluderats.

Extern validitet väcker frågan om huruvida resultaten från en undersökning kan generaliseras utöver den specifika undersökningskontexten. Om man vill kunna dra mer generella slutsatser från en studie är det alltså viktigt att skapa så representativa urval som möjligt (Bryman, 2011, s. 51).

Utöver detta brukar man skilja på *mättningsvaliditet* (eller begreppsvaliditet) och *resultatvaliditet*. Mättningsvaliditet handlar i grunden om huruvida ett mått för ett begrepp verkligen speglar det som begreppet anses beteckna. Mättningsvaliditeten är också relaterad till reliabiliteten: om ett mått på ett begrepp är instabilt genom att det fluktuerar och därmed inte är reliabelt, kan det inte heller utgöra ett mått med tillräcklig hög validitet för begreppet i fråga. Bedömningen av mättningsvaliditeten förutsätter således att måttet är reliabelt. En god resultatvaliditet utgörs av en hög begreppsvaliditet och en hög reliabilitet (Bryman, 2011, s. 50). Valet av variabler i denna undersökning baserar sig på litteratur och tidigare forskning inom området, valet av metod likaså. De är därmed ändamålsenliga och kan anses valida.

När teman kring metoden och analysen diskuteras kan vi till näst koncentrera oss på själva analysen i denna studie. I nästa kapitel analyseras utifrån det datamaterial som samlats in vad som påverkar kvinnlig representation i parlament.

5 Analys

Denna studie vill klargöra vad som påverkar kvinnlig representation i parlament i samtliga fria och delvis fria demokratier i världen samt om skillnaden mellan de tre valsystemskategorierna är annorlunda eller samma i delvis fria som fria länder om vi antar att valsystem är den största faktorn. Vi vill också veta om den dominerande religion påverkar andelen kvinnor i parlament. Detta utförs med hjälp av statistikprogrammet *SPSS Statistics* utgående från det datamaterial som samlats in och operationaliserats från olika databaser och källor (redovisas utförligare i metodkapitlet, kapitel 4) och därefter kodat. Det totala antalet länder som finns med i undersökningen är 146, 88 fria demokratier och 58 delvis fria. De icke-demokratiska länderna har med avsikt lämnats utanför urvalet eftersom det inte är ändamålsenligt att undersöka demokratiska fenomen och strukturer i icke-demokratiska länder.

Av de totalt 146 fria och delvis fria länder som finns med i studien har 55 ett pluralistiskt eller majoritetsvals-system, 24 ett blandat vals-system och 67 ett proportionellt vals-system. Det vanligaste vals-systemet i de fria demokratierna är proportionella vals-system, 44 stycken och i de delvis fria länderna majoritets/pluralistiska vals-system, 24 stycken. De delvis fria demokratierna har dock en större mångfald inom vals-systemen och skillnaden mellan pluralistiska/majoritetsvals-system och proportionella vals-system är endast en (1). Medeltalet för andelen kvinnor i hela urvalet är 15,13 % i majoritetsvals-systemen, 28,81 % i de blandade vals-systemen och 26,99 % i de proportionella vals-systemen. Medeltalet för andelen kvinnor blir därmed 22,83%. I de fria demokratierna är medeltalet för andelen kvinnor i majoritetsvals-system 16,17%, i de blandade vals-systemen 28,76% och i proportionella 29,23%. Medeltalet blir därmed 24,56 %.

5.1 Lilla urvalet

Vi börjar med det lilla urvalet där den kontextuella demokrativariabeln bara innehåller de 88 länder som är fria demokratier, de delvis fria demokratierna har alltså uteslutits från det lilla urvalet. Först utförs bivariata analyser med oberoende variablerna och kontrollvariablerna och andelen kvinnor i parlament för att se sambandet mellan den beroende variabeln och de olika oberoende variablerna och kontrollvariablerna. Vi börjar med vals-system.

Tabell 5.1 *Andelen kvinnor i parlament i de tre valsystemen i fria demokratier*

3 valsystem	Medelvärde	N	Std. avvikelse
Pluralitet/majoritet	16,17	31	11,07
Blandade	28,76	13	12,09
Proportionella	29,23	44	10,51
Total	24,56	88	12,48

När vi kollar på vilka valsystem som är de mest förekommande i de fria demokratierna kan vi se i tabellen ovan (tabell 5.1) att de blandade valsystemen är klart de mest sällsynta valsystem i fria demokratierna. Det vanligaste valsystemet är det proportionella valsystemet följt av majoritetsvals-system. Medelvärdesanalysen visar föga förvånande att de blandade valsystemen och de proportionella valsystemen visar likadana siffror vad som kommer till andelen kvinnor i parlamenten (28,76 % och 29,23 %). En förklaring kan vara att de blandade valsystemen ser väldigt olika ut och kan innehålla olika element ur olika valsystem. Om man vill kan man alltså få ett blandat valsystem väldigt proportionellt och inkluderande och vice versa (Lundell, 2005, s. 44). Analysen med andelen kvinnor i riksdagar och de olika valsystemen visar att skillnaden mellan de blandade valsystemen och de proportionella valsystemen i praktiken är så liten att man med goda skäl kan slå samman dessa två valsystem till en kategori. När valsystemen operationaliseras i SPSS till endast två system där de blandade valsystemen slås samman med de proportionella systemen som sedan jämförs med majoritetsvals-systemen får man alltså reda på skillnaden mellan andelen kvinnor i parlament i majoritets- och de övriga valsystemen. Variablerna är kodade så att de proportionella och blandade valsystemen har värdet 1 och majoritetsvals-systemen har värdet 0. När man slått samman systemen får de ett medeltal på 29 % kvinnor i parlamentet. De pluralistiska valsystemen får ett medeltal på 16 % kvinnor i parlamentet. Skillnaden mellan de pluralistiska valsystemen och de övriga valsystemen blir därmed 13 procentenheter.

Till näst utförs en medelvärdesanalys mellan de olika dominerande religionerna och andelen kvinnor i parlament. Variabeln för dominerande religionen är kodad som en dummyvariabel där protestantism får värdet 1 och de andra; katolicism, islam och övriga, får värdet 0.

Tabell 5.2 *Andelen kvinnor i parlament i länder med protestantisk majoritet i det lilla urvalet*

Protestantisk majoritet	Medelvärde	N	Std. avvikelse
Nej	25,24	59	11,31
Ja	23,19	29	14,96
Totalt	24,56	88	12,48

Tabell 5.3 *Andelen kvinnor i parlament i länder med katolsk majoritet i det lilla urvalet*

Katolsk majoritet	Medelvärde	N	Std. avvikelse
0	23,35	46	13,49
1	25,89	42	11,28
Totalt	24,56	88	12,48

Tabell 5.4 *Andelen kvinnor i parlament i länder med muslimsk majoritet i det lilla urvalet*

Muslimsk majoritet	Medelvärde	N	Std. avvikelse
0	24,48	85	12,39
1	26,77	3	17,74
Totalt	24,56	88	12,48

Som vi ser i tabellerna ovan (Tabell 5.2, 5.3 och 5.4) är den vanligaste religionen i det lilla urvalet med endast de fria demokratierna medräknade katolicism följt av protestantism och sedan islam. Utöver detta förekommer det övriga dominerande religioner i vissa länder (ortodox kristendom, hinduism, buddhism, judendom och olika stamreligioner). I detta fall bryr vi oss mera om andelen protestantiska länder kontra icke-protestantiska länder. När vi kollar på denna indelning får vi fram att 36 länder i studien är protestantiska och 110 är inte det. Indelningen är gjord på detta sätt eftersom den tredje hypotesen (H3) lyder att protestantiska länder förväntas ha en högre andel kvinnor i parlament än länder med en annan dominerande religion. Något oförväntat ser det ut som att religionen i de fria länderna inte spelar en så stor roll för andelen kvinnor i parlamentet. De muslimska länderna är endast tre men tyder på största andel kvinnor av alla de tre religionskategorierna följt av katolicism och sedan först protestantism. Det ser ut som att protestantism inte gynnar kvinnlig representation i parlament i någon avsevärd grad. Resultaten från regressionsanalysen (tabell 5.7) tyder kanske lite

oförväntat på ingen större skillnad mellan protestantism och övriga religioner, åtminstone är det inte signifikant. Detta kan till en viss del förklaras med en relativt hög andel kvinnor i de katolska ländernas parlament. De övriga religionerna kan även förväntas ha en hög andel kvinnor i parlamenten.

Tabell 5.5 *Andelen kvinnor i nya och gamla demokratier i det lilla urvalet*

Ny eller gammal demokrati	Medelvärde	N	Std. avvikelse
Ny demokrati	24,78	17	13,05
Gammal demokrati	24,51	71	12,43
Totalt	24,56	88	12,48

I tabell 5.5. ser vi hur många länder i det lilla urvalet är nya eller gamla demokratier (demokratiska före eller efter 1991). De gamla demokratierna är mer vanliga. Vad som kommer till skillnad i andelen kvinnor i parlament kan man inte skåda någon skillnad. De nya demokratierna är dock en hel del färre än de gamla.

Till näst utförs en korrelationsanalys av andelen kvinnor i parlament och HDI i det lilla urvalet. Korrelation anger styrkan och riktningen av ett samband mellan två eller fler variabler. Den anges ofta med en korrelationskoefficient och har ett värde mellan -1 och 1, där 0 anger att det inte finns ett samband. -1 anger ett maximalt negativt samband och 1 ett maximalt positivt samband. En av de vanligaste korrelationskoefficienterna och det sätt som används här är *Pearsons r*. Valet av korrelationskoefficient beror bland annat på vilken skala variablerna är angivna (Bryman, 2011). I tabell 5.6 kan man se korrelationen mellan den beroende variabeln, det vill säga andelen kvinnor i parlament och kontrollvariabeln HDI. Man kan se att det handlar i detta fall om ett starkt positivt samband som är statistiskt signifikant ($p < 0,001$). Ju högre HDI ett land har desto fler kvinnor är representerade i parlamentet.

Tabell 5.6 Korrelationsanalys med HDI det lilla urvalet

		Andelen kvinnor i parlament	HDI
Andelen kvinnor i parlament	Pearsons korrelation	1	,402
	Signifikans		,000 ***
	N	88	88
HDI	Pearsons korrelation	,402	1
	Signifikans	,000 ***	
	N	88	88

Signifikansnivåerna anges med * ($p < 0,05$), ** ($p < 0,01$), *** ($p < 0,001$).

Med alla bivariata analyser med det lilla urvalet gjorda, utförs till sist en regressionsanalys med andelen kvinnor i riksdagen som beroende variabel och de oberoende variablerna som redan undersökts var för sig i de bivariata analyserna. Resultaten kan ses nedan i tabell 5.7. Observera att valsystemen har slåtts samman till två kategorier (proportionella och blandade valsystem i samma, nämns i tabellen som ”proportionellt valsystem”).

Tabell 5.7 Vad påverkar andelen kvinnor i parlament i det lilla urvalet: multipel linjär regression

	B-värdet	T-värdet	Signifikans
Majoritetsvalsystem	-.423	-2,673	**
Proportionellt valsystem	.040	.292	
Protestantisk majoritet	.185	1,337	
Katolsk majoritet	.035	.267	
Muslimsk majoritet	.105	.971	
Ny eller gammal demokrati	-.001	-.014	
HDI	.292	2,760	**
R ²		.337	
Adjusted R ²		.279	
F		5,804	***
N		88	

Signifikansnivåerna anges med * ($p < 0,05$), ** ($p < 0,01$), *** ($p < 0,001$).

När vi tittar mer ingående på resultaten av regressionsanalysen som redovisas i Tabell 5.7. ser vi att majoritetsvals system och HDI tycks vara de enda signifikanta variablerna (på 0,01 nivån). Om ett land är en ny eller gammal demokrati eller vilken dominerande religion landet har verkar inte spela någon statistiskt signifikant roll för andelen kvinnor i parlament. Majoritetsvals system har ett negativt samband med andelen kvinnor i parlament medan HDI har ett positivt samband. Determinationskoefficienterna R^2 och *Adjusted R²* (används i regel när $N < 100$, nu ganska nära så båda erkänns) visar att förklaringsgraden för regressionsmodellen är .337 och *Adjusted R²* .279, det vill säga 28 % av spridningen i den beroende variabeln kan förklaras med hjälp av regressionsmodellen. F-värdet visar att modellen i sin helhet är signifikant på den högsta 0,001 nivån.

5.2 Stora urvalet

Samma procedur körs nu igenom med det stora urvalet. Det stora urvalet innebär att demokrativariabeln, variabeln som antar demokratinivån i landet (*free-partly free*) också innehåller de länder som räknas som delvis fria, N blir därmed 146. Meningen är att kolla ifall inkluderingen av dessa länder ändrar på något angående kvinnlig representation. Resultaten som SPSS ger av sambandsanalyserna presenteras till nästa.

Tabell 5.8 *Andelen kvinnor i parlament i de olika vals systemen i det stora urvalet*

3 vals system	Medelvärde	N	Std. avvikelse
Pluralitets/majoritets	15,13	55	10,45
Blandade	28,81	24	12,11
Proportionella	26,99	67	10,52
Totalt	22,83	146	12,27

Vi börjar igen med att titta på de olika vals systemen (tabell 5.8). Så som i det lilla urvalet är också i det stora urvalet de proportionella vals systemen de mest vanliga, följt av majoritetsvals system och sedan blandade. I det stora urvalet har skillnaden i andelen kvinnor i parlament ökat en aning mellan de blandade och proportionella systemen men skillnaden är ändå så pass liten att man även i det stora urvalet kan sammanslå de blandade- och proportionella vals systemen till en och samma kategori. Andelen kvinnor i de pluralistiska vals systemen är 15,13 % och i den sammansatta kategorin med de blandade- och proportionella

valsystemen 27,47 %. Totalt ligger andelen kvinnor i de fria och delvis fria demokratierna på 22,83 %. Andelen har alltså förväntat sjunkit lite när de delvis fria demokratierna inkluderats.

Tabell 5.9 *Andelen kvinnor i parlament i länder med protestantisk majoritet i det stora urvalet*

Protestantisk majoritet	Medelvärde	N	Std. avvikelse
Nej	22,81	110	11,93
Ja	22,87	36	13,45
Total	22,83	146	12,27

Tabell 5.10 *Andelen kvinnor i länder med katolsk majoritet i det stora urvalet*

Katolsk majoritet	Medelvärde	N	Std. avvikelse
0	20,58	89	11,63
1	26,34	57	12,53
Total	22,83	146	12,74

Tabell 5.11 *Andelen kvinnor i länder med muslimsk majoritet i det stora urvalet*

Muslimsk majoritet	Medelvärde	N	Std. avvikelse
0	24,28	120	12,31
1	16,12	26	9,76
Total	22,83	146	12,27

Som vi ser i tabellerna ovan (tabell 5.9, 5.10 och 5.11) är den mest förekommande religionen i studien katolicism (53) följt av protestantism (36) och sedan islam (26). Utöver detta förekommer det övriga dominerande religioner (ortodox kristendom, hinduism, buddhism och olika stamreligioner). I detta fall bryr vi oss igen mest om andelen protestantiska länder kontra icke-protestantiska länder. När vi kollar på denna indelning får vi fram att 36 länder i studien är protestantiska och 110 är inte det. Indelningen är gjord på detta sätt eftersom den tredje hypotesen (H3) lyder att protestantiska länder förväntas ha en högre andel kvinnor i parlament än länder med en annan dominerande religion. Regressionsanalysen (tabell 5.14) tyder kanske lite oförväntat på ingen större skillnad mellan protestantiska och övriga religioner. Detta kan till en viss del förklaras med en relativt hög andel kvinnor i de katolska ländernas parlament.

De övriga religionerna kan även förväntas ha en hög andel kvinnor i parlamenten eftersom igen andelen för de muslimska länderna är så låg, endast 16,12 % i genomsnitt är kvinnor i dessa länders parlament.

Tabell 5.12 *Andelen kvinnor i nya och gamla demokratier*

Ny eller gammal demokrati	Medelvärde	N	Std. avvikelse
Ny demokrati	20,59	54	11,35
Gammal demokrati	24,14	91	12,73
Total	22,83	146	12,32

I tabell 5.12 kan vi se indelningen av alla länderna som förekommer i denna studie i nya eller gamla demokratier. De flesta länder i denna studie är alltså gamla demokratier (demokratiska före eller efter 1991). Vi kan också se att dessa gamla demokratier har en högre andel kvinnor (24,14%) i sina parlament än de nya demokratierna (20,59%). Skillnaden är därmed bara några procentenheter och medelvärdet blir 22,83 %. Skillnaden har ändå ökat från det lilla urvalet, där kunde ingen skillnad i andelen kvinnor skådas.

Till näst utförs också i det stora urvalet en korrelationsanalys av andelen kvinnor i parlament och HDI. Resultaten av denna analys illustreras nedan i tabell 5.13.

Tabell 5.13 *Korrelationsanalys med HDI i det stora urvalet*

		Andelen kvinnor i parlament	HDI
Andelen kvinnor i parlament	Pearsons korrelation	1	,362
	Signifikans		,000 ***
	N	146	146
HDI	Pearsons korrelation	,362	1
	Signifikans	,000 ***	
	N	146	146

Signifikansnivåerna anges med * (p <0,05), ** (p <0,01), *** (p <0,001).

Även i det stora urvalet handlar det om ett relativt starkt positivt samband som är statistiskt signifikant ($p < 0,001$), även om sambandet inte riktigt är lika starkt som i det lilla urvalet ($,362$ jämfört med $,402$) kan man konstatera att högre HDI korrelerar med fler kvinnor i parlamentet.

Det är dags igen att utföra en regressionsanalys, denna gång med det stora urvalet (tabell 5.14).

Tabell 5.14 Vad påverkar andelen kvinnor i parlament i det stora urvalet: multipel linjär regression

	B-värdet	T-värdet	Signifikans
Majoritetsvals-system	-.526	-4,855	**
Proportionellt vals-system	-.083	-.822	
Protestantisk majoritet	.227	2,271	
Katolsk majoritet	.147	1,421	
Muslimsk majoritet	-.018	-.187	
Ny eller gammal demokrati	-.043	-.528	
HDI	.193	2,292	
R ²		.333	
Adjusted R ²		.299	
F		9,776	**
N		146	

Signifikansnivåerna anges med * ($p < 0,05$), ** ($p < 0,01$), *** ($p < 0,001$).

När de delvis fria demokratierna inkluderats i analysen har förklaringsgraden för regressionsmodellen, R² minskat minimalt till .333 (och Adjusted R² ökat minimalt till .299 men nu är $N > 100$ så vi sätter mera vikt på R²). 33 % av spridningen i den beroende variabeln kan alltså förklaras med hjälp av regressionsmodellen. F-värdet visar att tabellen är även signifikant på 0,01 nivån, inte lika starkt som i lilla urvalet. Det som är värt att notera är att HDI har tappat sin signifikans som variabel i det stora urvalet, variabeln majoritetsvals-systemet har däremot blivit mer signifikant (på 0,01 nivån) (tabell 5.14).

6 Resultat och diskussion

I följande kapitel diskuteras inledningsvis analysens empiriska resultat varefter de återkopplas till de teorier och tidigare forskning som redogjorts för tidigare i texten. Avhandlingen avslutas med en diskussion och konklusion av studien och ämnet i sin helhet.

6.1 Resultat

Efter att de två urvalen undersökts kan en mer ingående analys av resultaten redovisas. Vi ville ha svar på frågan: ”vad påverkar andelen kvinnor i parlament?”. Från den tidigare forskningen inom ämnet (Johnson-Myers, 2017 m.fl.) kunde man dra den slutsatsen att valsystem är den mest betydelsefulla faktorn. Den första hypotesen (H1) löd därmed: *Länder med ett proportionellt valsystem har flera kvinnor i parlamentet än länder med majoritets- eller blandade valsystem.*

Den andra hypotesen (H2) löd i sin tur: *Länder med blandade valsystem har flera kvinnor i parlamentet än länder med majoritetsvals-system.*

Vi började därmed analysen med att utföra en medelvärdesanalys med andelen kvinnor i parlament som beroende variabel och de tre valsystemen, pluralistiska/majoritets, blandade och proportionella valsystem som oberoende variabel. Resultaten tydde på en extremt liten skillnad i andelen kvinnor i de blandade och proportionella valsystemen, varav ett beslut gjordes att slå samman de proportionella- och blandade valsystemen i en och samma kategori. Denna kategori jämfördes sedan med de pluralistiska valsystemen för att kunna se skillnaden mellan dessa två. Detta var också nödvändigt för att inte fullständig korrelation skulle uppstå i SPSS. Den totala andelen kvinnor i det lilla urvalet, det vill säga i de fria demokratierna var 24,56 %, 16,17 % i de pluralistiska systemen och 28,99 % i de övriga. Skillnaden är därmed betydande och det är lätt att konstatera att valsystemet spelar en stor skillnad i andelen kvinnor som blir invalda, åtminstone i det lilla urvalet. Att proportionella valsystem skulle nyttja kvinnor speciellt kunde inte skådas, det fanns en skillnad men den var väldigt liten. Regressionen visade inte heller att den var signifikant. När vi tog i beaktande också de delvis fria länderna, det stora urvalet, blev skillnaden mellan de proportionella- och blandade valsystemen en aning större (från en halv procentenhet till lite under två procentenheter). Andelen kvinnor i de pluralistiska valsystemen sjönk med en procentenhet, skillnaden mellan pluralistiska- och de andra valsystemen blev

alltså större i det stora urvalet (15,13 % i de pluralistiska och 27,9 % i de övriga). Totalt sjönk också andelen kvinnor i det stora urvalet, till 22,83 %. Det verkar som om den första och andra hypotesen kunde verifieras, åtminstone i det stora urvalet. Den första dock med väldigt liten marginal eftersom vi såg att skillnaden mellan proportionella valsystem och blandade i praktiken var väldigt liten. Påståendet att proportionella valsystem skulle vara den faktor som mest gynnar andelen kvinnor i parlament hittades inga signifikanta bevis för, det visade också regressionsanalysen. För att man kan vara säker på att inte resultaten påverkas av slumpen måste dock även den andra oberoende variabeln, dominerande religion och kontrollvariablerna granskas. Det finns alltid risk i samhällsvetenskaplig forskning för skensamband eller att sambandet är spuriöst. Vi kan se ett samband men det är inte säkert att sambandet beror på just den variabel vi tror. Där spelar kontrollvariablerna en stor roll (Bryman, 2011).

Dominerande religion kodades i SPSS som en dummyvariabel så att protestantism fick värdet 1 och de övriga religionerna, katolicism, islam fick värdet 0. Den lite kontroversiella teoretiska referensramen med bland annat Huntington (1991; 1996) och Inglehart (2002) i spetsen har talat om skillnader i olika kulturer och religion vad som kommer till förutsättningar för demokratisk utveckling. Protestantism torde enligt dem gynna bäst kvinnor i politiken. Den tredje (H3) hypotesen löd därmed: *Länder med en protestantisk majoritet har fler kvinnor i sitt parlament än länder med katolsk eller muslimsk majoritet.*

När de dominerande religionerna studerats i de fria länderna kan man dra följande slutsatser;

1. Katolicism är den mest förekommande religionen i de fria länderna.
2. Islam är väldigt underrepresenterat i de fria länderna (endast tre länder).
3. Protestantism visade ingen större andel kvinnor än katolicism.

När bara de fria demokratierna undersöktes verkar det som om den dominerande religionen inte spelar någon större roll för andelen kvinnor i parlament. Andelen kvinnor är lika stor i protestantiska länder som i andra. Ingenting riktigt ändras fastän man tar med de delvis fria länderna. Andelen muslimska länder ökade en del men resultaten var de samma, andelen kvinnor var lika stor i protestantismen som i övriga (22,87 % i protestantiska och 22,81 % i övriga). Man kan därmed falsifiera den tredje hypotesen.

Den första kontrollvariabel som togs med i denna studie var *ny eller gammal demokrati*. Den speglar den demokratiska processens mogenhet och utvecklande åt ett mer inkluderat och jämställt håll (Högström, 2012). Dessutom är det mer sällsynt att nya demokratier väljer majoritetsvals system (Lundell, 2005). Den andra kontrollvariabeln som används är HDI. Ett

högt HDI kan sammankopplas till socioekonomisk utveckling, något som teorin anser som en grund för jämställdhet (Dollar & Gatti, 1999).

Kontrollvariabeln ny eller gammal demokrati visade inga skillnader i det lilla urvalet, andelen kvinnor i var den samma i både nya som gamla demokratier (24,78% i nya och 24,51% i gamla). De nya demokratierna i det lilla urvalet var dock bara 17 vilket är ganska logiskt med tanke på att de helt fria demokratierna måste varit kontinuerligt demokratiska en längre kontinuerlig period. I det stora urvalet kunde man däremot se en liten skillnad i andelen kvinnor i parlament. De gamla demokratierna visade här lite fler kvinnor i parlamentet än de nya (20,59% i de nya demokratierna och 24,14% i de gamla). Andelen nya demokratier var här större, 54 stycken vilket kan förklara den ökade skillnaden mellan kategorierna.

Den andra kontrollvariabeln HDI utfördes som korrelationsanalys för att se hur måttet, HDI korrelerar med andelen kvinnor i landets parlament. I båda urvalen fick vi reda på att HDI hade en stark positiv korrelation med andelen kvinnor i parlament, .402 i det lilla urvalet och .362 i det stora urvalet (sambandet var statistiskt signifikant i båda urvalen ($p > 0,001$)). Vad man kan dra för slutsatser så här långt är att HDI tycks ha ett samband med andelen kvinnor i parlament medan huruvida ett land är en ny eller gammal demokrati inte spelar någon större roll. Regressionsanalysen ger svar på om det faktiskt finns samband mellan variablerna eller inte.

De multilinjära regressionsanalyserna i såväl det lilla som det stora urvalet bekräftar men även slopar vad vi lärt oss från medelvärdes och sambandsanalyserna. I det lilla urvalet visar regressionen att det främst är majoritetsvals system som påverkar negativt på andelen kvinnor i parlament samt att HDI har ett positivt samband med andelen kvinnor, ju högre HDI desto fler kvinnor i parlamentet. Förklaringsgraden av HDI kan inte ses i det stora urvalet, där tappar variabeln sin signifikans. Signifikansen indikerar hur säkert det går att generalisera resultaten i hela populationen (David & Sutton, 2016, ss. 425–427). R^2 och Adjusted R^2 tyder att förklaringsgraden för regressionen är .337 respektive .279, det vill ungefär 30% av spridningen i den beroende variabeln kan förklaras med hjälp av regressionsmodellen. F-värdet visar att modellen i sin helhet är signifikant ($p < 0,001$ i det lilla urvalet och $p < 0,01$ i det stora urvalet). Inom samhällsvetenskaper är höga förklaringsgrader sällsynta eftersom sociala förklaringsmodeller är komplexa och inte slagna i sten som i naturvetenskaper (David & Sutton, 2016, ss. 425–427). Därmed kan man vara rätt nöjd med de centrala måtten för regressionsanalysen.

Analysen gav svar på de underliggande forskningsfrågor och hypoteser som skapats för studien. Forskningsfrågan lydde: Vad påverkar andelen kvinnor i parlament? Ur denna forskningsfråga skapades tre hypoteser. Av dessa hypoteser kunde de två första verifieras (den första med väldigt liten marginal) och den tredje falsifieras (tabell 6.1).

Tabell 6.1 Verifiering/falsifiering av hypoteser

Hypotes		Verifieras	Falsifieras
H1	<i>Länder med ett proportionellt valsystem har flera kvinnor i parlamentet än länder med majoritets- eller blandade valsystem.</i>	X	
H2	<i>Länder med blandade valsystem har flera kvinnor i parlamentet än länder med majoritetsvalsystem.</i>	X	
H3	<i>Länder med en protestantisk majoritet har fler kvinnor i sitt parlament än länder med katolsk eller muslimsk majoritet.</i>		X

Vi kunde konstatera utifrån resultaten det vi redan anade, att valsystemet är den viktigaste faktorn vad som kommer till att skapa ett jämställt parlament. Vi kunde även konstatera att de proportionella systemen visade fler kvinnor i parlamentet än majoritetssystemen och marginellt mera än blandade valsystem. Skillnaden var väldigt liten men den finns. De blandade valsystemen visade för sin del betydligt fler kvinnor i parlamenten än majoritetssystemen. Man kan därmed verifiera den första (H1) och den andra hypotesen (H2). Teorin antydde att proportionella valsystem mest skulle gynna andelen kvinnor i parlament, något som inte kunde verifieras i denna studie. Teorin antydde även att den dominerande religionen i landet påverkar jämställdheten. Protestantismen fördes fram som den religion som är bäst kompatibel med demokrati och jämställdhet. När vi kollade för den dominerande religionen i studien kan vi konstatera att andelen kvinnor inte korrelerade desto mera med protestantism som med någon annan religion. Den tredje hypotesen (H3) kan därmed något överraskande falsifieras. Regressionsanalysen visade dock att med alla kontrollvariabler tagna i beaktande är det endast majoritetsvalsystemen och HDI som visar statistisk signifikans, i det stora urvalet endast majoritetsvalsystem. Faktorer som påverkar kvinnlig representation är många, flera som hör

ihop och går in i varandra. Att inkludera fler variabler kunde ge noggrannare svar, det lämnar mindre rum för slumpen att inverka.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att kvinnlig representation varierar till en stor grad mellan olika valsystem, mest bland de pluralistiska och övriga mer proportionella vilket i kontexten är väldigt logiskt. Dessa skillnader är institutionella och politiska som skapats via valet av val- och partisystem och vars effekter går att manipulera med exempelvis kvoter. Religionen och andra kulturella faktorer tyder också på en skillnad som är mer social och förankrad i tradition och synen på kvinnans ställning i samhället. Denna skillnad är inte kanske så svartvit och stor som man först kunnat förvänta sig men genom att inkludera region som en variabel kunde den kanske bli tydligare. Detta är dock spekulativt och kunde ligga som syfte för fortsatt forskning. Däröver finns det skillnader i kvinnor representation som handlar om socioekonomiska förutsättningar; bakgrund, utbildning och ekonomi. Dessa skillnader kan skådas genom att studera sambandet mellan HDI och andelen kvinnor i parlament.

6.2 Diskussion

Vi lever i en alltmer jämställd värld. Flera regioner och länder har gjort stora framsteg inom området medan frågor om jämställdhet ännu på flera ställen i världen inte läggs någon desto större vikt på eller så avspeglas det inte i politiken. Artikel 25 i FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter lyder:

”Varje medborgare skall ha rätt och möjlighet att utan någon av de åtskillnader som anges i artikel 2 [ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationell eller social härkomst, egendom, börd eller ställning i övrigt] och utan oskäliga inskränkningar

a) delta i skötseln av allmänna angelägenheter, direkt eller genom fritt valda ombud,
b) rösta och bli vald vid periodiska och reella val, som förrättas på grundval av allmän och lika rösträtt och hemlig röstning, varigenom garanteras att väljarnas vilja fritt kommer till uttryck samt

c) få tillträde på lika villkor till offentlig tjänst i sitt land.” (Förenta nationerna, 1995)

Faktum kvarstår att könsrepresentationen inom politiken är långt ifrån jämställd. Denna studie pekar inte ut vilka länder som är mer politiskt jämställda än andra utan utgår ifrån det faktum

att vissa länder är det mer än andra. Studiens syfte var att försöka förklara vad skillnaderna kan tänkas bero på.

Tidigare studier inom ämnet betonar valsystem som den mest avgörande faktorn. Det kan konstateras att denna faktor inte var så stark som man kunnat förvänta sig. Vissa skillnader kunde även noteras. Med hjälp av valsystem kan man till en stor del forma den invalda församlingen, resten ligger på dem som ställer upp och väljarna. Varför länder väljer och till och med reformerar sina valsystem är en annan fråga som inte skall besvaras här. Det kan handla om kontextuella, strukturella och institutionella val där tradition, partisystem, samhällsstrukturer, landets storlek och så vidare spelar roll i det hela (Lundell, 2005). Det är inte heller representativitet man alltid är ute efter. Vi lärde oss tidigt i denna avhandling att konceptet representation inte är så entydigt som man kunde tro. Representanten kan anta olika roller. Substantiell representation kontra deskriptiv representation, åsikter kontra egenskaper är bara en aspekt. Samtidigt faller det naturligt att det finns frågor som är starkt rotade i ens upplevelser och attityder och som någon annan än en av till exempel det egna könet inte kan besluta om.

Historiskt sätt har kvinnors deltagande i politiken ökat mycket, i somliga länder tidigare och mer än i andra. Allmän och lika rösträtt ligger naturligtvis som grunden för allt detta. Närvarons politik (*politics of presence*) betonar dock att det inte räcker med lika rösträtt, kvinnor måste också vara jämställt representerade bland kandidaterna. Det råder stora skillnader i möjligheter för kvinnor att bli invalda men också stora barriärer som hindrar dem från att överhuvudtaget ställa upp. Dessa hinder kan vara allt från kulturella och religiösa faktorer som handlar om tradition, stereotyper och synen på kvinnan till psykologiska, ekonomiska och politiska faktorer. Så länge det inte finns kvinnor som ställer upp kan inte heller kvinnor bli invalda. De gäller att bryta de traditionella könsrollerna, utbilda, hjälpa och understöda kvinnors deltagande i politiken i de områden där det behövs. Kvoter har därmed introducerats i flera länder som effektiva sätt att konstgjort öka kvinnornas andel i beslutsfattande organ på nationell och subnationell nivå. Kvoter leder till en faktisk ökning av andelen kvinnor men man kan även se det som en nödlösning, ett plåster på ett öppet sår. De facto finns de underliggande orsakerna till ojämställdheten kvar och det finns risk för att de inte åtgärdas. De variabler i denna studie som indikerade demokratins och samhällets välfärd samt utveckling (HDI och ny eller gammal demokrati) kan därmed också anses som ändamålsenliga och väsentliga. Det är säkerligen ingen slump, HDI visade ett signifikant samband med andelen kvinnor i parlament. Kvinnors utbildning och position i näringslivet kan också spegla deras ställning i politiken. Det är inte

långsökt att anta att de länder där kvinnor är väl representerade i politiken också visar höga siffror av kvinnor i näringslivet och på andra höga samhällsposter. I Nordens fall är det inte så (Savage, 2019) och kunde vara ett ämne för fortsatt forskning.

Religionens påverkan på demokrati är även det ett omdiskuterat ämne. Antydandet att vissa demokratier vore mer anpassade för demokrati kan stämma men analysen om andelen kvinnor påvisade inga större skillnader bland de olika religionerna. Man kan kanske fråga sig om det istället är graden av sekularisering som är avgörande. Länder med muslimsk majoritet var väldigt underrepresenterade i denna studie och en global studie med alla världens länder och möjligtvis indelning i regioner kunde kasta ljus över frågan. Att utgå ifrån demokratier var dock en förutsättning för denna studie då demokratiska institutioner studerades och därmed blev samplet av länder som det blev.

”Vad kunde ha gjorts annorlunda” är en relevant fråga att ställa efter att ha utfört en studie som denna. Valet av ämne var något som föll relativt naturligt för mig på grund av intresse i representationsfrågor. Frågeställningen kunde ha tillfört mera nytt genom att inkludera fler variabler. Kvoter vore en av dem, graden av sekularisering istället för dominerande religion kunde ha varit en annan. Valsystemen kunde också ha kategoriserats på ett annat sätt där man urskiljer fler typer av valsystem och på så sätt kunde kanske ett större samband hittats. Region kunde också på basis på av tidigare forskning vara en variabel man kunde studera och som kunde tillföra religionsvariabeln något nytt. En annan svaghet är att alla senaste val inte tagits i beaktande. Detta är till en del på grund av Covid-19 och de uppskjutningar av val som skett på grund av pandemin men också till en del på grund av tidsbrist på skribentens håll. En stor del av operationaliseringen är påbörjad 2019 och för att få en gemensam tidsram föll valet på de val som hållits före 31.12.2019. Med nyare valresultat skulle obestridligen en bättre bild av nuläget fås. Det är avgränsning som gjorts och ger trots allt jämförbara resultat. En studie över etniska och övriga minoriteters representation i nationella parlament kunde även vara aktuell.

Allt detta kan läggas i minnet för eventuell fortsatt forskning. Ämnet är brett och det finns otaliga intressanta synvinklar på representation, deskriptivitet och jämställdhet som är värda att studera djupare. Demokratin har kommit en lång väg från antikens Grekland där *demos* i demokrati inte betydde folket, utan snarare fria vita män. Onekligen har vi ännu en väg att gå för att försäkra jämställd representation av såväl kvinnor som olika minoriteter i beslutfattandet.

Bilagor

Bilaga 1 *Det stora urvalet, alla fria och delvis fria länder med information**

Land	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
Papua Nya Guinea	7	1	0	0,00	0	0	1	0	0	1	0,544	0	0	0
Vanuatu	4	0	0	0,00	1	1	0	0	0	1	0,603	0	1	0
Mikronesien	1	0	0	0,00	1	0	1	0	0	0	0,627	0	1	0
Salomonöarna	1	0	0	4,00	1	1	0	0	0	1	0,546	1	1	0
Haiti	6	1	0	2,50	0	0	1	0	0	0	0,498	1	0	0
Kuwait	2	0	0	3,10	0	0	0	1	0	0	0,803	0	0	0
Libanon	2	0	0	4,70	0	0	0	1	0	0	0,757	0	0	0
Nigeria	1	0	0	3,40	0	0	0	1	0	0	0,532	0	0	0
Sri Lanka	8	2	2	5,80	0	0	0	0	1	1	0,770	0	0	1
Maldiverna	1	0	0	4,60	0	0	0	1	0	0	0,717	0	0	0
Komorererna	6	1	0	6,10	0	0	0	1	0	1	0,503	0	0	0
Kiribati	6	1	0	6,50	1	0	1	0	0	1	0,612	0	1	0
Tuvalu	2	0	0	6,70	1	1	0	0	0	1	0,711	0	1	0
Benin	8	2	2	7,20	1	0	0	1	0	1	0,515	0	1	1
Tonga	1	0	0	7,40	1	1	0	0	0	1	0,726	0	1	0
Mali	6	1	0	8,80	0	0	0	1	0	0	0,427	0	0	0
Marshallöarna	1	0	0	9,10	1	1	0	0	0	0	0,708	0	1	0
Belize	1	0	0	9,40	1	0	1	0	0	1	0,708	0	1	0
Botswana	1	0	0	9,50	1	1	0	0	0	1	0,717	0	1	0
Samoa	3	0	0	10,00	1	1	0	0	0	1	0,713	1	1	0
Japan	11	3	1	10,20	1	0	0	0	1	1	0,909	0	1	1
Myanmar	6	1	0	10,20	0	0	0	0	1	0	0,578	0	0	0
Gambia	1	0	0	10,30	0	0	0	1	0	0	0,460	0	0	0
Nauru	7	1	0	10,50	1	1	0	0	0	1	0,721	0	1	0
Elfenbenskusten	2	0	0	10,60	0	0	0	1	0	0	0,492	0	0	0
Burkina Faso	8	2	2	11,00	0	0	0	1	0	0	0,423	1	0	1
Antigua och Barbuda	1	0	0	11,10	1	1	0	0	0	1	0,780	0	1	0
Mauritius	2	0	0	11,60	1	0	0	0	1	1	0,790	0	1	0
Indien	1	0	0	14,40	1	0	0	0	1	1	0,640	0	1	0
Malta	9	2	2	11,90	1	0	1	0	0	1	0,878	0	1	1
Liechtenstein	8	2	2	12,00	1	0	1	0	0	1	0,916	0	1	1
Liberia	1	0	0	12,30	0	1	0	0	0	0	0,435	0	0	0
Sierra Leone	1	0	0	12,30	0	0	0	1	0	0	0,419	0	0	0
Ukraina	11	3	1	20,50	0	0	0	0	1	0	0,751	0	0	1
Palau	1	0	0	12,50	1	0	1	0	0	0	0,798	0	1	0
Ungern	14	3	1	12,60	1	0	1	0	0	1	0,838	0	1	1
Guatemala	8	2	2	19,40	0	0	1	0	0	1	0,650	0	0	1
Ghana	1	0	0	12,70	1	0	0	0	1	0	0,592	0	1	0
Bahamas	1	0	0	12,80	1	1	0	0	0	1	0,807	0	1	0
Saint Vincent och Grenadinerna	1	0	0	13,00	1	1	0	0	0	1	0,723	0	1	0
Saint Kitts och Nevis	1	0	0	13,30	1	1	0	0	0	1	0,778	0	1	0

Guinea-Bissau	8	2	2	13,70	0	0	0	1	0	0	0,455	0	0	1
Malaysia	1	0	0	13,90	0	0	0	1	0	1	0,802	0	0	0
São Tomé och Príncipe	8	2	2	14,50	1	0	1	0	0	1	0,589	0	1	1
Bhutan	1	0	0	14,90	0	0	0	0	1	0	0,612	0	0	0
Paraguay	8	2	2	15,00	0	0	1	0	0	1	0,702	1	0	1
Brasilien	8	2	2	15,00	1	0	1	0	0	1	0,759	1	1	1
Jordanien	1	0	0	15,40	0	0	0	1	0	0	0,735	1	0	0
Georgien	11	3	1	16,00	0	0	0	0	1	0	0,780	1	0	1
Malawi	1	0	0	22,90	0	1	0	0	0	0	0,477	0	0	0
Saint Lucia	1	0	0	16,70	1	0	1	0	0	1	0,747	0	1	0
Sydkorea	11	3	1	17,00	1	1	0	0	0	1	0,903	1	1	1
Niger	8	2	2	17,00	0	0	0	1	0	0	0,354	1	0	1
Mongoliet	1	0	0	17,10	1	0	0	0	1	1	0,741	1	1	0
Jamaica	1	0	0	17,50	1	1	0	0	0	1	0,732	0	1	0
Togo	8	2	2	16,50	0	0	0	0	1	0	0,503	1	0	1
Cypern	8	2	2	17,90	1	0	0	0	1	1	0,869	0	1	1
Zambia	1	0	0	18,00	0	1	0	0	0	1	0,588	0	0	0
Colombia	8	2	2	18,10	0	0	1	0	0	1	0,747	1	0	1
Armenien	8	2	2	24,20	0	0	0	0	1	0	0,755	1	0	1
Panama	10	3	1	21,10	1	0	1	0	0	1	0,789	1	1	1
Kroatien	8	2	2	18,50	1	0	1	0	0	0	0,831	1	1	1
Grekland	8	2	2	20,70	1	0	0	0	1	1	0,870	1	1	1
Madagaskar	11	3	1	15,90	0	0	0	0	1	1	0,519	0	0	1
Kirgizistan	8	2	2	19,20	0	0	0	1	0	0	0,672	1	0	1
Fiji	8	2	2	19,60	0	1	0	0	0	1	0,741	0	0	1
Indonesien	8	2	2	19,80	0	0	0	1	0	0	0,694	1	0	1
Luxemburg	8	2	2	25,00	1	0	1	0	0	1	0,904	0	1	1
Barbados	1	0	0	20,00	1	1	0	0	0	1	0,800	0	1	0
Slovakien	8	2	2	20,00	1	0	1	0	0	0	0,855	0	1	1
Uruguay	8	2	2	20,20	1	0	1	0	0	1	0,804	1	1	1
Pakistan	1	0	0	20,20	0	0	0	1	0	0	0,562	1	0	0
Bangladesh	1	0	0	20,60	0	0	0	1	0	1	0,608	1	0	0
Marocko	8	2	2	20,50	0	0	0	1	0	1	0,667	1	0	1
Rumänien	8	2	2	20,70	1	0	0	0	1	0	0,811	0	1	1
Honduras	8	2	2	21,10	0	0	1	0	0	1	0,617	1	0	1
Seychellerna	11	3	1	21,20	0	0	1	0	0	0	0,797	0	0	1
Litauen	11	3	1	21,30	1	0	1	0	0	0	0,858	0	1	1
Bosnien och Hercegovina	8	2	2	21,40	0	0	0	1	0	0	0,768	1	0	1
Kenya	1	0	0	21,80	0	1	0	0	0	0	0,590	1	0	0
Guinea	11	3	1	21,90	0	0	0	1	0	0	0,459	1	0	1
Tjeckien	8	2	2	22,00	1	0	1	0	0	0	0,888	0	1	1
Lesotho	14	3	1	22,10	0	1	0	0	0	0	0,520	1	0	1
Irland	9	2	2	22,20	1	0	1	0	0	1	0,938	1	1	1
Chile	8	2	2	22,60	1	0	1	0	0	1	0,843	1	1	1
Moldavien	8	2	2	25,70	0	0	0	0	1	0	0,700	1	0	1
Singapore	2	0	0	23,00	0	0	0	0	1	1	0,932	0	0	0
USA	1	0	0	23,60	1	1	0	0	0	1	0,924	0	1	0
Montenegro	8	2	2	23,50	0	0	0	0	1	0	0,814	1	0	1

Kap Verde	8	2	2	23,60	1	0	1	0	0	1	0,654	1	1	1
Bulgarien	11	3	1	23,80	1	0	0	0	1	1	0,813	0	1	1
Slovenien	8	2	2	24,40	1	0	1	0	0	0	0,896	1	1	1
Dominica	1	0	0	25,00	1	0	1	0	0	1	0,715	0	1	0
Surinam	8	2	2	25,50	1	1	0	0	0	1	0,720	0	1	1
San Marino	8	2	2	26,60	1	0	1	0	0	1	0,961	0	1	1
Estland	8	2	2	29,70	1	0	0	0	1	0	0,871	0	1	1
Dominikanska Republiken	8	2	2	26,80	0	0	1	0	0	1	0,736	1	0	1
Kanada	1	0	0	26,90	1	0	1	0	0	1	0,926	0	1	0
Israel	8	2	2	24,10	1	0	0	0	1	1	0,903	0	1	1
Peru	8	2	2	27,70	1	0	1	0	0	1	0,750	1	1	1
Albanien	8	2	2	27,90	0	0	0	1	0	0	0,785	1	0	1
Polen	8	2	2	28,00	1	0	1	0	0	1	0,865	1	1	1
Australien	7	1	0	30,50	1	1	0	0	0	1	0,939	0	1	0
Filippinerna	11	3	1	28,00	0	0	1	0	0	1	0,699	0	0	1
Tyskland	14	3	1	30,70	1	0	1	0	0	1	0,963	0	1	1
Trinidad och Tobago	1	0	0	31,00	1	1	0	0	0	1	0,784	0	1	0
Lettland	8	2	2	30,00	1	1	0	0	0	0	0,847	0	1	1
El Salvador	8	2	2	31,10	1	0	1	0	0	1	0,674	1	1	1
Tunisien	8	2	2	31,30	1	0	0	1	0	0	0,753	1	1	1
Guyana	8	2	2	31,90	1	1	0	0	0	1	0,654	1	1	1
Andorra	11	3	1	50,00	1	0	1	0	0	0	0,858	0	1	1
Storbritannien	1	0	0	32,20	1	1	0	0	0	1	0,922	0	1	0
Schweiz	8	2	2	32,50	1	0	1	0	0	1	0,944	0	1	1
Kosovo	8	2	2	32,50	0	0	0	1	0	0	0,739	1	0	1
Nepal	11	3	1	32,70	0	0	0	0	1	0	0,574	1	0	1
Monaco	11	3	1	33,30	1	0	1	0	0	1	0,956	0	1	1
Timor-Leste	8	2	2	38,50	1	0	1	0	0	0	0,625	1	1	1
Uganda	1	0	0	34,30	0	1	0	0	0	0	0,516	1	0	0
Österrike	8	2	2	34,40	1	0	1	0	0	1	0,908	0	1	1
Serbien	8	2	2	34,40	1	0	0	0	1	0	0,787	1	1	1
Portugal	8	2	2	34,80	1	0	1	0	0	1	0,847	1	1	1
Italien	11	3	1	35,70	1	0	1	0	0	1	0,880	1	1	1
Nederländerna	8	2	2	36,00	1	0	1	0	0	1	0,931	0	1	1
Tanzania	1	0	0	37,20	0	0	1	0	0	0	0,538	1	0	0
Danmark	8	2	2	39,10	1	1	0	0	0	1	0,929	0	1	1
Ecuador	15	3	1	38,00	0	0	1	0	0	1	0,752	1	0	1
Belgien	8	2	2	42,70	1	0	1	0	0	1	0,916	1	1	1
Island	8	2	2	38,10	1	1	0	0	0	1	0,935	0	1	1
Taiwan	11	3	1	38,10	1	0	0	0	1	1	0,907	1	1	1
Nya Zeeland	14	3	1	38,30	1	0	1	0	0	1	0,917	0	1	1
Makedonien	8	2	2	38,30	0	0	0	0	1	0	0,757	1	0	1
Argentina	8	2	2	38,90	1	0	1	0	0	1	0,825	1	1	1
Spanien	8	2	2	39,10	1	0	1	0	0	1	0,891	1	1	1
Frankrike	6	1	0	39,60	1	0	1	0	0	1	0,901	1	1	0
Moçambique	8	2	2	39,60	0	0	1	0	0	0	0,437	0	0	1
Norge	8	2	2	41,40	1	1	0	0	0	1	0,953	0	1	1

Senegal	11	3	1	41,80	1	0	0	1	0	1	0,505	1	1	1
Finland	8	2	2	47,00	1	1	0	0	0	1	0,920	0	1	1
Sydafrika	8	2	2	46,00	1	0	0	0	1	1	0,699	0	1	1
Costa Rica	8	2	2	45,60	1	0	1	0	0	1	0,794	1	1	1
Nicaragua	8	2	2	45,70	0	0	1	0	0	1	0,658	1	0	1
Sverige	8	2	2	47,30	1	1	0	0	0	1	0,933	0	1	1
Namibia	8	2	2	46,20	1	1	0	0	0	0	0,647	0	1	1
Grenada	1	0	0	46,70	1	1	0	0	0	1	0,772	0	1	0
Mexiko	11	3	1	48,20	0	0	1	0	0	1	0,774	1	0	1
Bolivia	14	3	1	53,10	0	0	1	0	0	1	0,693	1	0	1

***A**= Valformel där 1= single member plurality 2= block vote 3= single member plurality-block vote 4= single non-transferable vote 5= one-ballot majority 6= two-ballot majority 7= alternative vote 8= list proportional representation 9= single transferable vote 10= mixed-coexistence 11= mixed-superposition 12= mixed-fusion 13= mixed-conditional 14= mixed-corrective 15= super-mixed **B**= Valsystem där 0= pluralitets 1= majoritets 2= proportionellt 3= blandat **C**= Trevals system där 0= pluralitets/majoritetsvals system 1= blandade 2= proportionella **D**= Andelen kvinnor i parlamentet i %. **E**= Demokratinivå där 0= delvis fri och 1= fri. **F**= Protestantism där 0= nej och 1= ja. **G**= Katolicism där 0= nej och 1= ja. **H**= Islam där 0= nej och 1= ja. **I**= Övriga religioner som dominerande religion där 0= nej och 1= ja. **J**= Ny eller gammal demokrati där 0= gammal och 1= ny. **K**= HDI **L**= Kvoterade platser där 0= inga kvoter 1= kvoter. **M**= Demokratifilter som SPSS sätter in som variabel när man sorterar fallen enligt fria eller delvis fria demokratier **N**= Tvåvals system dvs. sammanslagna vals system där 0= pluralitetsvals system och 1= proportionella och blandade vals system.

Källförteckning:

- Adams, J. (1852-1865). Letter to John Penn. *Works*, 195.
- Alexander, D., & Andersen, K. (1993). Gender as Factor in in the Attribution of Leadership Traits. *Political Research Quarterly* (43), 527-545.
- Anckar, C. (2002). *Effekter av valsistem*. Stockholm: SNS Förlag.
- Anckar, C. (2011). *Religion and Democracy: A Worldwide Comparison*. London: Taylor & Francis Group.
- Ballington, J., & Karam, A. (2005). *Women in Parliament: Beyond Numbers*. Stockholm: International IDEA.
- Barber, B. (1984). *Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age*. Berkeley och Los Angeles: University of California Press.
- Bengtsson, Å., & Grönlund, K. (2004). *Partier och ansvar*. Stockholm: SNS Förlag.
- Berggren, N. &. (2010). The Looks of a Winner: Beauty and Electoral Success. *Journal of Public Economics* 94, 1–2.
- Berkman, M., & O'Connor, R. (1993). Do Women Legislators Matter? Female Legislators and Sate Abortion Policy. *American Political Quarterly* (21), 102-124.
- Birch, A. (1971). *Representation*. London: Pall Mall Press and Macmillan.
- Birch, A. (2001). *Concepts & Theories of Modern Democracy*. London: Routledge.
- Bird, K. (den 11 November 2003). The political representation of women and ethnic minorities in established democracies: A framework for comparative research. *Working Paper presented for the Academy of Migration Studies in Denmark (AMID)*. Aalborg: Danmark.
- Borg, S., & Paloheimo, H. (. (2009). *Vaalit Yleisdemokratiassa - eduskuntavaalitutkimus 2007*. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.
- Bratton, K., & Haynie, K. (1999). Agenda Setting and Legislative Success in State Legislatures: The Effects of Gender and Race. *The Journal of Politics* (61), 658-679.
- Brown, M. (2006). Survey article: Citizen panels and the concept of representation. *Journal of Political Philosophy*, 203-225.
- Brunell, L. (den 23 9 2020). *The Third Wave of Feminism* . Hämtat från Britannica: <https://www.britannica.com/topic/feminism/The-third-wave-of-feminism#ref1228639>
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga Metoder*. Stockholm: Liber.
- Burke, E. (1921). *Selections*. Oxford: Clarendon Press.
- Burke, E. (1949). Thoughts on the Cause of the Present Discontets. i R. Hoffman, & P. Levack, *Burke's Politics* (s. 28). New York: Alfred A. Knopf.

- Burrell, B. (1994). *A Woman's Place is in the House: Campaigning for Congress in the Feminist Era*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Chattopadhyay, R., & Duflo, E. (2004). Women as Policy Makers: Evidence from a Randomized Policy Experiment in India. *Econometrica* (72), 1409-1443.
- Dahlerup, D. (2006). *Women, Quotas and Politics*. London: Routledge.
- Dahlerup, D. (2009). *International IDEA*. Hämtat från Gender Quotas Database: <https://www.idea.int/data-tools/data/gender-quotas/quotas#different>
- Damgaard, E. (2003). *Folkets Styre. Magt och ansvar i dansk politik*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- David, M. S. (2016). *Samhällsvetenskapliga Metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Dolan, K. (1997). Support for Women's Interests in the 103rd Congress: The Distinct Impact of Congressional Women. *Women and Politics* (18), 81-94.
- Dollar, D., & Gatti, R. (1999). Gender inequality, income and growth: Are good times good for women? *Policy research report on gender and development working paper series no. 1*.
- Dovi, S. (1996). Preferable Descriptive Representatives: Will Just Any Woman, Black or Latino Do? *American Political Science Review*.
- Eckstein, H. (1963). The Impact of Electoral Systems on Representative Government. i H. Eckstein, & D. Apter, *Comparative Politics: A Reader*. New York: Free Press.
- Esaiasson, P. G. (2017). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Esaiasson, P., & Holmberg, S. (1988). *De Folkvalda: En bok om riksdagsledamöterna och den representativa demokratin i Sverige*. Stockholm: Bonniers.
- FN, & IDEA, I. (2013). *Democracy and Gender Equality: The Role of the UN*. FN.
- Förenta nationerna (1995). *Report of the Fourth World Conference on Women*.
- Gerrity, J., Osborn, T., & Mendez, J. (2007). Women and Representation: A Different View of the District? *Official Journal of the APSA Organized Section on Women and Politics Research* (3), 179-200.
- Giger, N., Holli, A., Lefkofridi, Z., & Wass, H. (2014). The gender gap in same-gender voting: The role of context. *Electoral Studies*, 1-12.
- Guiso, L. S. (2003). People's opium? Religion and Economic Attitudes. *Journal of Monetary Economics*, 225-282.
- Heidar, K. (1986). Party Organizational Elites in Norwegian Politics. *Scandinavian Political Studies* 9, 279-290.
- Heywood, A. (2002). *Politics*. Basingstoke och New York: Palgrave.

- Holm, J. (1994). Introduction: raising the issues. i J. Holm, & J. Bowker, *Women in Religion* (ss. 12-22). New York: Continuum.
- Hopkins, P. (2009). Men, women, positionalities and emotion: doing feminism geographies of religion. *ACME: an International Journal for Critical Geographers* 8(1), 1-17.
- Huddy, L., & Terkildsen, N. (1993). Gender Stereotypes and the Perception of Male and Female Candidates. *American Journal of Political Science* 37, 119-147.
- Huntington, S. P. (1991). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Norman: University of Oklahoma Press.
- Huntington, S. P. (1996). *The Clash of Civilizations and the Making of the World Order*. New York: Simon & Schuster.
- Högström, J. (2012). Women's Representation in National Politics in the World's Democratic Countries: A Research Note. *Journal of Women, Politics & Policy* 33:3, 263-279
- IDEA, I. (den 7.12.2020). *International IDEA*. Hämtat från Global overview of COVID-19: Impact on elections: <https://www.idea.int/news-media/multimedia-reports/global-overview-covid-19-impact-elections>
- Inglehart, R. (2002). *Human Values and Social Change: Findings from the Values Surveys*. Leiden, Nederländerna: BRILL.
- Inglehart, R. (2007). *Changing Values and Beliefs in 85 Countries: Trends from the Values Surveys from 1981 To 2004*. Leiden, Nederländerna: BRILL.
- Inglehart, R., & Norris, P. (2003). *Rising Tide. Gender Equality and Cultural Change Around the World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Inglehart, R., & Welzel, C. (2005). *Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- International IDEA. (2013). *Atlas of Electoral Gender Quotas*. Stockholm: International IDEA.
- IPU. (den 1 oktober 2019). *Women in national parliaments*. Hämtat från <http://archive.ipu.org/wmn-c/world.htm>
- IPU. (den 16 4 2020). *IPU Parline - Global data on national parliaments*. Hämtat från Percentage of Women in National Parliaments: <https://data.ipu.org/women-ranking?month=1&year=2020>
- Johnson-Myers, T.-A. (2017). *The Mixed Member Proportional System: Providing Greater Representation for Women*. SpringerBriefs.
- Karvonen, L & Selle, P (1995). *Women in Nordic Politics: Closing the Gap*. Dartmouth.
- Kenworthy, L., & Malami, M. (1999 (78:1)). Gender Inequality in Political Representation: A Worldwide Comparative Analysis. *Social Forces*, 235-269.
- King, U. (1995). Gender and the Study of Religion. i U. King, *Religion and Gender* (ss. 1-40). Oxford: Blackwell.

- Kittilson, M. (2006). *Challenging Parties, Changing Parliaments. Women and Elected Office in Contemporary Western Europe*. Columbus: Ohio State Univ. Press.
- Klingorová, K., & Havlíček, T. (2015). Religion and gender inequality: The status of women in the societies of world religions. *Moravian Geographical Reports*, 2-11.
- Lijphart, A. (1994). *Electoral Systems and Party Systems: A Study of Twenty-Seven Democracies 1945-1990*. Oxford: Oxford University Press.
- Lijphart, A. (1995). Electoral Systems. i S. Lipset, *The Encyclopedia of Democracy vol 2*. London: Routledge.
- Lijphart, A. (1997). The Difficult Science of Electoral Systems: A Commentary on the Critique by Alberto Penadés. *Electoral Studies*, 73-77.
- Lovenduski, J., & Norris, P. (1993). *Gender and Party Politics*. London: Sage.
- Lundell, K. (2005). *Contextual Determinants of Election System Choice - A Macro-Comparative Study 1945-2003*. Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Manin, B. (2002). *The Principles of Representative Government*. Cambridge, New York och Melbourne: Cambridge Univeristy Press.
- Matland, R. (1998 (23:1)). Women's Representation in National Legislatures: Developed and Developing Countries. *Legislative Studies Quarterly*, 109-125.
- Mattson, I; Nesbitt-Larking, P & Tahir, N. (2015). *Religion and Reperesentation: Islam and Democracy*. Cambridge Scholars Publishing
- Müller, D. &. (1972). Representative Democracy via Random Selection. *Public Choise*.
- Norderval, I. (1985 (8)). Party and legislative participation among Scandinavian women. *West European Politics*, 71-89.
- Norris, P. (2002). *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, P. (2004). *Electoral Engineering: Voting Rules and Political Behavior*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, P. (2004). *Increasing women's representation in Iraq: what strategies would work best?* Harvard University: John F. Kennedy School of Government.
- Norris, P., & Inglehart, R. (2004). *Sacred and secular: Religion and politics worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Paloheimo, H. (. (2005). *Vaalit ja Demokratia Suomessa*. Helsingfors: WSOY.
- Paxton, P., & Hughes, M. M. (2014). *Women, Politics, and Power*. Thousand Oaks, Kalifornien: SAGE publications inc.
- Paxton, P., & Kunovich, S. (2003 (82)). Women's Political Representation: The Importance of Ideology. *Social Forces* , 87-113.

- Pfau-Effinger, B. (1998). Gender cultures and the gender arrangement - a theoretical framework for cross-national comparisons on gender. *European Journal of Social Sciences* 11(2), 147-166.
- Phillips, A. (2007). *Multiculturalism without Culture*. Princeton: Princeton University Press.
- Pikkala, S. (2016). Naiset ja miehet äänestäjinä. i K. Grönlund, & H. Wass, *Poliittisen Osallistumisen Eriytyminen*. Helsingfors: Justitieministeriet.
- Pitkin, H. (1967). *The Concept of Representation*. Berkeley: University of California Press.
- Rae, D. W. (1967). *The Political Consequences of Electoral Laws*. New Haven: Yale University Press.
- Reynolds, A. (1999). Women in the Legislatures and Executives of the World - Knocking at the Highest Glass Ceiling. *World Politics* (51), 547-572.
- Savage, M. (den 5 september 2019). *The 'paradox' of working in the world's most equal countries*. Hämtat från BBC: <https://www.bbc.com/worklife/article/20190831-the-paradox-of-working-in-the-worlds-most-equal-countries>
- Schmidt, G. D. (2008 (28)). The election of women in list PR systems: Testing the conventional wisdom. *Electoral Studies*, 190-203.
- Schwindt-Bayer, L. (2006). Still Supermadres? Gender and the Policy Priorities of Latin American Legislators. *American Journal of Political Science* (50), 570-585.
- Setälä, M. (2003). *Demokratian arvo. Teoriat, käytännöt ja mahdollisuudet*. Helsingfors: Gaudeamus.
- Shugart, M., & Wattenberg, M. (2001). *Mixed member electoral systems: The best of both worlds*. Oxford: Oxford University Press.
- Siaroff, A. (2000). Women's Representation in Legislatures and Cabinets in Industrial Democracies. *International Political Science Review* (vol.21), 197-215.
- Studlar, D., & McAllister, I. (2002). Does a critical mass exist? A comparative analysis of women's legislative representation since 1950. *European Journal of Political Research* (41), 233-253.
- Stump, R. (2008). *The Geography of Religion: Faith, Place and Space*. Maryland: Rowman and Littlefield Publishers.
- Swers, M. (1998 (23)). Are Women More Likely to Vote for Women's Issue Bills than Their Male Colleagues? *Legislative Studies Quarterly*, 435-448.
- Tremblay, M. (1993 (26)). Political Party, Political Philosophy and Feminism: A Case Study of the Female and Male Candidates in the 1989 Quebec General Election. *Canadian Journal of Political Science*, 507-522.
- Uslander, E., & Weber, R. (1983). Policy congruence and American state elites. Descriptive representation versus electoral accountability. *Journal of Politics* 45, 183-196.

Wide, J. (2006). *Kvinnors politiska representation i ett jämförande perspektiv. Nationell och lokal nivå*. Umeå: Umeå Universitet.

Wängnerud, L. (2009 (12)). Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation. *Annual Review of Political Science*, 51-69.

Young, I. (2000). *Inclusion and Democracy*. Oxford: Oxford University Press.

Websidor:

Encyclopædia Britannica: Social movement: <https://www.britannica.com/topic/social-movement> [besökt i december 2020]

Förenta nationerna (1966): Den allmänna förklaringen om de mänskliga och politiska rättigheterna. Finlex:
<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1976/19760008#idp446598400>
[besökt i december 2020]

Freedom House 1: Countries and Territories: <https://freedomhouse.org/countries/freedom-world/scores> [besökt i december 2020]

Freedom House 2: Freedom in the World Comparative and Historical Data, Country and Territory Ratings and Statuses 1973-2020: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world> [besökt i december 2020]

International IDEA: Global Database of Quotas for Women: <https://www.idea.int/data-tools/data/gender-quotas> [besökt i december 2020]

Nationalencyklopedin 1: Indirekt demokrati:
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/indirekt-demokrati>
[besökt i december 2020]

Nationalencyklopedin 2: Valsystem:
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/valsystem>
[besökt i december 2020]

Riksdagen 1: Matrikel över riksdagsledamöter invalda i april 2019:
https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/ekj_5+2019%20korjattu.pdf [besökt i december 2020]

Statistikcentralen 1: Ehdokkaiden tausta-analyysi eduskuntavaaleissa 2015:

https://www.stat.fi/til/evaa/2015/01/evaa_2015_01_2015-04-10_kat_001_fi.html

[besökt i december 2020]

Statistikcentralen 2, Tieto & Trendit – Asiantuntija-artikkelit ja ajankohtaisblogit:

Eduskuntavaaliehtokkaiden sosioekonominen tausta vaikuttaa merkittävästi

valintaan: [http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2015/eduskuntavaaliehtokkaiden-](http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2015/eduskuntavaaliehtokkaiden-sosioekonominen-tausta-vaikuttaa-merkittavasti-valintaan/?fbclid=IwAR1mAU3s7vakm9OqNECGC6Dtc3rOo2i6Zm4aeX4h0kEGrOpJlg8QvHr5e4U)

[sosioekonominen-tausta-vaikuttaa-merkittavasti-](http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2015/eduskuntavaaliehtokkaiden-sosioekonominen-tausta-vaikuttaa-merkittavasti-valintaan/?fbclid=IwAR1mAU3s7vakm9OqNECGC6Dtc3rOo2i6Zm4aeX4h0kEGrOpJlg8QvHr5e4U)

[valintaan/?fbclid=IwAR1mAU3s7vakm9OqNECGC6Dtc3rOo2i6Zm4aeX4h0kEGrOp](http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2015/eduskuntavaaliehtokkaiden-sosioekonominen-tausta-vaikuttaa-merkittavasti-valintaan/?fbclid=IwAR1mAU3s7vakm9OqNECGC6Dtc3rOo2i6Zm4aeX4h0kEGrOpJlg8QvHr5e4U)

[Jlg8QvHr5e4U](http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2015/eduskuntavaaliehtokkaiden-sosioekonominen-tausta-vaikuttaa-merkittavasti-valintaan/?fbclid=IwAR1mAU3s7vakm9OqNECGC6Dtc3rOo2i6Zm4aeX4h0kEGrOpJlg8QvHr5e4U) [besökt i december 2020]

Statistikcentralen 3, Bakgrundsanalys av kandidaterna och de invalda i riksdagsvalet 2019:

http://www.stat.fi/til/evaa/2019/02/evaa_2019_02_2019-04-29_kat_001_sv.html

[besökt i december 2020]

Statistikcentralen 4, Total 2146 kandidater i riksdagsvalet 2015:

https://www.stat.fi/til/evaa/2015/01/evaa_2015_01_2015-04-10_tie_001_sv.html

[besökt i december 2020]

SCB: Få unga och många högutbildade i riksdagen: [https://www.scb.se/hitta-](https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2015/fa-unga-och-manga-hogutbildade-i-riksdagen/?fbclid=IwAR2GGJ4Kv6bpC1eh8D9YDRil_mFp7YjRKQ2N90BortFZnjJgLzpXeMaBaj0)

[statistik/artiklar/2015/fa-unga-och-manga-hogutbildade-i-](https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2015/fa-unga-och-manga-hogutbildade-i-riksdagen/?fbclid=IwAR2GGJ4Kv6bpC1eh8D9YDRil_mFp7YjRKQ2N90BortFZnjJgLzpXeMaBaj0)

[riksdagen/?fbclid=IwAR2GGJ4Kv6bpC1eh8D9YDRil_mFp7YjRKQ2N90BortFZnjJg](https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2015/fa-unga-och-manga-hogutbildade-i-riksdagen/?fbclid=IwAR2GGJ4Kv6bpC1eh8D9YDRil_mFp7YjRKQ2N90BortFZnjJgLzpXeMaBaj0)

[LzpXeMaBaj0](https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2015/fa-unga-och-manga-hogutbildade-i-riksdagen/?fbclid=IwAR2GGJ4Kv6bpC1eh8D9YDRil_mFp7YjRKQ2N90BortFZnjJgLzpXeMaBaj0) [besökt i december 2020]

The World Factbook: [https://www.cia.gov/library/publications/the-world-](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/xx.html)

[factbook/geos/xx.html](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/xx.html) [besökt i december 2020]